

A XVIII. kötethez tartozó valamennyi
füzet borítólapjának beszolgáltatása ellené-
ben a kötet kemény kötéstábláját bármelyik
könyvesbolt kiadja.

Szerkesztő bizottság:

1965-ig: *Dr. Boros István, Dr. Dudich Endre (elnök) Dr. Kollán Sándor,*
Dr. Soós Lajos és Dr. Székessy Vilmos (szerkesztő)

1965-től: *Dr. Balogh János, Dr. Jermy Tibor, Dr. Kaszab Zoltán (főszerkesztő),*
Dr. Kolosváry Gábor, Dr. Kollán Sándor (elnök) és *Dr. Steinmann Henrik*

A kézirat a szerkesztő bizottsághoz 1969. II. 3-án érkezett

Lektorálta:

DR. SOÓS ÁRPÁD

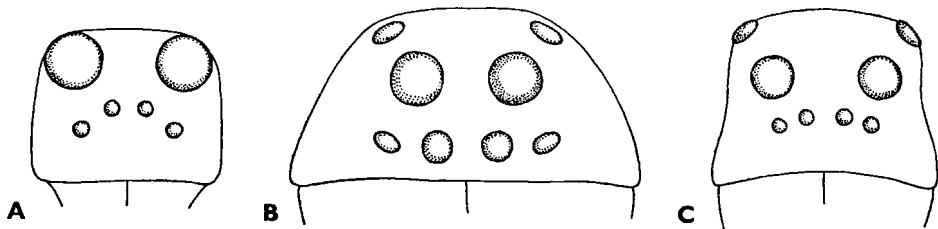
Az ábrákat a szerző készítette

Írta:

DR. LOKSA IMRE

Változatos testnagyságú állatok, a hazai fajok fejtorhossza 3–16 mm. Többségük hosszú lábú, dús szőrözetű, gyors mozgású. Kevés kivétellel szürke, barna vagy fekete alapszínűek; mind a fejtor, mind a potroh rajzolata viszonylag egyhangú, nem feltűnő. 8 szemük három sorban áll: az első sorban 4, a második és harmadik sorban 2–2 szem helyezkedik el. Legkisebbek az első, legnagyobbak a harmadik sor szemei. A szemnégyszög 2–2 szöge közötti különbség kicsi (1. ábra). A szemek mindegyike sötét, ún. nappali szemek. Lábaik tüskézete feltűnő; a gazdag szőrözetből kiemelkednek, jól észrevehetők a hosszú, vékony érzékszőrök (2. ábra: A–C). Fonószemölcsök rövid, vastagok: a középső pár a többihez viszonyítva igen kicsi. Az *Aulonia* C. L. KOCH nem az egyetlen az európaiak között, amelyen a hátulsó fonószemölcs-pár viszonylag hosszú (2. ábra: D–E). A két ivar nagyságbeli különbsége nem aránytalanul szélsőséges, olykor a hímek és nőstények megközelítőleg azonos nagyságúak. Színezetük, rajzolatuk sem tér el túlságosan; a hímek általában sötétebbek, rajzolatuk a nőstényekéhez viszonyítva redukáltabb.

A hímek tapogatójának alapszabása az egész családban egységes, a fajok gyakran csak apróbb részletekben különböznek egymástól. A *Pisauridae* családtól eltérően a farkaspókok hímjeinek tapogatólábszárán nyúlványok sohasem alakulnak ki. A hímtag (embolus) hosszú, a gyűjtő belső oldalának felső vége alulról indulva a külső oldal felé tart (9. ábra: A, D). A középnúlvány (lamella characteristica vagy median apophysis) alakja, nagysága változatos, és igen fontos faji bélyeg; egységes, vagy melléknyúlványokkal is rendelkezik. Sok esetben az oldalnyúlvány alakja is nagyon jellegzetes (9. ábra: A–C). A nőstények ivarlemeze — a *Pirata* SUNDEWALL nem több fajától eltekintve — erősen kitines. Gyakran annyira dús a szőrözete, hogy csak ennek eltávolítása után vizsgálható. Biztos faji meghatározás érdekében sokszor elengedhetetlen a vulva vizsgálata.

1. ábra. A: *Aulonia albimana* WALCKENAER, B: *Lycosa* sp. és C: *Pardosa* sp. fejtora előlről (Eredeti)

A farkaspókok talajon élnek, növényzetre csak néhány faj mászik fel rendszeresen. Fogóhálót nem készítenek, zsákmányukat lerohanással ejtik el. Egyes fajok a földben függőleges tárnát fúrnak, ebben laknak, és innen járnak ki táplálékuk után. A nőstények petéiket kerek, kissé lapított vagy gömbded tokba zárva potrohuk végére erősítve magukkal cipelik. Kicsinyeik kikelésük után az anyjuk hátára kapaszkodnak, annak szinte az egész testét ellepik. Az anyapók a kicsinyeket egy-két hétig — szétszéledésükig — hurcolja a hátán.

Csaknem az összes szárazföldet benépesítik a tengerpartoktól a magashegységek hóhatáráig, a trópusoktól a sarkvidékekig. 39 nemük közül hazánkban 9 nem 44 fajjal képviselt.

A n e m e k h a t á r o z ó k u l c s a

- 1 (2) A harmadik fonószemölcs-pár sokkal hosszabb, mint az első pár (2. ábra: D). Mindkét nem tapogatójának térde hófehér. Lábaik egészen világossárgák, csak az 1. láb combja sötét, csaknem fekete. Az első lábszárak tüskéi rendkívül hosszúak (2. ábra: A). Az első szemsor erősen előre hajló (előlről tekintve lefelé hajló) (1. ábra: A)

11. nem: *Aulonia* C. L. KOCH

- 2 (1) A harmadik fonószemölcs-pár az elsőnél nem sokkal hosszabb (2. ábra: E). A tapogatók térde sohasem hófehér. A többi bélyegkombináció sem áll fenn.

- 3 (4) Az 1. láb lábszára teljesen tüskétlen, a másodvégizén igen rövid, erős tüskéket visel (2. ábra: B, C). Az első szemsor szélesebb, mint a 2. (= *Lycosa* L. KOCH partim, *Tarentula* KOLOSVÁRY partim)

1. nem: *Tricca* SIMON

- 4 (3) Az 1. láb lábszárán tüskék vannak, a másodvégiz tüskéi hosszabbak.

- 5 (10) A csáprágó belső szegélyén 2 fog van.

- 6 (7) A fejtor közepén húzódó széles, világos sávban két hosszanti sötét folt van (37., 40. ábra); a különféle szín- és rajzolatvariációk mellett ez a bélyeg rendkívül állandó (= *Lycosa* WALCKENAER partim, *Tarentula* SUNDEVALL partim)

7. nem: *Trochosa* C. L. KOCH

- 7 (6) A fejtor közepén húzódó világos sávban két hosszanti sötét folt soha sincs (27. ábra).

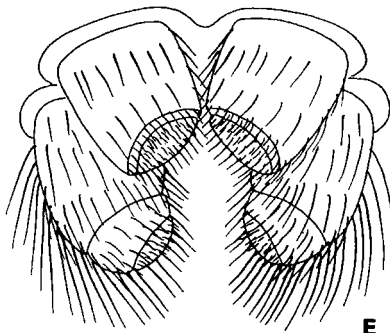
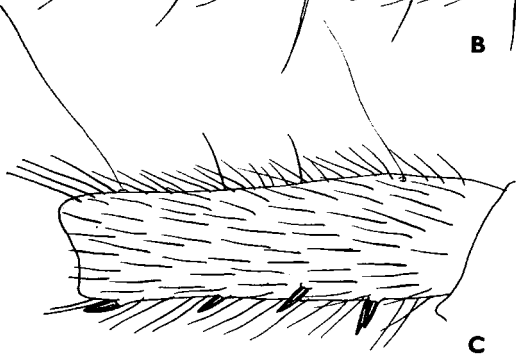
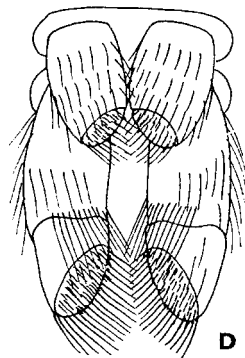
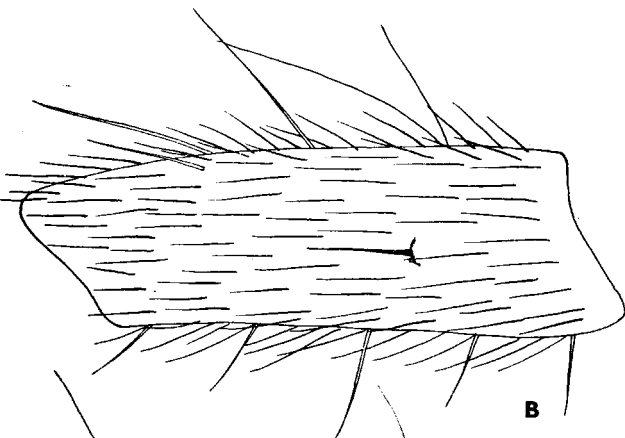
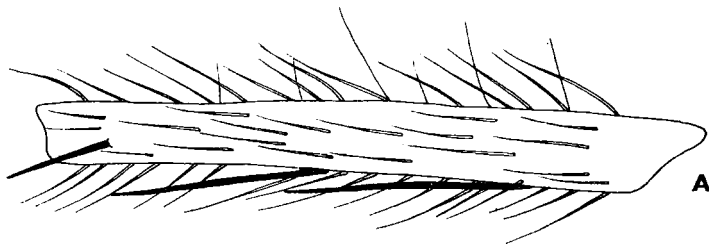
- 8 (9) Az 1. láb végizén, a másodvégiz felőli harmadában egy igen hosszú érzékszőr van. Ez sokkal hosszabb és vastagabb, mint az ízén levő többi, az íz tengelyére merőlegesen álló érzékszőr (bithriotricha) (44. ábra: F). Nagyobb termetű, 8–13 mm-es fajok (= *Lycosa* LATREILLE partim, *Tarentula* SUNDEVALL partim, *Trochosa* C. L. KOCH partim)

6. nem: *Alopecosa* SIMON

- 9 (8) Az 1. láb végizén feltűnően hosszú érzékszőr nincs, csak átlag hosszúságúakat találunk (5. ábra: A). Kisebb, 5–7 mm-es fajok (= *Lycosa* C. L. KOCH partim, *Tarentula* C. L. KOCH partim)
2. nem: *Xerolycosa* DAHL

- 10 (5) A csáprágó belső szegélyén 3 fog van.

- 11 (14) Az 1. láb másodvégizének hasoldalán 3–4 tüske, a lábszárán 4–6 tüske van.

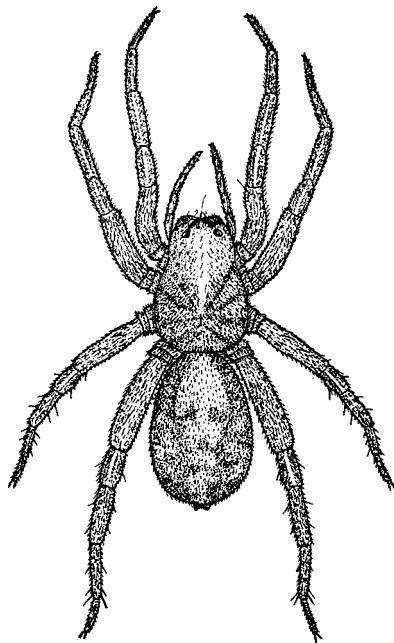
2. ábra. A: *Aulonia albimana* WALCKENAER 1. lábának másodvégize — B: *Tricca lutetiana* SIMON 1. lábszára és C: az 1. láb másodvégize — D: *Aulonia albimana* WALCKENAER és E: *Pardosa palustris* LINNÉ fonószemölcssei (Eredeti)

- 12 (13) A lábakon a 3. (kis) karom nagyobb, mint a nagy karmok legnagyobb foga. A karmok mellett mindkét oldalon 1—1 hosszú, hajlott serte található (= *Lycosa* DUFOUR partim, *Pardosa* SIMON partim)
4. nem: *Acantholycosa* DAHL
- 13 (12) A lábakon a 3. (kis) karom kisebb, mint a nagy karmok legnagyobb foga (7. ábra: B). A karmok alatt mindkét oldalon több hajlott serte van, de ezek egyike sem feltűnően vastag és hosszú (= *Trochosa* OHLERT partim, *Lycosa* SIMON partim) 3. nem: *Hygrolycosa* DAHL
- 14 (11) Az 1. láb másodvégizének hasoldalán 2 tüske van; ritkán egy harmadik kis tüske is lehetséges.
- 15 (16) Elölről nézve a fejtor oldala a szemek mellett csaknem függőleges irányú (1. ábra: C). Az ajak olyan széles, mint amilyen hosszú (= *Lycosa* LATREILLE partim, SIMON partim, *Leimoniea* C. L. KOCH)
5. nem: *Pardosa* C. L. KOCH
- 16 (15) Elölről nézve a fejtor oldala a szemek mellett nem függőleges, a hasoldal felé széttartó irányú (1. ábra: B). Az ajak hosszabb, mint amilyen széles.
- 17 (18) Az első szemsor keskenyebb, mint a második szemsor. Ebben az esetben a potroh hasoldala sárga vagy feketés. Ha az első szemsor kissé szélesebb, mint a második, az állat potrohának hasoldala fekete. A hím tapogatójának végíze (pikkelye) a csúcán, illetve a csúcsa előtt több, igen erős, gyakran kúpszerűen megvastagodott sertét visel (44. ábra: A, E) (= *Tarentula* C. L. KOCH partim, *Tarentula* SIMON partim, *Trochosa* SIMON partim, *Hogna* SIMON)
8. nem: *Lycosa* LATREILLE
- 18 (17) Az első szemsor sohasem keskenyebb, mint a második, a potroh hasoldala nem fekete. A hímek tapogatójának végizén legfeljebb két, viszonylag kicsi megvastagodott serte van (39. ábra: A, D, 48. ábra: A).
- 19 (20) A fejtor hátoldalának alapszíne világos, viszonylag kevés sötét folt és vonal tarkítja. Lábaik sötétén foltozottak vagy gyűrűzöttek (47. ábra) (= *Lycosa* WALCKENAER partim, *Tarentula* SUNDEVALL partim, *Trochosa* O. HERMAN partim) 9. nem: *Arctosa* C. L. KOCH
- 20 (19) A fejtor hátoldalának alapszíne sötét, világos középsáv tarkítja. Ez a sáv elágazhat, vagy sötét foltokkal megszakított lehet. Lábaik nem foltosak, nem gyűrűsek.
- 21 (22) A fejtor középsávja elől háromágú, vagy úgy is felfogható ez a rajzolat, hogy a világos sávban egy kétágú, előre irányuló sötét villa van (51. ábra). Potrohukon többnyire páros fehér foltokat alkotó pikkely-

szőrözet van. Hosszú lábú, kistermetű fajok (2—6 mm) (= *Lycosa* WALCKENAER partim, *Potaninia* C. L. KOCH)

10. nem: **Pirata** SUNDEVALL

- 22 (21) A fejtor középsávjában két hosszirányú, egymással kapcsolatban nem álló sötét folt van (37., 40. ábra). Potrohukon fehér pikkelyszőrökből álló foltok nincsenek. Lábaik aránylag rövidek, vastagok, nagyságuk 7—12 mm. — Ide tartozik a 7. nem: *Trochosa* C. L. KOCH (lásd a 6/7 sorszám alatt).

3. ábra. *Tricca lutetiana* SIMON ♀ (Eredeti)

1. nem: **Tricca** SIMON

Szemállásuk kissé a *Pisauridae* családra emlékeztet. Az első szemsor szélesebb, mint a második, és kissé hátrahajló. A harmadik szemsor jóval szélesebb, mint a második. A család összes többi nemétől megkülönbözteti ezeken a bélyegeken kívül a csaknem tüskétlen 1. láb. Ezen a végtagon csak a másodvégíz visel rövid, vastag tüskéket (2. ábra: B—C).

1 japán, 1 kínai és 1 európai elterjedésű faj tartozik ide.

— — Fejtora sötétbarna, csaknem rajzolat nélküli. Potroha világosabb barna, szürkéssárga rajzolattal (3. ábra). A két ivar nagyságban és rajzolatban alig különbözik egymástól. Csáprágójuk belső oldalán 3

fog van. A hím tapogatójának középnyúlványa hátrafelé irányul, a vége lemeztett (4. ábra: A). A nőstény ivarlemezét világos szőrözet borítja, két, egymáshoz közel álló nagy mélyedése van (4. ábra: B). Vulváját a 4. ábra: C szemlélteti. 6–8 mm.

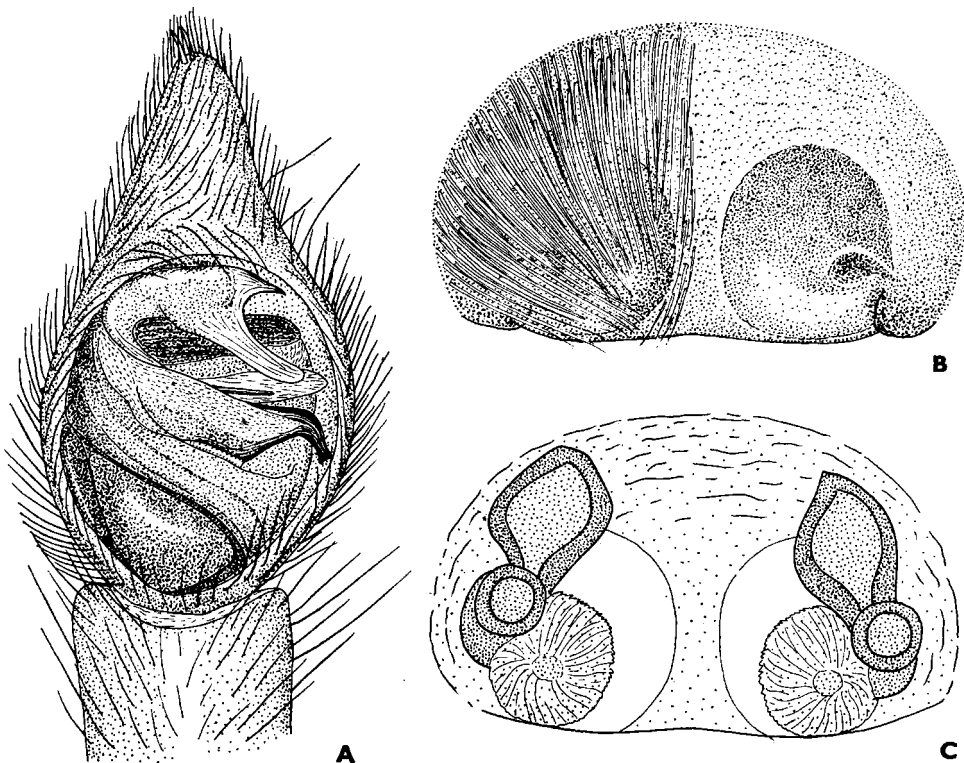
Észak kivételével csaknem egész Európából ismeretes. Előfordulási helyei szigetszerűek. Hazánkban láperdőkből (Ócsa), bokorerdőkből és gyertyános-tölgyesekből vált ismertté, helyenként gyakori (V–IX) (= *Lycosa lucorum* L. KOCH)

lutetiana SIMON ♂♀

2. nem: *Xerolycosa* DAHL

Fejtoruk elöl viszonylag keskeny, szemközt nézve oldala meredeken lejt, miáltal a *Pardosa* C. L. KOCH nem fajaihoz némiképp hasonlítanak. Első szemsoruk kissé keskenyebb, mint a második. Homlokpajzsuk szélessége 1,5 közép-szem-átmérőnek felel meg. Csáprágójuk belső oldalán 2 fog van. Az 1. láb végizének szőrözetét az 5. ábra: A szemlélteti.

Mindössze 3 faj ismert, ezek európaiak. Közülük hazánkban 2 faj él.

4. ábra. A: *Tricca lutetiana* SIMON ♂ tapogatója, B: ♀ ivarlemeze, C: ♀ vulvája (Eredeti)

- 1 (2) A hím tapogatójának középnyúlványa oldalról tekintve környezetéből kiemelkedik, tövén olyan széles, mint amilyen hosszú (5. ábra: D). A nőstény ivarlemezének két oldalsó mélyedése szélesebb, mint amilyen hosszú (6. ábra: C); vulvájának tasakjai az ivarlemez mélyedésének elülső szegélyét nem érik el (6. ábra: D). Fejtora csaknem fekete, feltűnő, fehér szőrözetű világos középsáv díszíti. Potroha szürkés-vöröses alapszínű, fekete rajzolattal. 4,5–7 mm.

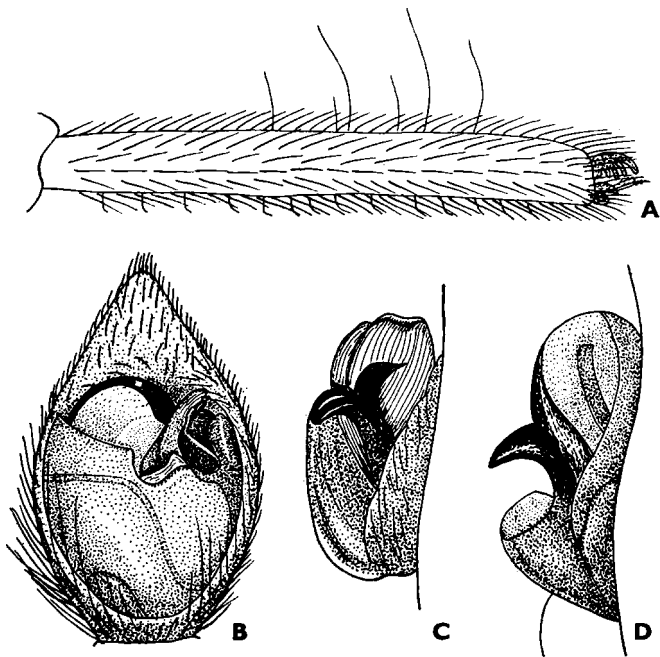
Egész Európában és Ázsia mérsékelt övében elterjedt. A nyílt, napos területeket kedveli (V–VIII.)

nemoralis WESTRING ♂♀

- 2 (1) A hím tapogatójának középnyúlványa oldalról tekintve környezetéből alig emelkedik ki, tövén jóval keskenyebb, mint amilyen hosszú; előlről nézve kicsi, kevésbé feltűnő (5. ábra: B–C). A nőstény ivarlemezének két oldalsó mélyedése hosszabb, mint amilyen széles (6. ábra: A); vulvájának tasakjai az ivarlemez mélyedésének elülső szegélyét túlhaladják (6. ábra: B). Színezete az előző fajéhoz hasonló, a fejtor középsávja középen kissé befűződik. 4,5–6,5 mm.

Elterjedési területe az előző fajéval csaknem azonos. Fényigényes faj, a homokterületek nyílt növénytakaságait részesíti előnyben (V–IX.)

miniata C. L. KOCH ♂♀

5. ábra. A: *Xerolycosa miniata* C. L. KOCH 1. lábának végíze, B: ♂ tapogatója, C: ♂ tapogatójának egy része oldalról — D: *X. nemoralis* WESTRING ♂ tapogatójának egy része oldalról (Eredeti)

3. nem: *Hygrolycosa* DAHL

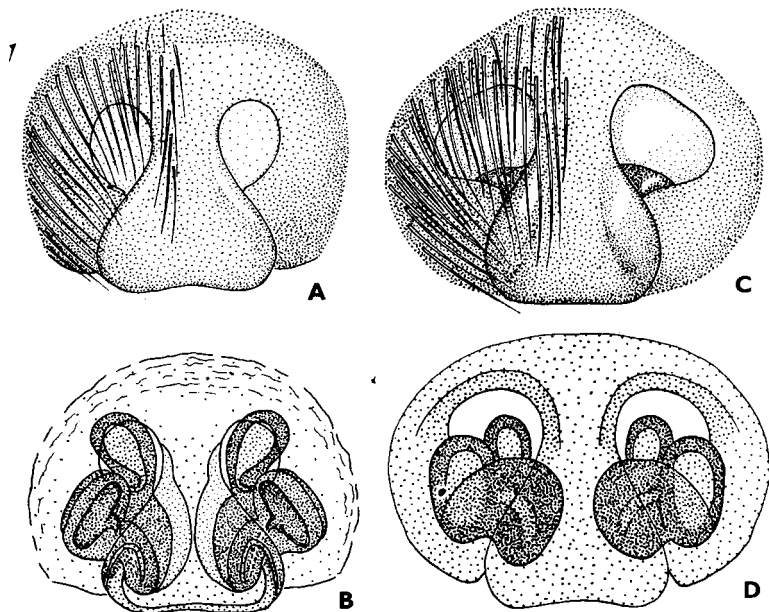
A fejtor oldala előlről szemlélve meredek lejtésű, ezért több szerző a *Pardosa* C. L. KOCH nem egy csoportjának tekinti. Az első szemsor olyan széles, mint a második. A homlokpajzs a nőstények esetében 3-szor, a hímeken 4-szer szélesebb, mint az első szemsor középszemének átmérője; két fekete, függőleges sávot visel, amely a csáprágókon is folytatódik. A csáprágó belső oldalán 3 fog van. A 3. (kis) karom rendkívül kicsi (7. ábra: B).

1 kínai és 1 európai faja ismeretes.

- — A fejtoron feltűnő a szemeken is áthaladó két sötét hosszszáv. Potrohának hátoldalán elmosódott sötét rajzolat lehet, vagy pedig világos-sárgás, rajzolat nélkül. A világos mellpajzsot mindig 6 (2×3) sötét szegélyfolt díszíti; ez a bélyeg a fiatal példányokat is jellemzi. A hím tapogatójának pikkelyén csúcsi helyzetben 7–10 megvastagodott serte található. Középnylványa hatalmas, oldalról tekintve kihajló (7. ábra: A). A nőstény ivarlemeze rombusz alakú, lapos, barnás-vörös, hátsó szegélyének közepén kis világos mező van. A vulva (7. ábra: C) két nagy tasakja az ivarlemezen áttetszik. 5–5,5 mm.

Egész Európában szórványosan elterjedt. Hazai előfordulási adatai tévedésnek bizonyultak, bár a faunánkban való jelenléte nem kizárt (= *Farrenii* PICKARD CAMBRIDGE O.)

[*rubrofasciata* OHLERT ♂♀]

6. ábra. A: *Xerolycosa miniata* C. L. KOCH ♀ ivarlemeze, B: ♀ vulvája — C: *X. n. moralis* WESTRING ♀ ivarlemeze, D: ♀ vulvája (Eredeti)

4. nem: *Acantholycosa* DAHL

Ezeket a *Pardosa*-külsőjű pókokat leginkább jellemzi az 1. láb másodvégizének és lábszárának dús tüskézete, valamint a hím tapogatójának pikelyén helyet foglaló igen erős megvastagodott szőrképletek.

7 európai és 3 ázsiai faja ismert, északi és magashegységi elterjedésűek.

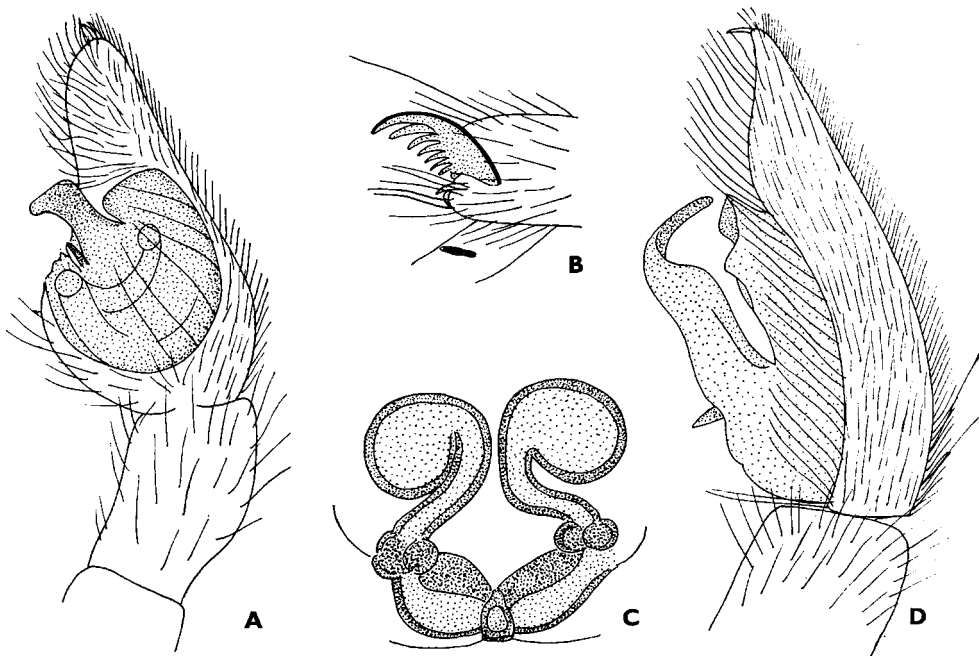
- Az egész állat sötétbarna, a fejtoron elmosódott, széles hosszanti sáv húzódik. A hím tapogatóját oldalnézetben jellemzi, hogy a kétkarélyú középnyúlvány és a felső nyúlvány közötti távolság kicsi. A nőstény ivarlemeze előre felé résszerű, a végén élesen elhatárolt barázdát alkot, hátul kiszélesedik, szélein kiemelkedő domb van. 4—7 mm.

Németországtól Kamcsatkáig elterjedt, a Kárpátokban is honos. Hazai reliktum jellegű előfordulása lehetséges

[*lignaria* CLERCK ♂♀]

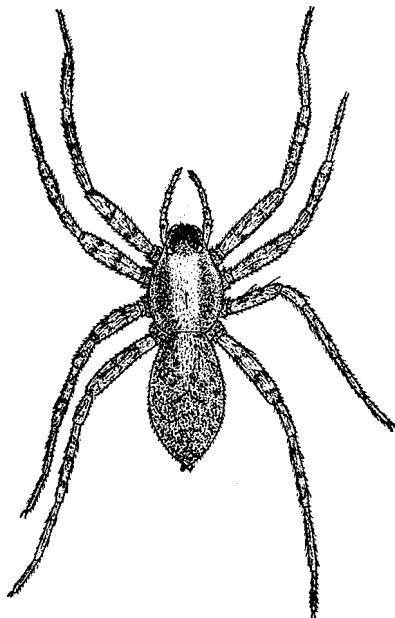
5. nem: *Pardosa* C. L. KOCH

Fejtoruk viszonylag magas, a feji rész oldalai csaknem függőlegesen lejtnek, nemkülönben a homlokpajzs is. Az erős csáprágók hossza meg egyezik e fejtor magasságával; belső szegélyén 3, a külsőn 3—4 fogat visel.

7. ábra. A: *Hygrolycosa rubrofasciata* OHLERT ♂ tapogatója, B: karma, C: ♀ vulvája — D: *Pardosa riparia* C. L. KOCH ♂ tapogatója (DAHL nyomán)

Az első szemsora egyenes vagy enyhén előrehajló. A második sor szemei a legnagyobbak. A szem-arányok a fajok jellemzésére nem alkalmasak, mert kisebb eltérések fajon belül is lehetségesek. Lábaikon hosszú, karcsú tüskéket viselnek; a két nagy karom fogazata erőteljes, a 3. karom kicsi. Lábaik vékonyak, a 4. pár a leghosszabb, gyakran feltűnően hosszú. A fejtoron többé-kevésbé kifejezett világos hosszanti sáv húzódik (8. ábra, 17. ábra: A—D). Kis- és közepes termetű fajok tartoznak ide; a hímek általában kisebbek és sötétebb színezetűek, mint a nőstények.

8. ábra. *Pardosa lugubris* WALCKENAER ♀ (Eredeti)

Több mint 300 fajjal csaknem az egész Földön honosak, a legtöbb ismeretes Európából, Ázsiából és Észak-Amerikából, míg Ausztráliában csak néhány faj él. Hazánk területén a mai tudásunk szerint biztosan előfordul 16, várható 1 további faj. Az irodalomban világ- és hazai viszonylatban is rengeteg téves fajértelmezés, hibás meghatározás került közlésre. 6 „nomen nudum” (csupasz, leírás nélküli új fajnév) is terheli faunajegyzékünket. Ezeket, mivel a jelenlegi revízió alkalmával az elnevezés feltehető alapjául szolgáló példányok nem kerültek elő, véglegesen „nomen nudumoknak” kell tekintenünk, ezek: *conica* KOLOSVÁRY, *nigripes* KOLOSVÁRY, *paranebulosa* KOLOSVÁRY, *poecila* O. HERMAN, *profuga* O. HERMAN, *festitans* O. HERMAN.

A gyér növényzetű pusztaságoktól a zárt erdőkig mindenütt élnek *Pardosa*-fajok. Tömeges megjelenésükkel, igen gyors mozgásukkal gyakran a nem szakemberek figyelmét is felkeltik. Többségük tavasszal—kora nyáron ivarérett. A nőstények petetokjai duzzadt lencse alakúak, kerületükön megfigyelhető a varrat. Gyakran színesek: zöldes, kékés, barnás színezetűek. Két fiasítást is felnevelhetnek.

1 (34) Hímek.

- 2 (3) A 2. láb másodvégigén a hasoldalon igen hosszú, finom szőrözet van; ez sokkal hosszabb, mint az 1. lábpár másodvégigén levő szőrözet. Fejtorának közép- és oldalsávja fehér (21. ábra: C). A tapogató középnyúlványa kicsi, hegye lefelé irányul. 4,5—5 mm.

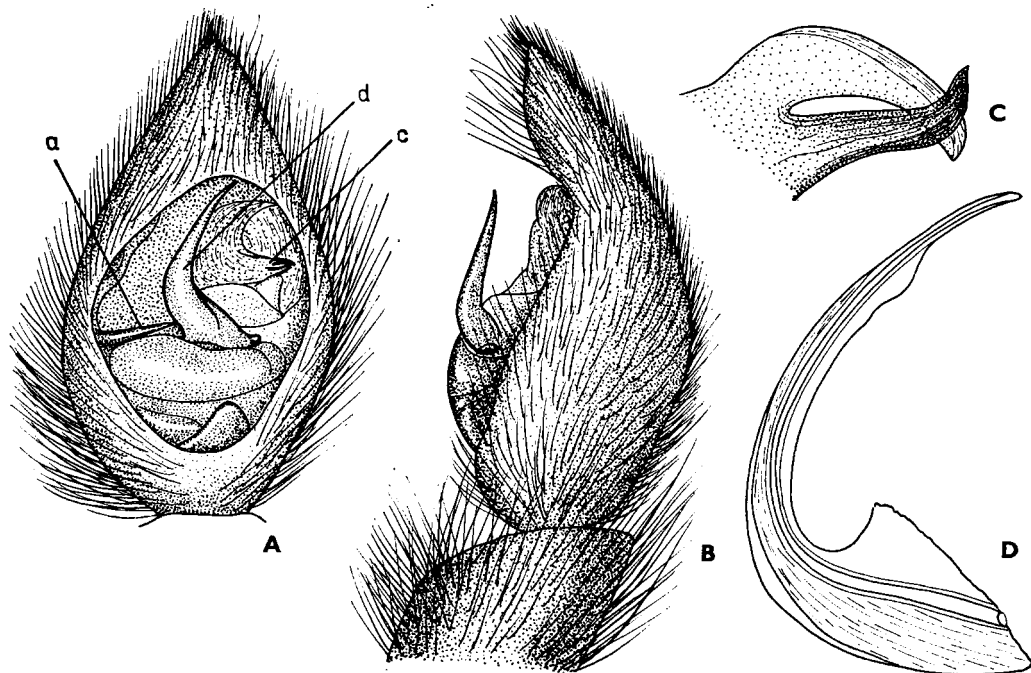
Franciaországtól a Kaukázusig elterjedt hegyvidéki faj, hazai előfordulása lehetséges

[vittata KEYSERLING ♂]

- 3 (2) A 2 lábpár másodvégízeinek szőrözete egyforma, vagy az 1. páré hosszabb.
- 4 (15) A tapogató középnyúlványa hosszú, hegyes, vagy vágott végű; az íz csúcsa, vagy annak külső oldala felé irányul. A pikkely szegélyét sok esetben megközelíti, vagy azon túl is nyúlik (8—11. ábrák).
- 5 (6) A tapogató középnyúlványa oldalról tekintve ívesen hajlott (7. ábra: D). Ferdén előre és oldalt irányulva a pikkely szegélyén messze túlnyúlik; vágott végű. Mellpajzsa sötét, zöldesbarna, lábai világosabbak, sötét, elmosódott foltok tarkítják. Hátdoldalának rajzolata olyan, mint a nőtényé (19. ábra: C), csak sötétebb. 5 mm.

Angliától Kamesatkáig elterjedt, inkább hegyvidéki faj. Nyílt, fátlan, alacsony füves vagy mohás területeken él, szárazabb és nedvesebb helyeken egyaránt megtalálható. Magyarországról csak a kőszegi-hegységi előfordulása bizonyított (V—VIII.) (= *cursoria* C. L. KOCH, *Kervillei* SIMON)

riparia C. L. KOCH ♂

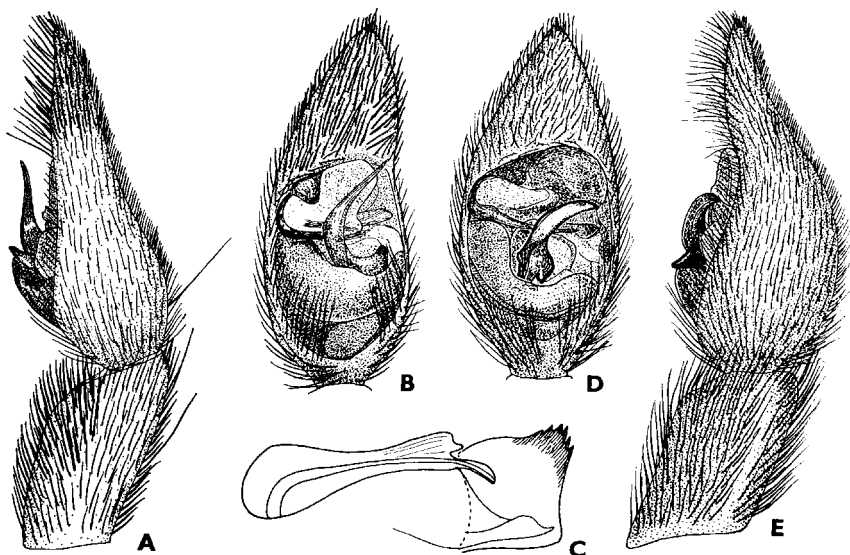
9. ábra. A: *Pardosa amentata* CLERCK ♂ tapogatója előlről, B: oldalról, C: a ♂ tapogató oldal-lemeze, D: ♂ pároszerv hímtagja, hátulról (a = hímtag, d = középnyúlvány, c = oldal-lemez) (Eredeti)

- 6 (5) A tapogató középnyúlványa legfeljebb kissé hajlott; amennyiben oldalról tekintve erősebben hajlott, akkor rövidebb, nem éri el a pikkely belső szegélyét sem.
- 7 (10) A tapogató középnyúlványa oldalnézetben a tövén kissé a közép-tengely felé hajlik, majd a csúcsa attól távolodik; a tövén kicsi, az íz csúcsa felé irányuló melléknyúlványt visel (9. ábra: B, 10. ábra: A). Szemközt nézve a középnyúlvány hegyes, ívesen hajlik a pikkely külső oldala felé (9. ábra: A, 10. ábra: B).
- 8 (9) A tapogató pikkelye szemközt nézve széles, mindkét oldalán egyenletesen ívelt, legfeljebb 1,9-szer hosszabb, mint amilyen széles (9. ábra: A). Az oldallemez kétfogú, erősen kitines (9. ábra: A, C). A hímtag, az íz proximális vége felől nézve egyenletesen ívelt, a csúcsa előtt melléknyúlványa nincs (9. ábra: D). Alapszíne sötétbarna, tapogatói (a pikkely is!) feketék, igen dús szőrözettel borítottak. A fejtor középsávja igen széles, középen befűződik; a hasonlóan világos oldalsávja szaggatott (21. ábra: D). 6—7 mm.

Egész Európában, Ázsiában Szibériáig, Turkesztánban és Algériában elterjedt, hazánkban is gyakori faj. Kizárólag vízközelben, nedves talajú területeken találjuk meg. Az ilyen helyeken már tavasszal, hóolvadás után tömegesen fordul elő. A gyors folyású patakokat kerüli (V—IX.) (= *fumigata* CLERCK, *saccata* LINNÉ, *littoralis* DE GEER)

amentata CLERCK ♂

- 9 (8) A tapogató pikkelye szemközt nézve keskeny, külső oldalának íve megtört, legalább 2,3-szer hosszabb, mint amilyen széles (10. ábra: B).

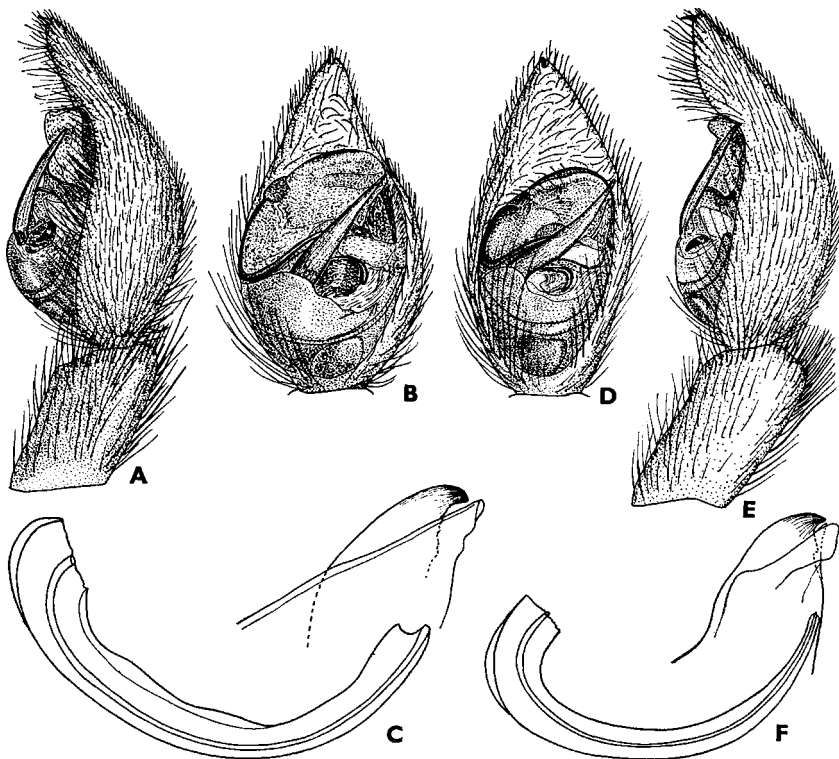
10. ábra. A: *Pardosa lugubris* WALCKENAER ♂ tapogató oldalról, B: előlről, C: hímtag és oldallemez — D: *P. paludicola* CLERCK ♂ tapogató előlről és E: oldalról (Eredeti)

Az oldallemmez gyengén kitines, a végén sok apró fogat visel (10. ábra: C). A hímtag (az íz proximális vége felől tekintve) csúcsa előtt nyúlványt visel (10. ábra: C). Világosabb, alapszíne gyakran vörösesbarna, a potrohán elmosódott sötét rajzolat, lábain gyűrűrajzolat van. A fejtor világos középsávja széles, oldalsávja igen keskeny (8. ábra). A tapogató pikkelyének mintegy $\frac{3}{4}$ része világos, csaknem fehér, a csúcsi negyede sötét, dús és vastag fekete szőrözettel borított; lábszárainak a szőrözete is javarészt vastag, fekete szőrök-ből áll (10. ábra: A). 5—5,3 mm.

Egész Európában — Északon a Lappföldig —, Keleten Szibériáig elterjedt. Hazánkban is a leggyakoribb fajok közé tartozik. A kellő fénnel rendelkező erdőkben, elsősorban tölgyesekben és erdefenyvesekben található tömegesen. Igen gyors mozgású faj; az erdőket a rétek felé csak addig hagyja el, ameddig még hullott lombot talál (V–VIII.) (= *chelata* O. MÜLLER, *silvicola* SUNDEVALL)

lugubris WALCKENAER ♂

- 10 (7) A tapogató középnyúlványa oldalnézetben erősebben vagy gyengébben az íz középtengelye felé hajlik, ezt az irányt nem változtatja meg. Melléknyúlványának hegye — oldalról tekintve — többé-kevésbé az

11. ábra. A: *Pardosa pullata* CLERCK ♂ tapogató oldalról, B: előlről, C: hímtag és oldallemmez — D: *P. prativaga* C. L. KOCH ♂ tapogató előlről, E: oldalról, F: hímtag és oldallemmez (Eredeti)

íz alapja felé irányul (sohasem az íz csúcsa felé!) (10. ábra: D—E; 11. ábra: A—B, D—E).

- 11 (12) A tapogató középnyúlványa szemközti nézetben széles, hajlott kard alakú, a pikkely belső szegélyét nem éri el (10. ábra: D); oldalnézetben látható, hogy erőteljesen hajlik az íz középtengelye felé (10. ábra: E). Az egész állat sötétbarna, potrohának rajzolata igen elmosódott, a fejtor középsávja széles, a tor-rés előtt kettéosztott és kiszélesedő. Az oldalsáv széles, de elmosódott (25. ábra: C). 6—6,5 mm.

Nyugat-Európától Szibériáig, Délen Algériáig honos. Nyirkos réteken, patakpartokon, tópartokon hazánkban is gyakori; zárt erdőkben nem él (V—VIII.) (= *fumigata* LINNÉ)

paludicola CLERCK ♂

- 12 (11) A tapogató középnyúlványa szemközti nézetben egyenes, vagy csak kissé hajlott, a pikkely belső szegélyét eléri, vagy túl is haladja. Oldalnézetben igen mérsékeltén hajlik az íz középtengelye felé.

- 13 (14) A középnyúlvány szemközti nézetben egyenes (11. ábra: B), oldalnézetben a pikkely belső szegélyét nem éri el (11. ábra: A). A hímtag a csúcsa előtt kiszélesedik, lemeze tompa nyúlványt alkot (11. ábra: C), az oldallemez vége tompa csúcsú. Az egész állat barna, kissé zöldes árnyalatú is lehet. Rajzolata elmosódott, különösen a hímeké; a 19. ábra: A-hoz viszonyítva sötétebb, de a potroh lándzsa alakú foltja feltűnőbb. Combjai foltosak. 5—5,2 mm.

Egész Európában honos, északra a Spitzbergáig hatol, dél felé Kisázsiaiban még megtalálható. Magyarországon a nyirkos, vizenyős területeken sokfelé otthonos (V—VIII.) (= *lignaria* C. L. KOCH, *obscura* BLACKWALL)

pullata CLERCK ♂

- 14 (13) A középnyúlvány szemközti nézetben kissé hajlott (11. ábra: D), oldalnézetben eléri a pikkely belső szegélyét, sőt azon túl is nyúlik (11. ábra: E). A hímtag a csúcsa előtt nem szélesedik ki, fogat nem alkot (11. ábra: F), az oldallemez hegyes csúcsú. Világosabb vagy sötétebb szürkésbarna, de egészen világos példányok is akadnak. Rajzolata elmosódott (19. ábra: B). Lábai a végíz kivételével teljes hosszukban sötétén gyűrűzöttek. 5,5—6 mm.

Angliától Kamcsatkáig elterjedt. Hazánkban csak szórványosan ismert. Rejtett életmódú állat. Állóvizek közelében avar és fűcsomók közt él. A nyílt vízfelületeken gyorsan fut (V—VIII.) (= *riparia* SORDELLI, non C. L. KOCH)

prativaga C. L. KOCH ♂

- 15 (4) A tapogató középnyúlványa kicsi, zömök, ha nagyobb, akkor szemközti nézetben harántosan áll, vagy ha a csúcsa ferdén előreirányul, akkor a tövén az íz proximális vége felé irányuló fognyúlványt visel (12—16. ábrák); oldalnézetben a pikkely szegélyét sohasem közelíti meg.

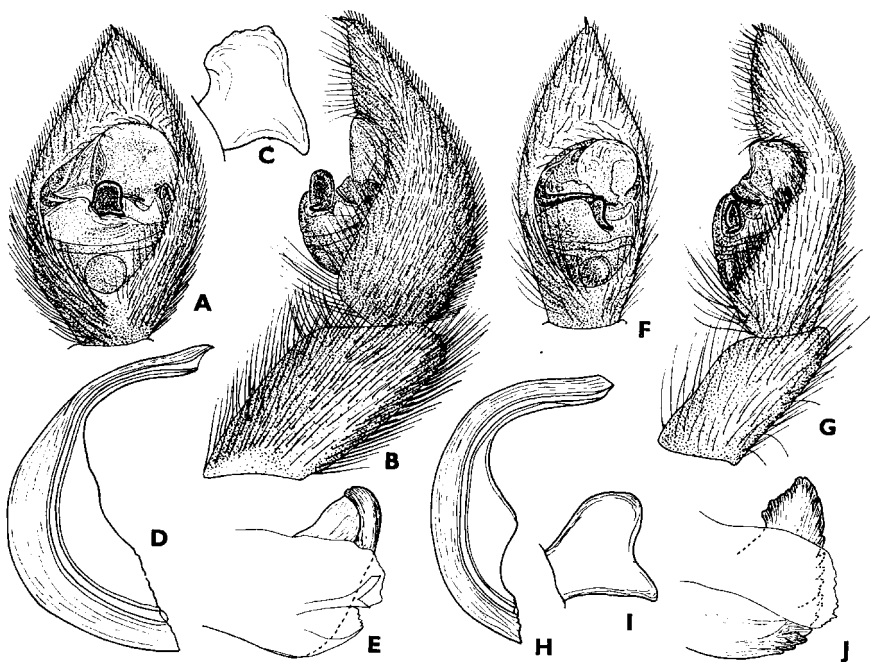
16 (25) A középnyúlvány kicsi, zömök, tövi foga van.

17 (24) A középnyúlvány foga szemközti nézetben az íz külső oldala vagy pedig a töve felé irányul (12—13. ábrák); a potroh lándzsafoltja nem feltűnő, nem fehéren szegélyezett (25. ábra: A—D).

18 (19) A középnyúlvány foga oldalnézetben határozottan az íz töve felé mutat (13. ábra: B), a középnyúlványon nyeregyszerű befűződés nincs (13. ábra: C). Szemközti nézetben a pikkely mélyedése hosszú, az íz töve felé fokozatosan keskenyedik (13. ábra: A). A hímtag a középnyúlvány fölé ívelt, a vége tempán levágott, az oldallemez enyhén visszahajló, a vége lemetezett, belső oldala csipkésen fogazott (13. ábra: D—E). Az egész állat — lábai kivételével — sötétbarna, zöldes vagy feketés árnyalattal. A fejtor szemek közötti területe fekete, a világos középsávja közepén kissé kiszélesedik, oldalsávja elmosódott. A nőstény jellegzetes potrohrajzolata (25. ábra: B) rendszerint erősen redukálódik. 5—6 mm.

Spanyolországból és Franciaországból volt ismeretes. Hazánkban tópartokon, szikes területeken szórványosan él (VI—VIII.) (= *pannonica* KOLOSVÁRY)

cribrata SIMON ♂

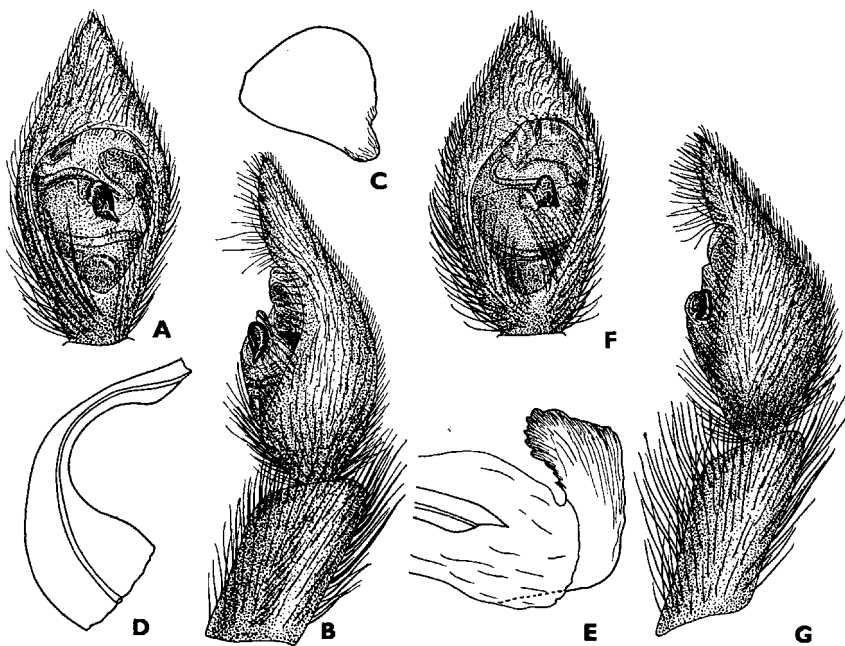
12. ábra. A: *Pardosa hortensis* THORELL ♂ tapogató előlről, B: oldalról, C: középnyúlvány, D: hímtag és E: oldallemez — F: *P. proxima* C. L. KOCH ♂ tapogató előlről, G: oldalról, H: hímtag, I: középnyúlvány, J: oldallemez (Eredeti)

- 19 (18) A középnyúlvány foga szemközti nézetben az íz külső oldala felé, oldalnézetben az íz hosszstengelyével ellentétes irányba mutat.
- 20 (21) A középnyúlvány oldalnézetben az alaprészből kiemelkedik (12. ábra: B), szemközti nézetben az oldalán enyhe nyeregyszerű hajlat látható (12. ábra: A, C). A hímtag az alaprész lemeze mögött halad, a vége előreugró nyúlványt alkot. Az oldallemez szegélye visszahajló, nem fogazott (12. ábra: A, D, E). Szemközti nézetben a végíz (pikkely) csak 1,8-szer hosszabb, mint amilyen széles. Az egész állat barna, rajzolata csaknem teljesen elmosódott (25. ábra: D), lábai alul és felül sötétén foltozottak. 4,2–4,8 mm.

Angliától Japánig, dél felé Észak-Afrikáig elterjedt, hazánkban gyakori faj. Határozottan melegkedvelő, kertekben, szőlőültetvényekben, erdőszéleken fordul elő elsősorban (V–VIII.) (= *saccata* WALCKENAER, *annulata* THORELL)

hortensis THORELL ♂

- 21 (20) A középnyúlvány oldalnézetben az alaprészből nem emelkedik ki (12. ábra: G, 13. ábra: F). A végíz szemközt nézve legalább kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles.
- 22 (23) A középnyúlványon szemközt nézve mély, nyeregyszerű hajlat látható (12. ábra: F, I). A végíz szemközti nézetben legalább 2,2-szer hosszabb, mint amilyen széles, és legalább kétszer olyan hosszú, mint a tapogató

13. ábra. A: *Pardosa cribrata* SIMON ♂ tapogató előlről, B: oldalról, C: középnyúlvány, D: hímtag, E: oldallemez — F: *Pardosa morosa* L. KOCH ♂ tapogató előlről, G: oldalról (Eredeti)

lábszára. A hímtag a középnyúlvány felett halad át, a vége ferdén lementszett; az oldallemez szegélye tompán fűrészkes (12. ábra: F, H, J). Az egész állat barna, lábai sötétben gyűrűzöttek. A fejtor középsávja széles, középen befűződik, oldalsávja elmosódott, szaggatott (25. ábra: A). 4,2—4,5 mm.

Európában (az északi részek kivételével), Kisázsiaiban, Szíriában, Palesztinában, Észak-Afrikában, a Kanári- és Azori-szigeteken honos. Hazánkban tavak közelében gyakori (V—VIII.) (= *tenuipes* L. KOCH, *azorensis* SIMON, *Furtadoi* SIMON)

proxima C. L. KOCH ♂

- 23 (22) A középnyúlványon szemközt nézve mély, nyeregszerű hajlat nincs (13. ábra: F). A végiz szemközti nézetben legfeljebb kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles, és legfeljebb 1,6-szer hosszabb, mint a tapogató lábszára. A hímtag a középnyúlvány felső harmada mögött halad át. A pikkely egyenletesen ívelt, a tapogató lábszárának szőrözete fekete, igen hosszú és dús (13. ábra: G). Az egész állat sötétbarna, csaknem fekete. Lábai világosabb barnák, hátoldalukat sötét foltok tarkítják. 6,4—6,8 mm.

Európában Spanyolországtól Lengyelországig elterjedt. Hazánk területén csak Szentendre környéki előfordulása biztos. Folyóparti, inkább hegyvidéki állat (X—V.)

morosa L. KOCH ♂

- 24 (17) A középnyúlvány foga szemközt nézve az íz csúcsa felé irányul, oldalnézetben is a hegye a csúcs felé hajlik (14. ábra: C—D). Rendkívül karcsú faj, a potroh lándzsafoltja a potroh közepén túlnyúlik, halvány vörösesbarna, széles fehér sáv szegélyezi mindkét oldalán; e 2 sáv egyesülve a potroh végéig nyúlik (21. ábra: A). A fejtor szemek közötti területe fekete, középsávja széles, oldalsávjai egységesek. Lábai világos sárgásbarnák, nem foltosítottak. 4,2—4,4 mm.

Kisáziától Finnországig, nyugat felé Franciaországig elterjedt. Hazánkban csak néhány alföldi pontról ismeretes, a nyílt növénytakaságokat kedveli (V—VIII.)

bifasciata C. L. KOCH ♂

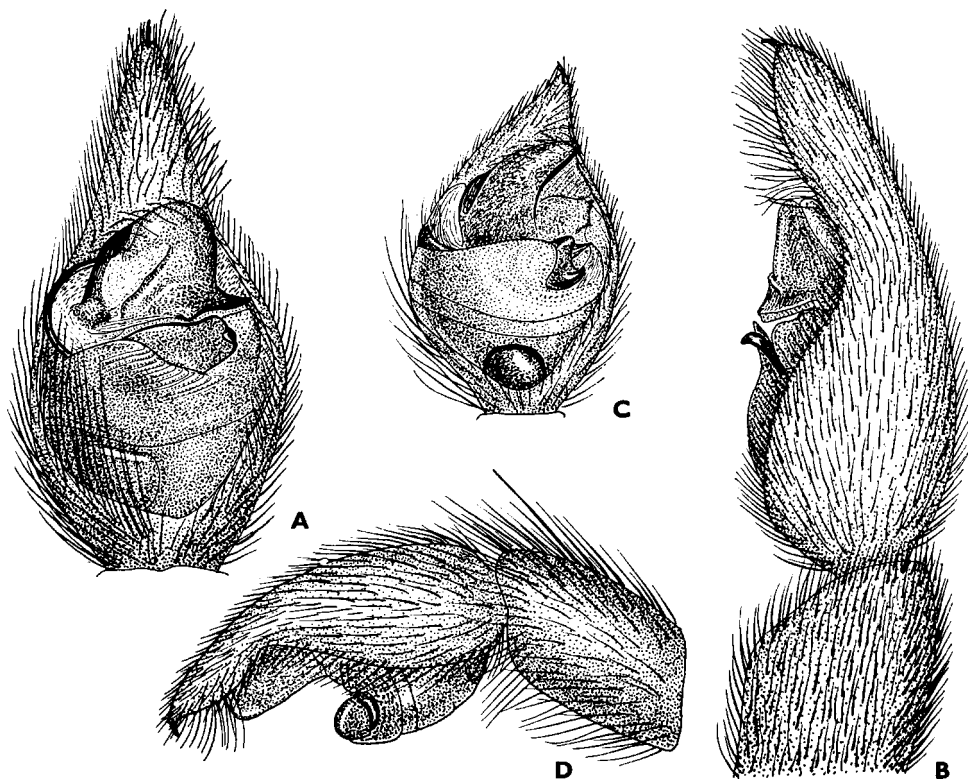
- 25 (16) A középnyúlvány viszonylag nagy, harántosan vagy oldalt előre irányul (14. ábra: A, 15. ábra: B, D—F).

- 26 (27) A tapogató középnyúlványa széles, lemezszerű, harántosan áll, a tövén fognyúlvány nincs, a vége karomszerűen behajlik (14. ábra: A—B). Szemközt nézve a pikkely a gyűjtő magasságában összeszűkül és a vége felé fokozatosan elkeskenyedik. Az egész állat sötét vörösesbarna, robusztus, dús szőrözötű alak. Fejtora igen széles, a középsávja széles, elmosódott, oldalsávja szaggatott. Potrohán lándzsafolt nincs, vagy alig észrevehető, elmosódott foltpárok és középfoltok díszítik (21. ábra: B). A legnagyobb termetű, kissé az *Alopacosa*-nem fajaira emlékeztető fajunk 5,7—8,5 mm.

Ezidáig a Kárpát-medencéből, a Balkánról, a Szovjetunió európai feléből és a Kaukázusból ismeretes. Szórványosan fordul elő a Dunántúlon és az Alföldön. Legnyugatibb lelőhelye Sopron (V–VII.)

nebulosa THORELL ♂

- 27 (26) A tapogató középnyúlványa az íz külső oldala felé és előre felé irányul, nem lemezszerű, a tövén fognyúlványt visel. Szemközt nézve a pikely zömök, tompa végű.
- 28 (29) A tapogató oldallemeze hatalmas, fekete, csúcsos, szegélye fogazott (15. ábra: A–C). A középnyúlvány szemközt nézve (15. ábra: B) viszonylag rövid, tompa csúcsa felé hirtelen elkeskenyedik. Oldalnézeten a párzókészülék alaprésze (15. ábra: A) erősen kidomborodik. Barna, zöldes, feketés árnyalattal, lábai világosak, sárgásak, csak a combjuk sötét, vagy legalább a tövük sötétén vonalkázott. A fejtor középsávja keskeny, előre felé összeszűkül, elhegyesedik, oldalsávja megszakítatlan, fehér szőrözöttű (17. ábra: D). 2,5–4 mm.

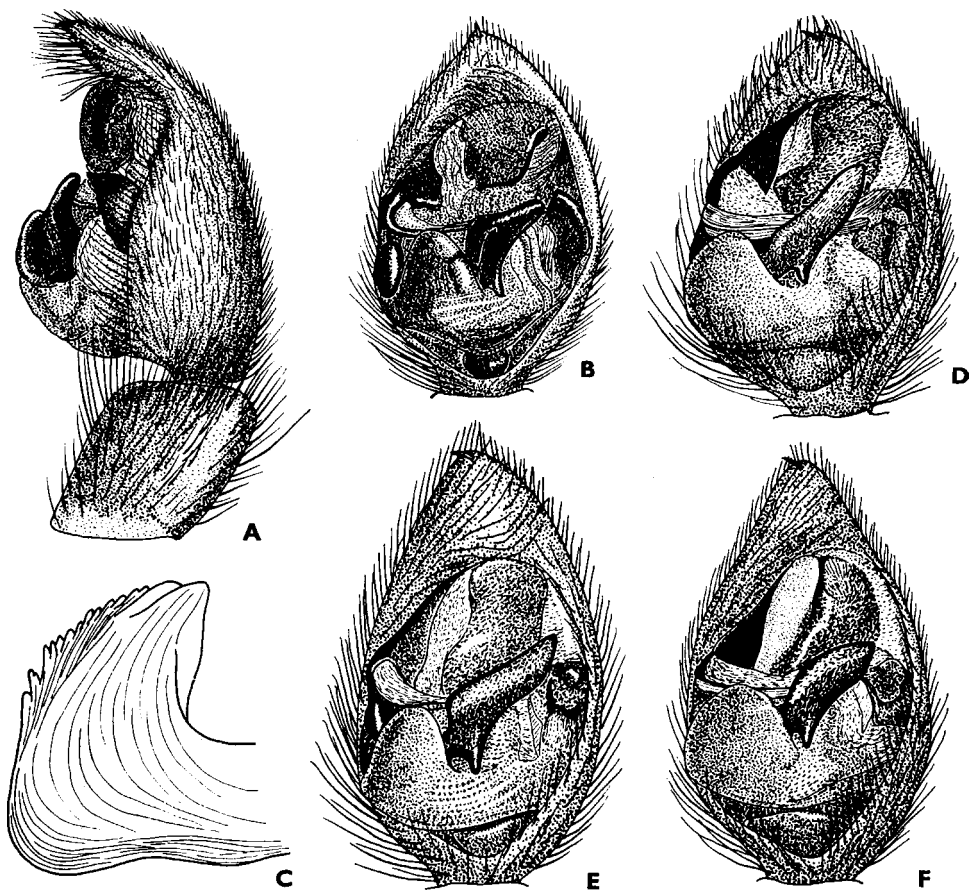

14. ábra. A: *Pardosa nebulosa* THORELL ♂ tapogató előlről, B: oldalról — C: *P. bifasciata* C. L. KOCH ♂ tapogató előlről, D: oldalról (Eredeti)

Angliától Kamcsatkáig, dél felé Kisázsiaig elterjedt. Hazánkban főleg tópartok közelében gyakori (V–X.) (= *agilis* WALCKENAER, *monticola* SUNDEVALL partim, *solers* WALCKENAER, *tarsalis* THORELL)

palustris LINNÉ ♂

- 29 (28) A tapogató oldallemeze kicsi, alig észrevehető. A középnyúlvány szemközt nézve viszonylag hosszú, csúcsa felé nem keskenyedik el hirtelen. Oldalnézethen a párzókészülék alaprésze nem domborodik ki feltűnően (15. ábra: D–F, 16. ábra) (*agrestis*–*monticola* fajcsoport; hazánk területéről csak a következőkben említett fajok élnek biztosan. Egyéb hegyvidéki fajokkal igen könnyen összetéveszthetők!).
- 30 (31) A tapogató középnyúlványa oldalnézethen az íz hossz tengelye felé hajlik (16. ábra: B), szemközt nézve (15. ábra: E) látható, hogy

15. ábra. A: *Pardosa palustris* LINNÉ ♂ tapogató oldalról, B: előlről, C: oldallemez — D: *P. agricola* THORELL, E: *P. monticola* CLERCK és F: *P. agrestis* WESTRING ♂ tapogató előlről (Eredeti)

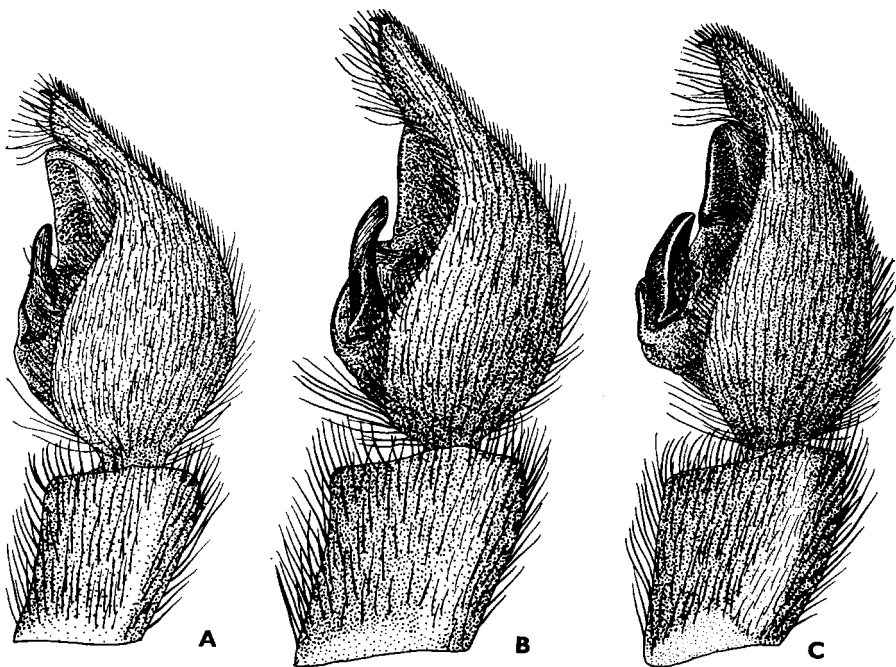
viszonylag nagy, a csúcs felé eső oldala homorú. Világosbarna, lábai sárgásak, csak a combok vonalkásan feketék. A fejtor középsávja keskeny, előre felé elhegyesedik, oldalsávja rendkívül széles, fehér szőrözetű. A potroh lándzsafoltja eléri, vagy túlnyúlik a potroh közepén (17. ábra: C). 2,8–3,2 mm.

Egész Európában és Ázsia mérsékelt övében elterjedt, hazánkban csak néhány pontról van megbízható adat. Száraz területeken éppúgy előfordul, mint a nedves réteken. Erdőkben nem él (V–VII.) (= *exigua* BLACKWALL partim, *saccigera* WALCKENAER partim)

monticola CLERCK ♂

31 (30) A tapogató középnyúlványa oldalnézetben nem hajlott; ha enyhén befelé hajlik, akkor szemközt nézve a csúcs felé eső oldala domború (15. ábra: E, 16. ábra: A, C).

32 (33) A középnyúlvány oldalnézetben vaskos, kissé hajlott (16. ábra: C), szemközt nézve az íz csúcsa felé eső oldala domború. Zöldes- vagy sárgásbarna, hasoldala világosabb, lábai sárgásak, csak a combok felső oldala foltos. A fejtor középsávja előre felé kiszélesedik (17. ábra: B). Ez a bélyeg nem állandó, a *monticola* CLERCK fajhoz hasonló fejtor-rajzolatú példányok sem ritkák! Oldalsávja széles, benne sötét

16. ábra. A: *Pardosa agricola* THORELL, B: *P. monticola* CLERCK és C: *P. agrestis* WESTRING ♂ tapogató oldalról (Eredeti)

foltosor lehetséges. A potroh lándzsafoltja rövid, az utána következő foltosor gyakran elmosódott. 2,8—3,5 mm.

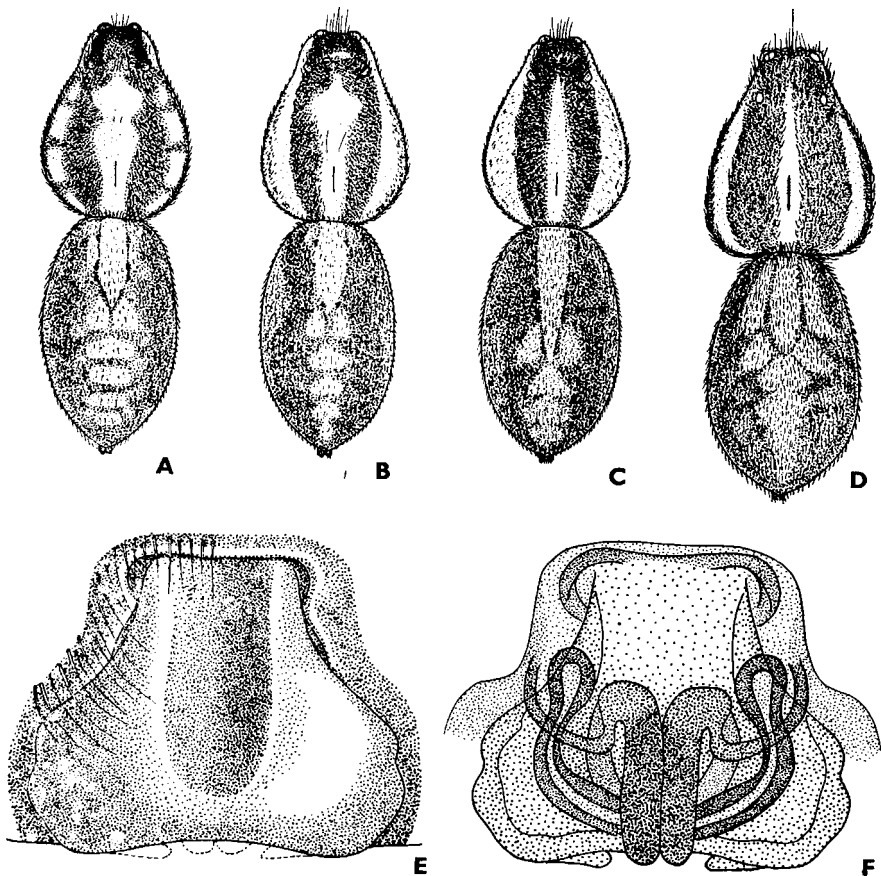
Angliától Kínáig megtalálható. Hazánkban gyakori. Szántóföldeken, ugaron, legelőréteken, de hegyi réteken is tömegesen fordulhat elő; rendkívül gyors mozgású (V—IX.) (= *decipiens* L. KOCH, *amnicola* L. KOCH, *albata* KOLOSVÁRY)

agrestis WESTRING ♂

- 33 (32) A középnyúlvány oldalnézetben vékony, egyenes (16. ábra: A), szemközt nézve az íz csúcsa felé eső oldala homorú (15. ábra: D). Zöldes-vagy szürkésbarna, hasoldala sárgás. Lábai az utolsó ízek kivételével sötétén foltosak. Fejtorán a középsáv az elülső harmadában befűződik. Oldalsávja széles, 3—4 helyen megszakított; a potroh rajzolata elmosódott (17. ábra: A). 3—4 mm.

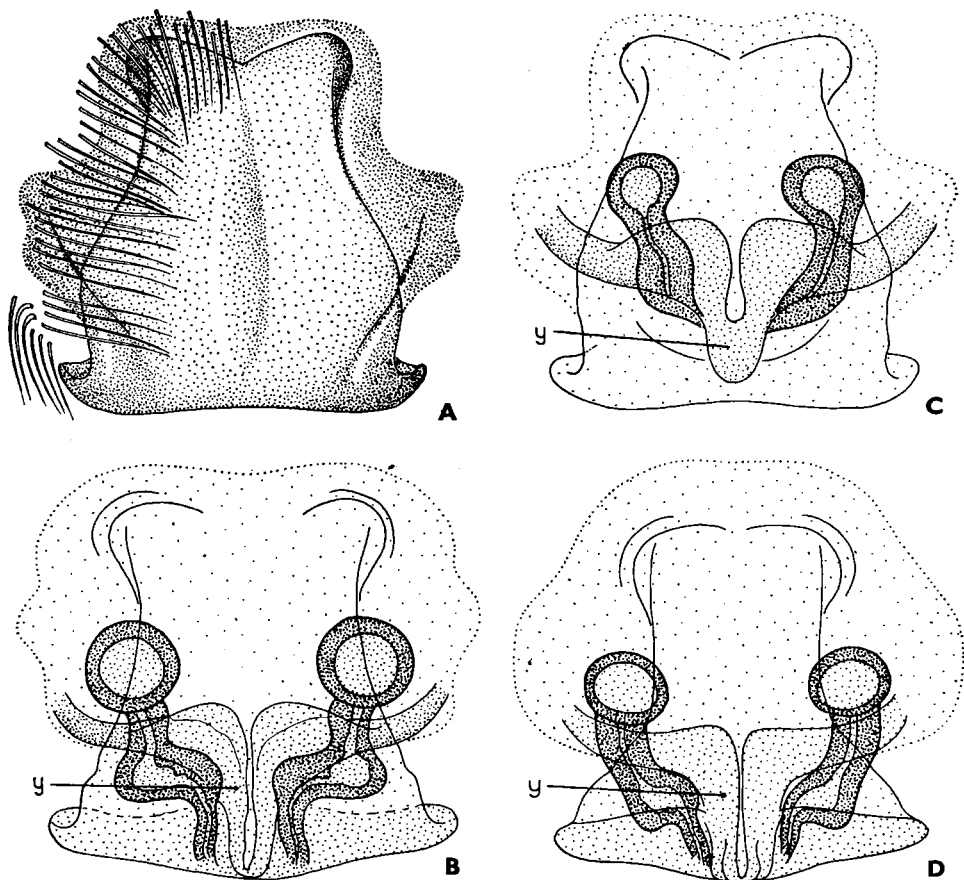
Angliától Szibériáig elterjedt. Hazánkban nem gyakori. Növényzettel benőtt, köves, törmelékes folyópartokon él (V—VII.) (= *arenaria* C. L. KOCH, *pallida* BLACKWALL, *fluvialis* BLACKWALL)

agricola THORELL ♂

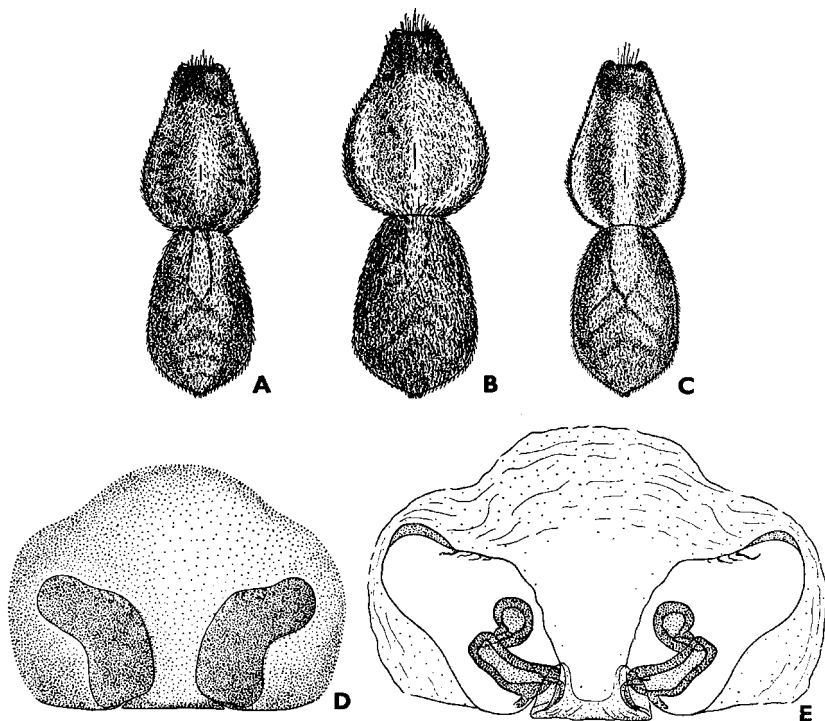
17. ábra. A: *Pardosa agricola* THORELL ♀ — B: *P. agrestis* WESTRING ♀ — C: *P. monticola* CLERCK ♀ — D: *P. palustris* LINNÉ ♀, E: ♀ ivarlemeze, F: ♀ vulvája (Eredeti)

- 34 (1) Nőstények. Színezetük a hímekével megegyezik, csak világosabbak, rajzolatuk kifejezettebb.
- 35 (42) Az ivarlemez egységes, hátrafelé erősebben vagy gyengébben kiszélesedő lap (17—18. ábra), színe sárga, vörös vagy vörösesbarna; szőrözete csak részben fedheti, az első megtekintésre feltűnik.
- 36 (37) Az ivarlemez hátrafelé hirtelen, legyezőszerűen kiszélesedik, majd lekerekedik, hátulsó szegélye beöblösödik; hátulsó szöglete, csúcsa nincs. Közepén nagy, széles, de nem mély vájat foglal helyet (17. ábra: E). Színe többnyire barnászvörös. Vulváját a 17. ábra: F szemlélteti. Testének hátoldali rajzolatát a 17. ábra: D mutatja. 3—4 mm
palustris LINNÉ ♀

18. ábra. A: *Pardosa agrestis* WESTRING ♀ ivarlemeze, B: ♀ vulvája — C: *P. agricola* THORELL és D: *P. monticola* CLERCK ♀ vulvája (y = a vulva közlémeze) (Eredeti)

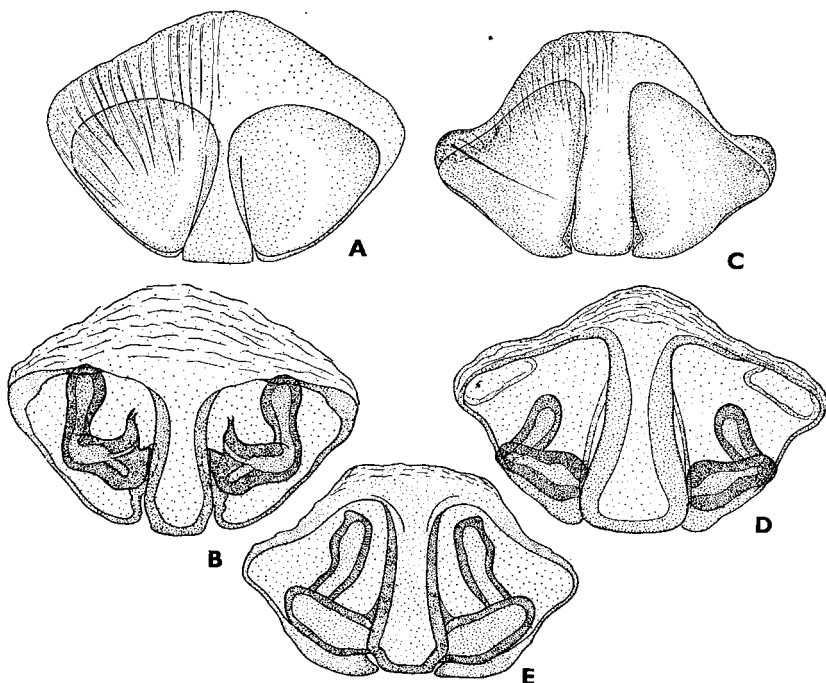
- 37 (36) Az ivarlemez hátrafelé — legalábbis az elülső felében — nem szélesedik ki hirtelen, hátul két oldalán szegletet, csúcsot figyelhetünk meg; középső mélyedése igen sekély.
- 38 (39) A vulva középlemeze (18. ábra: C: y) nem éri el az ivarlemez hátulsó szegélyét. Testének rajzolatát a 17. ábra: A szemlélteti. 3–3,5 mm
agricola THORELL ♀
- 39 (38) A vulva középlemeze eléri az ivarlemez hátulsó szegélyét (18. ábra: B, D: y).
- 40 (41) A vulva középlemeze hátrafelé keskenyedik (18. ábra: B: y). Az ivarlemez hátrafelé, egészen a hátulsó szegletéig fokozatosan szélesedik, vagy pedig a hátulsó negyedében beszűkül, sőt oldalai kissé be is öblösödnek (18. ábra: A). Alakja nagymértékben változékony, és az ábrán bemutatott két szélsőség között minden átmenet megtalálható. Testének rajzolatát a 17. ábra: B szemlélteti. A fejtor középsávja előre felé összeszűkülhet, kihegyesedhet, és így a *monticola* CLERCK fajhoz válik hasonlóvá. SIMON az ilyen alakot var. *pseudomonticola*

19. ábra. A: *Pardosa pullata* CLERCK ♀ — B: *P. prativaga* C. L. KOCH ♀ — C: *P. riparia* C. L. KOCH ♀, D: ♀ ivarlemeze, E: ♀ vulvája (Eredeti)

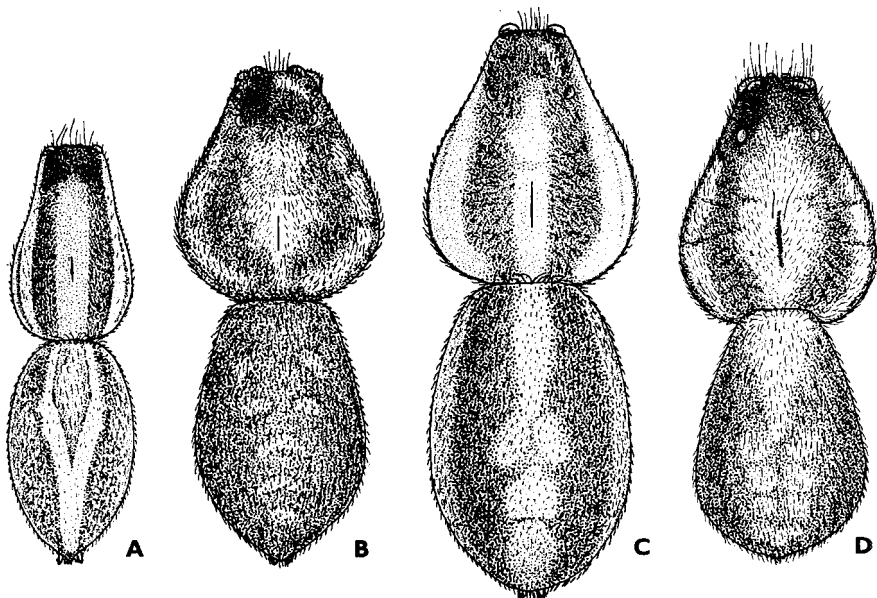
SIMON névvel illette. A potroh lándzsarajzolata azonban többnyire rövid marad, szemben a következő faj hosszú lándzsarajzolatával. 3—4 mm **agrestis** WESTRING ♀

- 41 (40) A vulva középlemeze hátrafelé nem keskenyedik (18. ábra: D: γ). Az ivarlemez két oldala mintegy fele hosszúságában párhuzamos, utána a hátsó szegletekig hirtelen kiszélesedik. Az ivarlemez alakja, akárcsak az előző fajé, igen eltérő lehet. Testének rajzolatát a 17. ábra: C szemlélteti. 3,2—4 mm **monticola** CLERCK ♀
- 42 (35) Az ivarlemez sohasem egyetlen nagy egységes lap, hanem különféle alakú; a szélesebb vagy keskenyebb középlemez, középrész mellett ugyancsak változatos elhelyezkedésben és alakban mélyedések, vágulatok foglalnak helyet.
- 43 (48) Az ivarlemez középrésze keskenyebb vagy szélesebb nyelv alakú lemez, amely elől még barázdával sem határolódik el az ivarlemez fő tömegétől; e középrész mellett kétoldalt sekélyebb vagy mélyebb, igen nagy, gyakran az ivarlemez területének nagyobbik részét elfoglaló mélyedés van (19. ábra: D, 20. ábra: A, C)

20. ábra. A: *Pardosa pullata* CLERCK ♀ ivarlemeze, B: ♀ vulvája — C: *P. pratigava* C. L. Koch ♀ ivarlemeze, D és E: ♀ vulvája (Eredeti)

- 44 (45) Az ivarlemez középrésze hátul kiszélesedik; ez a kiszélesedő rész keskeny, és a kétoldali mélyedés hátulsó határának egy részét alkotja (19. ábra: D). A kétoldali mélyedés széles kifli alakú. Oldalról tekintve a középrész erőteljesen kidomborodik. A vulva (19. ábra: E) tömlője és tasakja az ivarlemez nagyságához viszonyítva kicsi. Testének rajzolatát a 19. ábra: C szemlélteti. 3—4 mm **riparia** C. L. KOCH ♀
- 45 (44) Az ivarlemez középrészén, ha hátrafelé kiszélesedik, a kiszélesedés fokozatos, a kétoldali mélyedés hátulsó szegélyének, határának kialakulásában nem vesz részt. A mélyedések sohasem kifli alakúak.
- 46 (47) Az ivarlemez középrésze hátrafelé fokozatosan szélesedik. A középrész nyaki része — ahol észrevétlenül átmegy a ivarlemez elülső részébe — az oldali mélyedés ívelt elülső szegélyével tompaszöveget zár be. Nyaki résznek a legkeskenyebb szakaszt tekintjük (20. ábra: A). A vulva (20. ábra: B) tasakja a mélyedés elülső szegélyén túlnyúlik. Testének rajzolatát a 19. ábra: A szemlélteti. 2,8—3,5 mm **pullata** CLERCK ♀
- 47 (46) Az ivarlemez középrésze hátrafelé nem vagy csak jelentéktelen mértékben szélesedik ki. A nyaki része (amely e faj esetében széles) a hátrafelé lejtős ívű oldalmélyedéssel hegyesszöveget alkot (20. ábra: C). A mélyedés elülső oldalának az íve, valamint a középrész alakja elég

21. ábra. A: *Pardosa bifasciata* C. L. KOCH ♀ — B: *P. nebulosa* THORELL ♀ — C: *P. vittata* KEYSERLING ♀ — D: *P. amentata* CLERCK ♀ (Eredeti)

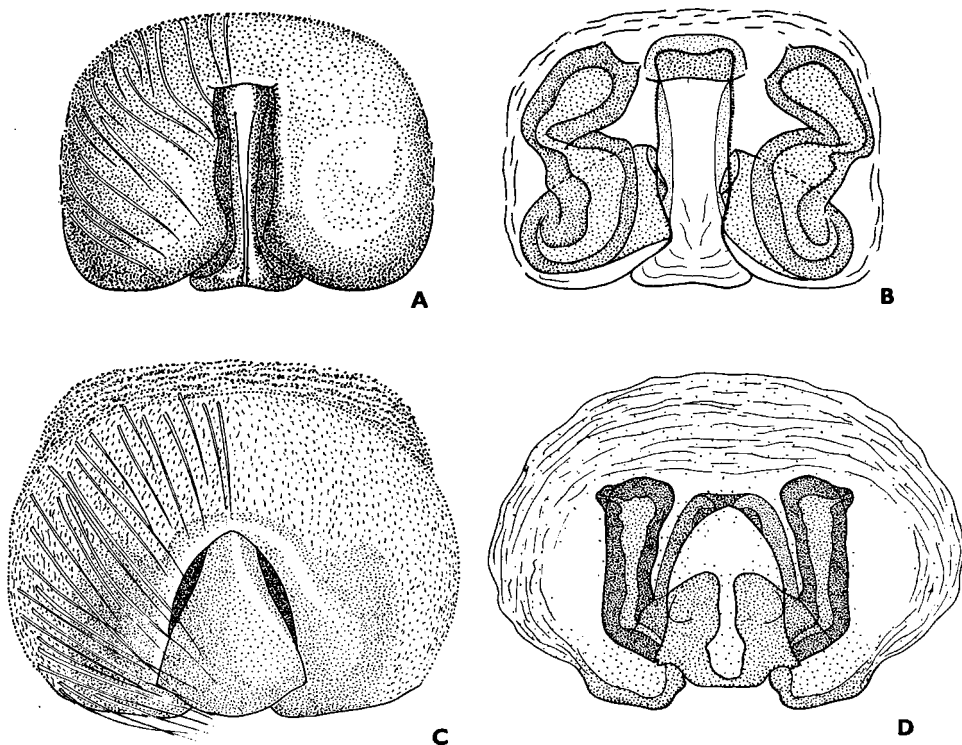
változatos lehet (körvonalakban a 20. ábra: D, E is szemlélteti). A vulva tasakja rendszerint — ez a gyakori eset — a mélyedés elülső szegélyét meg sem közelíti (20. ábra: D), ritkábban azt majdnem el is éri (20. ábra: E). Testének elmosódott rajzolatát a 19. ábra: B szemlélteti. 3—4 mm

prativaga C. L. KOCH ♀

48 (43) Az ivarlemez középrésze lehet nyelv, legyező vagy fordított T alakú lemez, illetve kiemelkedés, esetleg középbarázda, mélyedés vagy ezek kombinációja. Ezek elől az ivarlemez lapjától barázda vagy kiemelkedés révén mindig jól elkülönülnek. A középrész mellett az ivarlemez nagyobbik területét elfoglaló mélyedés nincs. Ha oldalsó mélyedés van, az mindig viszonylag kicsi.

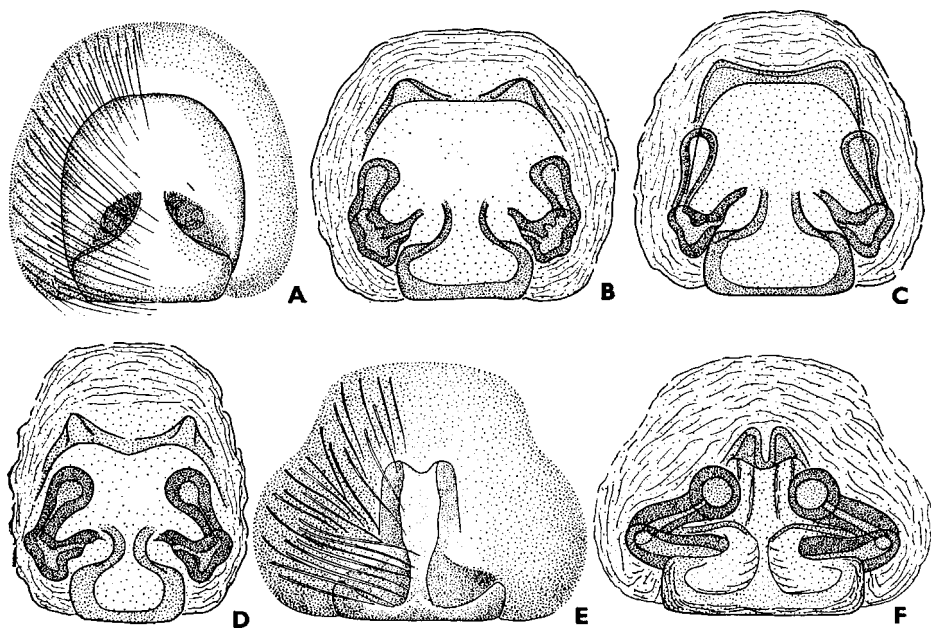
49 (50) Az ivarlemez megközelítően harántos téglalap alakú (22. ábra: A), közepén viszonylag keskeny hasíték van, amelyben egy közepén hosszirányban éllel rendelkező, hátul kiszélesedő lemez található. Az ivarlemez szőrözete gyér, fehér szőrökből áll. Vulvája: 22. ábra: B. Testének hátoldali rajzolatát a 21. ábra: A szemlélteti. 2,8—3 mm

bifasciata C. L. KOCH ♀

22. ábra. A: *Pardosa bifasciata* C. L. KOCH ♀ ivarlemeze, B: ♀ vulvája — C: *P. morosa* L. KOCH ♀ ivarlemeze, D: ♀ vulvája (Eredeti)

- 50 (49) Az ivarlemez alakja teljesen más, a potrohon a lándzsafoltot körülvevő hosszanti sáv sohasem alakul ki.
- 51 (52) Az ivarlemez harántosan ovális, hátulsó felének közepén ívelt oldalú, fordított V alakú hasíték van, amelyből nyelvyszerű, hátrafelé szélesedő lemez lép elő (22. ábra: C). Vulvájának tasakjai a hasíték elülső szegélyét kétoldalt túlhaladják (22. ábra: D). Az egész állat sötét feketésbarna, csaknem rajzolat nélküli. 3,5–6 mm
morosa L. KOCH ♀
- 52 (51) Az ivarlemez nem harántosan ovális alakú. Ha ezt az alakot némiképp megközelítené, középlemeze más alakú.
- 53 (54) Az ivarlemez közepén hatalmas, de sekély, jól körülhatárolt mélyedés van, ezt a lemez fennmaradó része patkó alakban szegélyezi (23. ábra: A). A mélyedés hátulsó felében egy vaskos, rövid szárú, fordított T alakú lemez formálódott ki. A vulva vezetőke, illetve tasakja a nagy mélyedés két oldala alatt fekszik, de annak elülső szegélyét nem érinti. Az ivarlemez hosszúság—szélesség-arányai tág határok közt változnak, és ezzel kapcsolatosan a vulva tasakjainak egymástól való távolsága is változó (23. ábra: B–D). Hátoldalának rajzolatát a 21. ábra: D szemlélteti. 5–6 mm
amentata CLERCK ♀

23. ábra. A: *Pardosa amentata* CLERCK ♀ ivarlemeze, B–D: különféle alakú ♀ vulvák — E: *P. lugubris* WALCKENAER ♀ ivarlemeze, F: ♀ vulvája (Eredeti)

54 (53) Az ivarlemezen ilyen terjedelmű mélyedés nincs.

55 (56) A fejtor és a potroh rajzolata feltűnően világos, sárgás, fehér szőrözettel. A fejtor közép- és oldalsávja széles. A potroh oldala világos, a lándzsafoltja és az ezt követő foltosor fehér (21. ábra: C). Az ivarlemez középmedéje harántosan kettéosztott; fordított T alakú lemeze igen keskeny (24. ábra: C). 3,5–4 mm

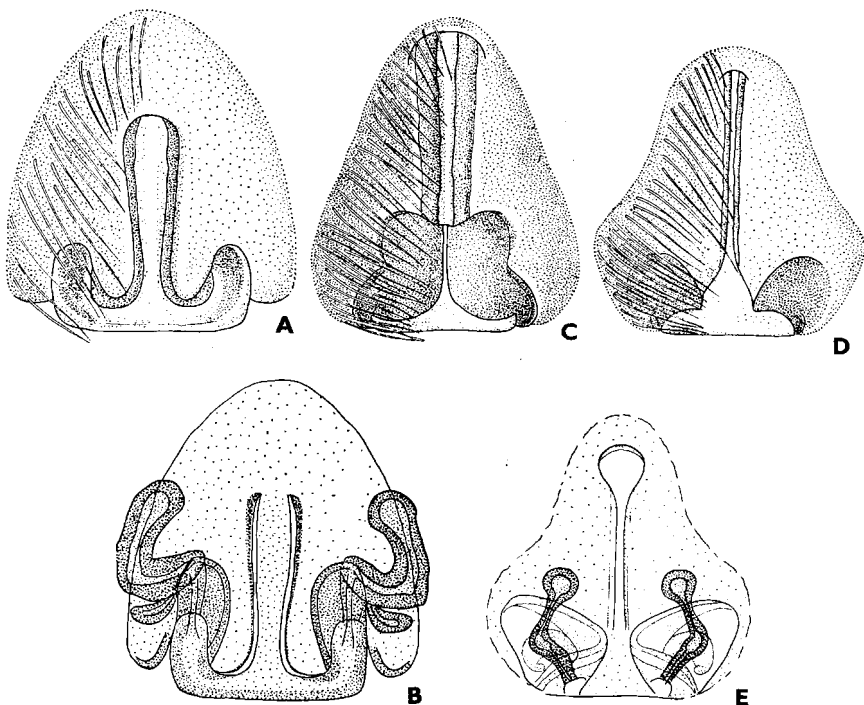
[vittata KEYSERLING ♀]

56 (55) A fejtor és a potroh rajzolata nem ilyen feltűnő, nem fehér. Az ivarlemez középmedéje nincs harántosan kettéosztva.

57 (62) A fordított T alakú lemez szélesebb, vagy megközelítőleg olyan széles, mint amilyen hosszú (23. ábra: E, 24. ábra: A, 26. ábra: E).

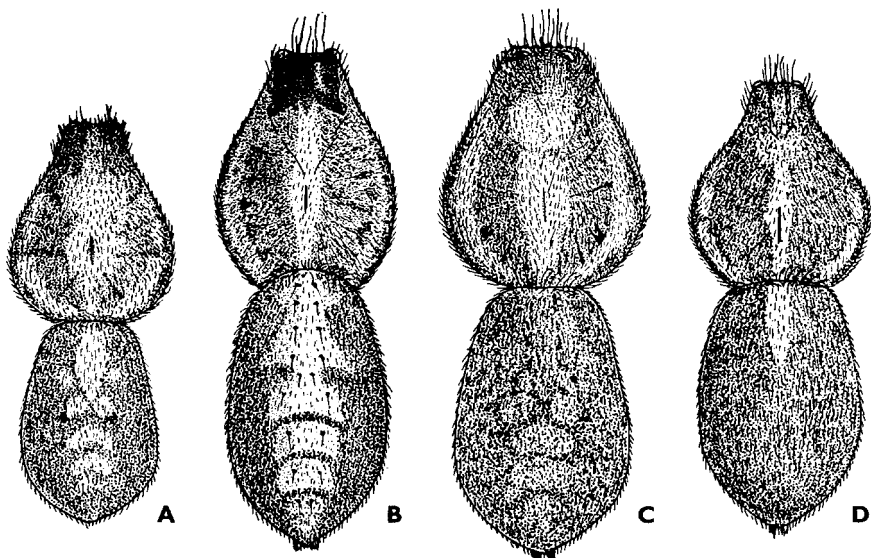
58 (59) A fordított T alakú lemez viszonylag széles mélyedésben fekszik, a mélyedés elülső szegélye beöblösödik (23. ábra: E). A vulva tasakjai a középvonalat és a mélyedés elülső szegélyét megközelítik (23. ábra: F). Vörösesbarna testének hátoldali rajzolatát a 8. ábra szemlélteti. 3,5–4 mm

lugubris WALCKENAER ♀

24. ábra. A: *Pardosa nebulosa* THORELL ♀ ivarlemeze, B: ♀ vulvája — C: *P. vittata* KEYSERLING ♀ ivarlemeze — D: *P. paludicola* CLERCK ♀ ivarlemeze és E: ♀ vulvája (Eredeti)

- 59 (58) A fordított T alakú lemez keskeny mélyedésben fekszik. A mélyedés elülső szegélye nem öblösödik be.
- 60 (61) A fordított T alakú lemez keskeny, egyformán mély vajúlatban fekszik (24. ábra: A). A vulva tasakjai a vajúlat elülső szegélyének magasságát elérik (24. ábra: B). Nagytermetű, sötétbarna, elmosódott rajzolatú állat (21. ábra: B). 5,5–8,5 mm
nebulosa THORELL ♀
- 61 (60) A vajúlat, amelyben a fordított T alakú lemez fekszik, az elején mély és széles, majd hátrafelé sekélybé válik. A harántlemezhez 1–1 kerek mélyedés csatlakozik (26. ábra: E). A vulva tasakjai nem érik el a vajúlat elülső szegélyének magasságát (26. ábra: F). Hátdoldalának rajzolatát a 25. ábra: B szemlélteti. 5–6 mm
cribrata SIMON ♀
- 62 (57) Az ivarlemez középlemeze akár fordított T alakú, akár csak egy hátrafelé szélesedő egyszerű lemez, harántirányban sokkal keskenyebb, mint amilyen hosszú (24. ábra: D, 26. ábra: A, C).
- 63 (64) A középlemez hátrafelé kiszélesedik. A mélyedés, amelyben fekszik, a kiszélesedő rész mellett mélyebb, mint a szárrész mellett (26. ábra: A). Vulvája: 26. ábra: B. Hátdoldalának rajzolata elmosódott (25. ábra: D). 4–5 mm
hortensis THORELL ♀
- 64 (63) A középlemez fordított T alakú.

25. ábra. A: *Pardosa proxima* C. L. KOCH ♀ — B: *P. cribrata* SIMON ♀ — C: *P. paludicola* CLERCK ♀ — D: *P. hortensis* THORELL ♀ (Eredeti)

65 (66) A fordított T alakú középmez haránt részének elülső oldala domború, a szára rendkívül vékony (24. ábra: D). A vulva tömlője igen keskeny, tasakja kicsi (24. ábra: E). Fejtora elöl igen széles, potrohának rajzolata elmosódott (25. ábra: C). 4–5 mm

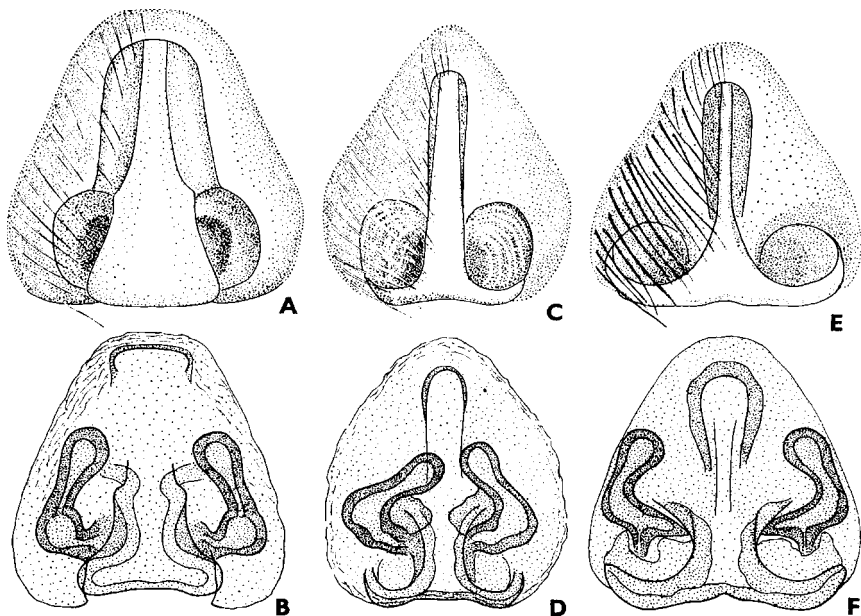
paludicola CLERCK ♀

66 (65) A fordított T alakú középmez haránt részének elülső oldala homorú, szára vastag (26. ábra: C). A vulva tömlője és tasakja vastag (26. ábra: D). Fejtora elöl keskeny, a potroh rajzolata feltűnőbb (25. ábra: A). 2,5–3,5 mm

proxima C. L. KOCH ♀

6. nem: *Alopecosa* SIMON

Középnagy és nagytermetű farkaspókok. Erős, többnyire zömök állatok, lábaik hosszúak. Egész testüket — a lábaikat is beleértve — dús szőrözet fedi. A lábakon feltűnnek a sokszor rendkívüli hosszúságot elérő érzékszőrök (44. ábra: F). Fejtoruk rajzolata eléggé egyöntetű. Egységes világos középsávjukat folt nem töri meg. Oldalsávjuk változó szélességű, és hiányozhat is. Potrohuk rajzolata a hosszúságot viselő fajoktól eltekintve sokszor jellegtelen. Alapszínük szürke, barna. A hímek tapogatójának végén (pikelyén) horog alakú megvastagodott csúcsi szörképlet soha sincs. A tapogató középnyúlványa (lamella characteristica) változatos alakú, a fajok elkülönítésében jól felhasználható. Csáprágójuk csípőkarmán a hímek gyakran viselnek kis duzzanatot; a nőstények csípőkarmán ilyen nem alakul ki.

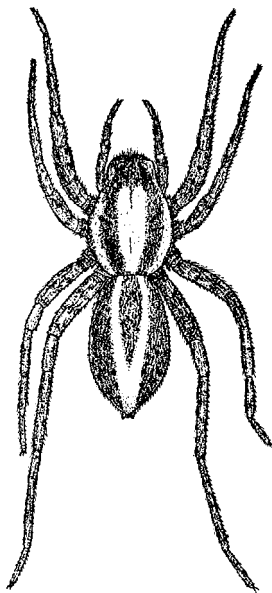

26. ábra. A: *Pardosa hortensis* THORELL ♀ ivarlemeze, B: ♀ vulvája — C: *P. proxima* C. L. KOCH ♀ ivarlemeze, D: ♀ vulvája — E: *P. cribrata* SIMON ♀ ivarlemeze, F: ♀ vulvája (Eredeti)

A közel 80 fajuk többsége európai—ázsiai elterjedésű. Néhány fajuk él a Kanári-szigeteken, Észak-Afrikában, Észak-Amerikában, Dél-Amerikában és a Hawaii-szigeteken. Hazánkban 10 fajuk biztosan honos, 3 előfordulása még lehetséges. Nyílt területeken éppen úgy előfordulnak, mint a zárt erdőkben. A talajban kis üreget vájnak, ezt szövedékükkel bélelik ki. Rendszerint innen járnak táplálék után. A nőstények a csaknem gömbölyű petetokjaikat is itt őrzik.

1 (28) Hímek.

- 2 (9) A tapogató középnyúlványának alapja széles, lemezszerű, majd egy hegyes, szigony alakú részben végződik (28. ábra: E). A fajok közt különbséget tenni elsősorban a szigony alakú rész oldalnézeti képe

27. ábra. *Alopecosa trabalis* CLERCK ♀ (Eredeti)

alapján lehet. Potrohuk hátoldala barna vagy feketésbe hajló. A hosszabb vagy rövidebb lándzsa alakú foltot — amely szintén barna — kétoldalt széles, világos, sárgás sáv szegélyezi, majd e két sáv egyesül, és folytatódik a potroh végéig (27. ábra). Hasoldaluk világosbarna vagy sárgás.

- 3 (4) Az 1. láb lábszára feltűnően megvastagodott, sötétbarna vagy feketés, oldalán mélyedést és kopasz foltot visel (28. ábra: A). A tapogató középnyúlványa oldalnézetben kécsúcsúnak tűnik, és szélesen lemetezett (28. ábra: B). A potroh rajzolata rendkívül éles, a sötét lándzsa-folt viszonylag hosszú. Mellpajzsa sötétbarna, közepén elmosódott világosabb csík van. 4—4,5 mm.

Angliától Kamcsatkáig elterjedt. Elsősorban domb- és hegyvidéki tölgyeseinkben, rétleinkben gyakoribb (IV—VII.) (= *clavipes* C. L. KOCH, *armillata* WALCKENAER)

cuneata CLERCK ♂

- 4 (3) Az 1. láb lábszára megszokott alakú, nincs megvastagodva.
- 5 (6) A tapogató középnyúlványának szigonyrésze oldalnézetben a visszahajlásnál egyenesen lemetszett (28. ábra: C: z). A potroh jellegzetes hosszúsávja gyakran elmosódott. A lándzsafolt sötét, középrésze világosabb. Mellpajzsa egyszínű, sötétbarna. 3—4 mm.

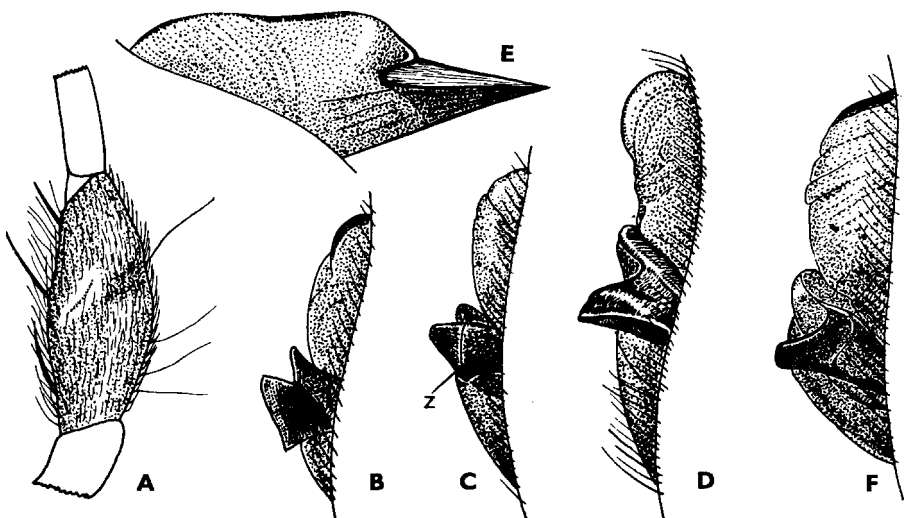
Európában és Ázsia mérsékelt övében, valamint Algériában honos. Hazánkban sík- és hegyvidéken egyaránt előfordul (V—VIII.) (= *gasteinensis* C. L. KOCH, *taeniata* C. L. KOCH)

pulverulenta CLERCK ♂

- 6 (5) A tapogató középnyúlványának szigonyrésze oldalnézetben egy alul hegyes vagy tompán lekerekített nyúlvány képét mutatja (28. ábra: D, F).
- 7 (8) A szigonyrész alul hegyes, ferdén lemetszett (28. ábra: D). Sötétbarna, a fejtor középsávja élesen rajzolódik ki, az oldalsáv viszont hiányzik. Mellpajzsa sötétbarna, egyszínű. 4,5—6 mm.

Európában, Ázsia mérsékelt övében és Észak-Amerikában (Montana) elterjedt. Hazai adataink igen hiányosak; úgy tűnik, hogy inkább hegyvidégeinket lakja (V—VII.) (= *erratica* OLIVIER, *andrenivora* DRENSKY)

aculeata CLERCK ♂

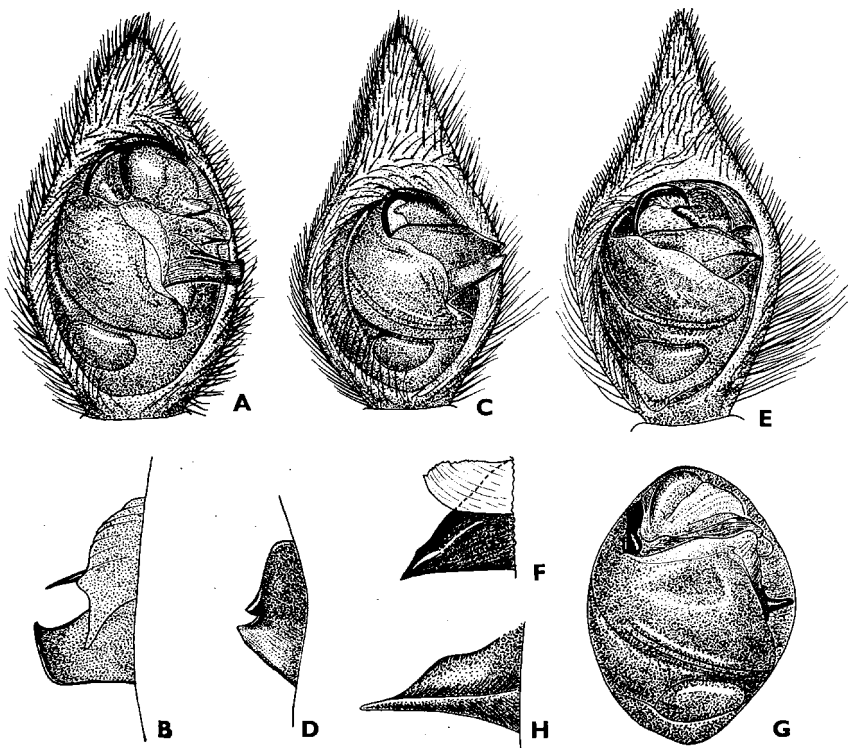
28. ábra. A: *Alopecosa cuneata* CLERCK ♂ 1. lábszára oldalról, B: ♂ tapogató középnyúlványa és a gyűjtő oldalról — C: *A. pulverulenta* CLERCK ♂ és D: *A. aculeata* CLERCK ♂ tapogató középnyúlványa és gyűjtője oldalról — E: *A. trabalis* CLERCK ♂ tapogató középnyúlványa előlről és F: ♂ tapogató középnyúlványa és gyűjtője oldalról (z—a középnyúlvány szigonyrésze) (Eredeti)

- 8 (7) A szigonyrész elkeskenyedő, tompán lekerekített (28. ábra: F). Barna, fejtorának középsávja és oldalsávja feltűnő. A potroh lándzsafoltja a hímeken gyakran elmosódott. A mellpajzs közepén hosszúkas, világos folt van (ez állandó!). 4–5 mm.

Európa nagy részében, Turkesztánban és Kisázsiaiban honos, hazánkban főleg dombvidéken nem ritka (V–VIII.) (= *obscura* OLIVIER, *vorax* WALCKENAER)

trabalis CLERCK ♂

- 9 (2) A tapogató középnyúlványa lehet egyszerű vagy kettős végű, hajlott vagy egyenes, de nem szigony alakú.
- 10 (17) A tapogató középnyúlványának vége kettéágazó, kétesúcsú, vagy ha egyszerű, akkor oldalnézetben egy másik, a közelében levő nyúlvány is jól látható (29. ábra: A–F).
- 11 (14) A középnyúlvány vége kétesúcsú.

29. ábra. A: *Alopecosa Sulzeri* PAVESI ♂ tapogató előlről, B: középnyúlványa oldalról — C: *A. Mariae* DAHL ♂ tapogató előlről, D: középnyúlványa oldalról — E: *A. Schmidti* HAHN ♂ tapogató előlről, F: középnyúlványa oldalról — G: *A. inquilina* CLERCK ♂ párzószerve a pikkely nélkül előlről, H: középnyúlványa oldalról (Eredeti)

- 12 (13) Az alsó csúcs oldalnézetben nagyobb, szélesebb és felfelé hajló (29. ábra: C—D). Hátoldala barna, feketésbarna. Potrohán egy széles világos, ezüstösen csillogó szőrözettel borított sáv fut végig. Lábaik hátoldala sötétebb, mint a hasoldala. Mellpajzsa és a potroh hasoldala sötét, feketés. 6—7 mm.

Németországtól Japánig elterjedt. Hazánkban az Alföldről és a Dunántúlról szórványos adatok alapján ismert (VIII—VI.) (= *striatipes* DOLESCHALL, *velox* STRAND)

Mariae DAHL ♂

- 13 (12) Oldalnézetben a két csúcs egymástól távol áll, egyforma nagyok, és mindkettőnek a hegye (ferdén) lefelé irányul. Hátoldala feketésbarna, fejtorán a világos sáv széles. Potrohának hátoldala elől sötét közép-résszel, majd ezt világos, levél alakú rajzolat követi. 8—9 mm.

Elterjedési területe: Németország, Csehszlovákia, Svájc, Tirol, Balkán. Hegyvidéki faj, hazai előfordulása lehetséges (V—VI.)

[*striatipes* C. L. KOCH ♂]

- 14 (11) A középnyúlvány egycsúcsú ugyan, de egy, a közelében levő másik nyúlvány is jól látható (29. ábra: B, F).

- 15 (16) A középnyúlvány vége széles, lemezszerű, a mellette levő nyúlvány széles, belőle egy hegyes, fekete, tű alakú képlet nyúlik ki (29. ábra: A—B). A csáprágó csípőkarmán kis hátoldali duzzanat nincs. Az egész állat vörösesbarna, a fejtor oldala valamivel sötétebb, középsávja világos. A potrohon elmosódott sötét rajzolat látható; hasoldala fekete. A mellpajzs feketésbarna. 6—7 mm.

Franciaországtól a Szovjetunióig, északon Lengyelországig elterjedt. Melegkedvelő faj, nálunk bokorerdőkben, tölgyesekben, sziklagyepekben igen gyakori (V—VIII.)

Sulzeri PAVESI ♂

- 16 (15) A középnyúlvány vége elkeskenyedő, hegyes, a mellette levő nyúlvány vége hártvás, csipkés szélű, az előbbi részben takarja (29. ábra: E—F). Hátoldala barna, feketésbarna, szőrözetében sok az ezüstösen szürke. A tor középsávja szürkés. A potroh lándzsafoltja sötét, feketés, környezete világos, szürkés. Hasoldala fekete. A csáprágó csípőkarmán kis duzzanat van. 8—9 mm.

Németországtól Kínáig, dél felé Kisázsiaig elterjedt. Hazánkból csak igen szórványosan ismert; több példányt gyűjtöttek a Budai-hegységekben (V—X.) (= *Eichwaldi* THORELL)

Schmidt HAHN ♂

- 17 (10) A középnyúlvány vége egyszerű, oldalnézetben másik nyúlvány nem látszik.

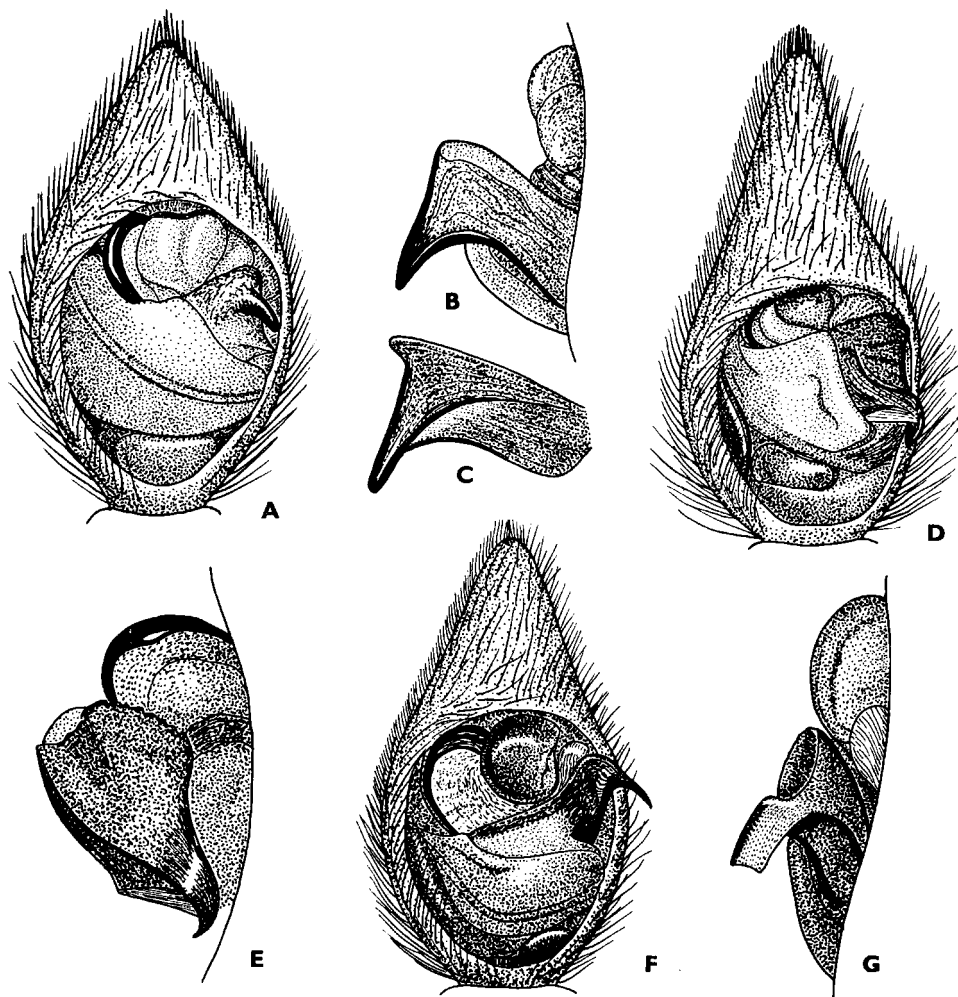
- 18 (23) A középnyúlvány viszonylag kicsi, a pikkely külső oldala felé merőlegesen nyúlik.

- 19 (20) A középnyúlvány igen rövid, hegyes (29. ábra: G—H). Hátoldala szürkésbarna, minden jellemző rajzolat nélkül. Mellpajzsa csaknem fekete. A potroh hasoldala feketés. Csáprágója csípőkarmán kis dudor van. 7—8 mm.

Franciaországtól Szibériáig honos, hegyvidéki faj. Elsősorban a fenyőerdőket kedveli. Hazánkban Sátoraljaújhely környékéről ismerjük (V—VII.) (= *nivalis* CLERCK)

inquilina CLERCK ♂

- 20 (19) A középnyúlvány oldalról tekintve széles, lemezszerű, vagy alig kiemelkedő dudor.

30. ábra. A: *Alopecosa cursor* HAHN ♂ tapogató előlről, B és C: különböző alakú középnyúlványok — D: *A. solitaria* O. HERMAN ♂ tapogató előlről, E: középnyúlványa oldalról — F: *A. accentuata* LATREILLE ♂ tapogató előlről, G: középnyúlványa oldalról (Eredeti)

- 21 (22) A középnyúlvány oldalról tekintve széles, lemezszerű, széle egyenetlen. A potroh rajzolata elmosódott, világos és sötét terecskékből áll. Az állkapcsi láb csípőkarmán kis duzzanat van. 5—6 mm.

Csaknem egész Európában és Turkesztánban elterjedt. Magyarországi előfordulásáról való eddigi összes közlés téves meghatározáson alapult; ennek ellenére lehetséges, hogy területünkön is él (V—VII.)

[*fabrilis* CLERCK ♂]

- 22 (21) A középnyúlvány oldalról tekintve hosszúkas, tompa végű dudor, amely középen mélyedést visel. Potrohraizolata néhány fekete folt, amely a különben világos potroh középrészét megtöri. 7—8 mm.

A Balkántól Norvégiáig, keleten Szibériáig elterjedt. Eddigi hazai előfordulásairól szóló közlemények tévedések, hegyvidéki előfordulása azonban Magyarországon is lehetséges (V—VII.) (= *fumigata* DAHL)

[*pinetorum* THORELL ♂]

- 23 (18) A középnyúlvány nagy, a pikkely külső oldalára nem merőleges.

- 24 (25) A tapogató végíze szemközti nézetben karcsú, 2,2-szer hosszabb, mint amilyen széles, vájulata ugyanolyan hosszú, mint a vájulat felső szegélye és a csúcs közötti szakasz. Középnyúlványa erősen a külső oldal felé tolódott (30. ábra: D), ferdén lefelé hajlik, végső szakasza pedig befelé hajló (30. ábra: E). Vörösbarna, potrohán feketés szegélyű lándzsafolttal. 8—9 mm.

Elterjedése a Balkántól Lengyelorszáig, Magyarországtól a Szovjetunió európai felének déli részéig tart. Hazánkban sík- és dombvidéken szóróványosan fordul elő (V—VIII.) (= *Teschleri* KOLOSVÁRY)

solitaria O. HERMAN ♂

- 25 (24) A tapogató végíze szemközti nézetben zömök, legfeljebb 1,8-szer hosszabb, mint amilyen széles. Vájulata jóval hosszabb, mint a vájulat felső szegélye és a csúcs közötti szakasz.

- 26 (27) Szemközt nézve a középnyúlvány nem nyúlik túl a pikkely külső szegélyén (30. ábra: A); oldalnézetben egyoldalú csákányt mutat (30. ábra: B—C), de alakja kissé variál. Hátoldalának alapszíne barnásfekete vagy bársynos fekete, a fejtor hosszúsávja szürkés vagy sárga, a potroh sötét lándzsafoltja mellett és mögött levél alakú világos foltok tarkítják. Ez a rajzolat különösen a fiatal példányokon feltűnő. A csáprágó csípőkarmán duzzanat nincs. 3,5—5 mm.

Franciaországtól Szibériáig, délen Kisázsiaig és Palesztináig elterjedt. Nyílt növénytakasításokban él. Az Alföldön és dombvidékeinken egyaránt megtalálható (IV—VIII.)

cursor HAHN ♂

- 27 (26) Szemközt nézve a középnyúlvány túlnyúlik a pikkely külső szegélyén, hegyes csúcsúnak látszik (30. ábra: F); oldalnézetben látható, hogy a nyúlvány vége lemezszerűen kiszélesedik (30. ábra: G). A szür-

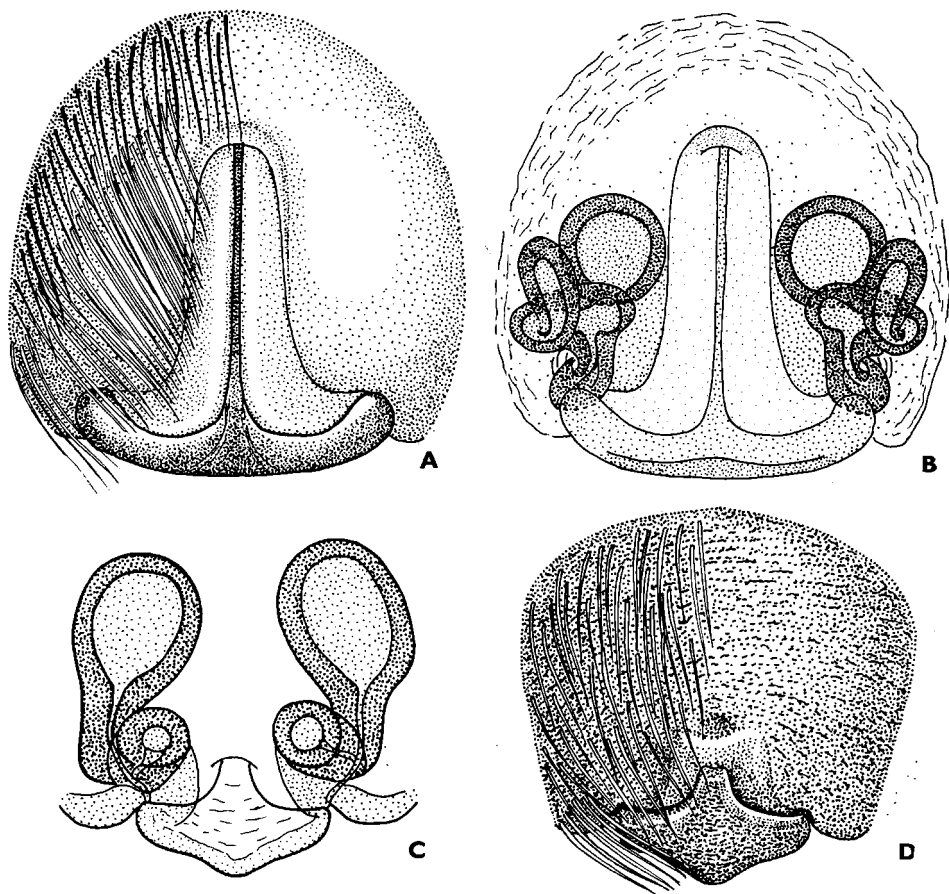
késbarna hátoldalon széles, szürke hosszúsáv húzódik, a fejtori sáv a potrohon is végigfut. Hasoldala világosszürke. Csáprágójának csípőkarmán duzzanat nincs. 4–5 mm.

Angliától Szibériáig, délen Észak-Afrikaig terjedt el. Hazánkban sík- és dombvidéken egyaránt gyakori, tömegesebb a száraz gyeptársulásokban (V–VIII.) (= *andrenivora* WALCKENAER, *sabulosa* HAHN, *barbipes* SUNDEVALL, *inquilina* C. L. KOCH, nec CLERCK, *farinosa* O. HERMAN)

accentuata LATREILLE ♂

28 (1) Nőstények. Rajzolatuk általában megegyezik a hímekével, vannak azonban kivételek is, pl. az *accentuata* LATREILLE.

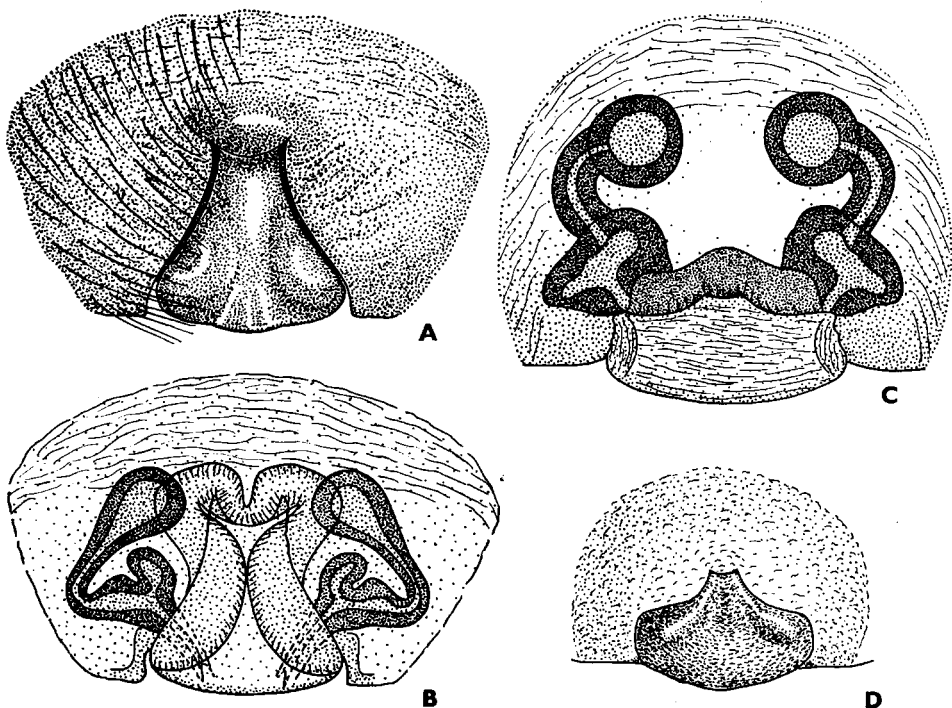
29 (30) Az ivarlemez középrésze fordított T alakú lemez, amelynek közepén hosszirányú keskeny hasíték van (31. ábra: A). Az ivarlemez belső szőrözete fehér, illetve szürke, a külső részeké fekete szőrökből áll.

31. ábra. A: *Alopecosa inquilina* CLERCK ♀ ivarlemeze, B: ♀ vulvája — C: *A. Mariae* DAHL ♀ vulvája, D: ♀ ivarlemeze (Eredeti)

Vulvájának két nagy tasakja gömbölyű, az ivarlemez középrésének magasságát nem éri el (31. ábra: B) *inquilina* CLERCK ♀

- 30 (29) Az ivarlemez középső lemezén hosszirányú hasíték soha sincs.
- 31 (44) Az ivarlemez középrésze legfeljebb olyan hosszú, mint amilyen széles (31–34. ábra).
- 32 (41) Az ivarlemez középrésze erősen kitüsz, az egész lemezhez viszonyítva kicsi (31–32. ábra és 33. ábra: C–D).
- 33 (38) Az ivarlemez középrésze legalább 1,5-szer szélesebb, mint amilyen hosszú.
- 34 (35) A középrész hátulsó szegélye lekerekített, a vulva két-két tasakja majdnem egyforma nagy, egymáshoz közel állnak. 7–8 mm
[*striatipes* C. L. KOCH ♀]
- 35 (34) A középrész hátulsó szegélye középen erősebben vagy gyengébben kiugró. A vulva két-két tasakja vagy különböző nagyságú, vagy egymástól távol állnak.

32. ábra. A: *Alopecosa accentuata* LATREILLE ♀ ivarlemeze, B: ♀ vulvája — C: *A. Schmidtii* HAHN ♀ vulvája, D: ♀ ivarlemeze (Eredeti)

- 36 (37) A vulva (31. ábra: C) egyik tasakja rendkívül nagy, megközelíti az ivarlemez elülső szegélyét, a másik kicsi, egymáshoz közel fekszenek. Az ivarlemez előrefelé kissé szélesedik, szőrözete világos, szürkés, a középrésze erőteljesen kiugrik (31. ábra: D). 7–8 mm

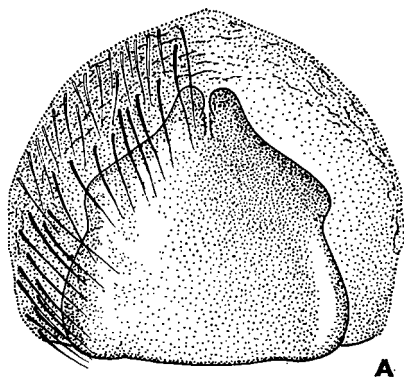
Mariae DAHL ♀

- 37 (36) A vulva (32. ábra: C) két tasakja közti nagyságkülönbség csekély, a két tasak egymástól távol fekszik, széles tömlő köti őket össze. Az ivarlemez előrefelé nem szélesedik ki, rendkívül sűrű, fekete szőrözete van. Az ábrán a szőrözet szemléltetésétől el kellett tekinteni, mivel az az ivarlemezt teljesen elfedi. A középrész csak kissé kiugró (32. ábra: D). 9–10 mm

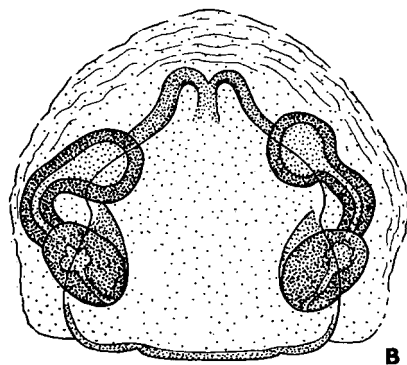
Schmidtii HAHN ♀

- 38 (33) Az ivarlemez középrésze csak kissé szélesebb, mint amilyen hosszú.

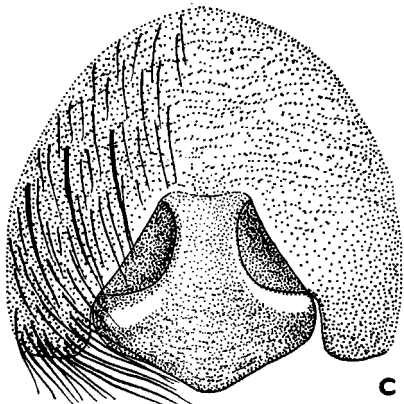
- 39 (40) A potroh hasoldala világos, szürkés. Az ivarlemez középlemeze hátrafelé fokozatosan szélesedik, hátulsó felében 2 oldalsó és 1 középső kiemelkedés figyelhető meg rajta (32. ábra: A). A vulva (32. ábra: B)

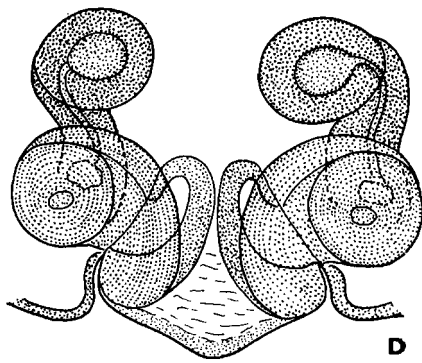
A

B

C

D

33. ábra. A: *Alopecosa cursor* HAHN ♀ ivarlemeze, B: ♀ vulvája — C: *A. Sulzeri* PAVESI ♀ ivarlemeze, D: ♀ vulvája (Eredeti)

2 hosszúkás tasakja erősen egymás felé hajló. A potroh hátoldali rajzolata eltér a hímétől, amennyiben nem egységes világos sáv díszíti, hanem levél alakú foltok. 7–8 mm

accentuata LATREILLE ♀

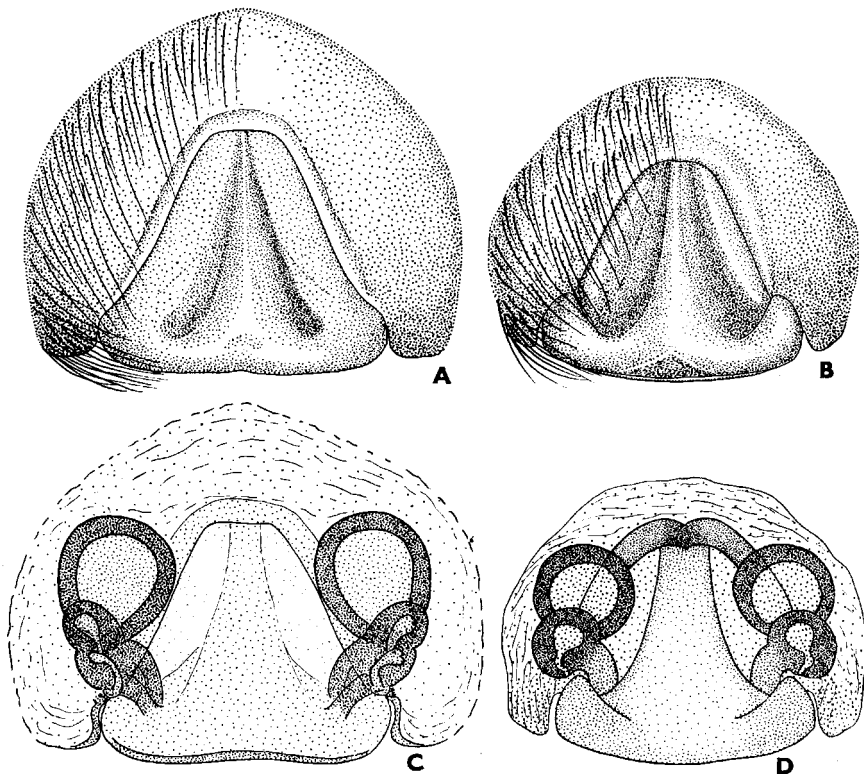
- 40 (39) A potroh hasoldala fekete. A középlemez hátrafelé hirtelen széleseedik ki, a kiszélesedő rész kissé kiemelkedik (33. ábra: C). A vulva (33. ábra: D) 2 tasakja gömbölyű, a tömlőjüket is figyelembe véve nem egymás felé hajlók. 6–8 mm

Sulzeri PAVESI ♀

- 41 (32) Az ivarlemez középrésze gyengén kitines, az egész lemezhez viszonyítva igen nagy.

- 42 (43) Az ivarlemez középrésze nem más, mint egy kétoldalt beöblösödő, előre felé keskenyedő és kétesúcsú mélyedés (33. ábra: A). A belső szőrzete fekete, a külső világosszürke szőrökből áll. A vulva (33. ábra: B) 2 tasakja közvetlenül a középrész oldalszegélye alatt helyezkedik el. A fejtor és a potroh hátoldala fekete, barnásfekete. A potrohon sárgás vagy szürke, levél alakú foltokból kialakult rajzolat van. 4–5 mm

cursor HAHN ♀

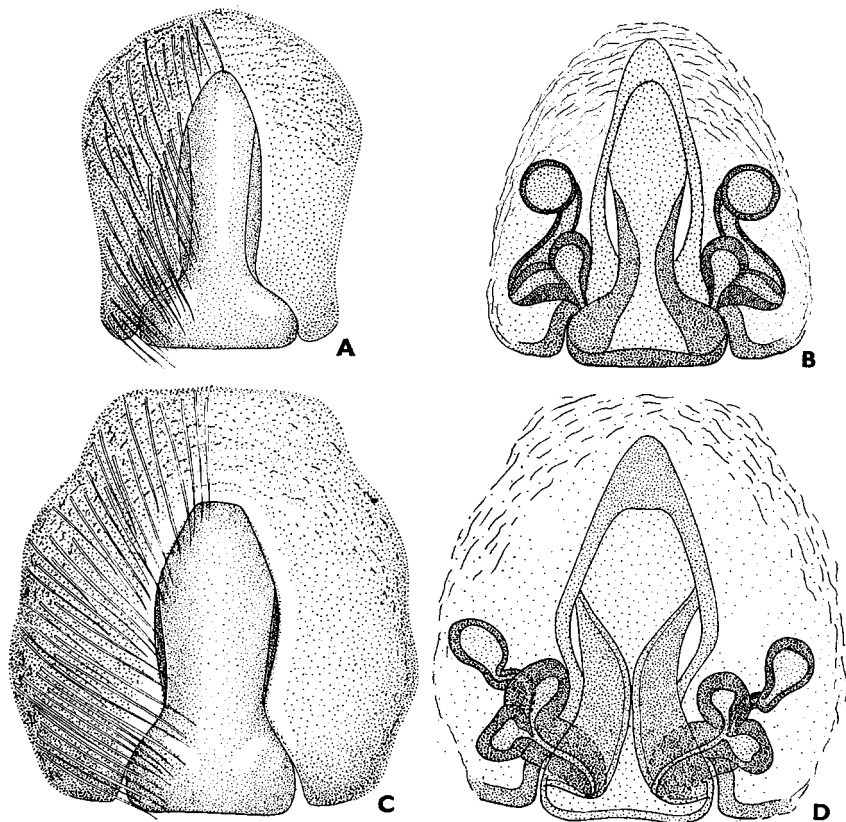

34. ábra. A: *Alopecosa solitaria* O. HERMAN nagytermetű és B: kistermetű ♀ ivarlemeze, C: nagytermetű és D: kistermetű ♀ vulvája (Eredeti)

- 43 (42) Az ivarlemez középrésze egy elől keskeny, hátrafelé fokozatosan, legyezőszerűen szélesedő lemez. E lemez középvonalában hosszanti kiemelkedés fut. A kisebb és nagyobb termetű példányok ivarlemezének középrésze között eléggé jelentős különbségek figyelhetők meg. A nagyobb termetűek esetében (34. ábra: A) a középső él kevésbé kiemelkedő, mellette mindkét oldalon hátrafelé széttartó sekély mélyedés foglal helyet. A kisebb példányok középlemezének középe jobban kiemelkedik (34. ábra: B), a mellette lefutó mélyedés szélesebb és mélyebb. A mélyedés és a lemez oldala között hosszirányú domb van. A hátulsó szegély megvastagodása révén csonka, fordított T alakú képződmény jön létre. Az elmondottak a belső kitinizáltságban is kifejezésre jutnak (34. ábra: C, D); ez utóbbi miatt e két alakot külön fajnak is vélhetnénk. A vulva (34. ábra: C—D) 2 hatalmas tasakja megközelíti a középlemez elülső szegélyét. 5,5—7 mm

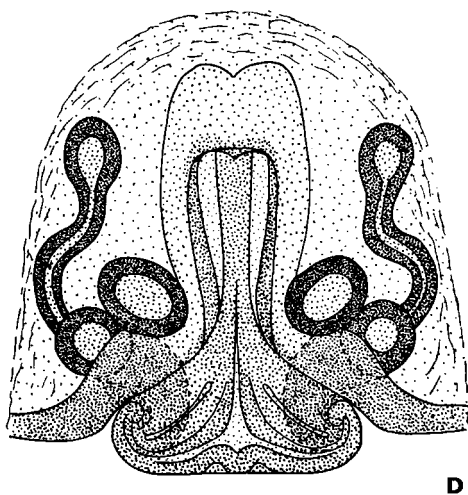
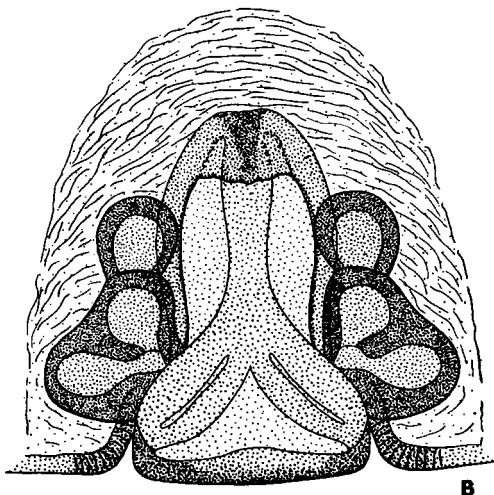
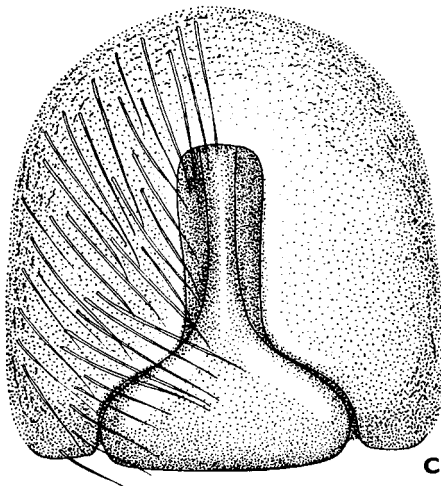
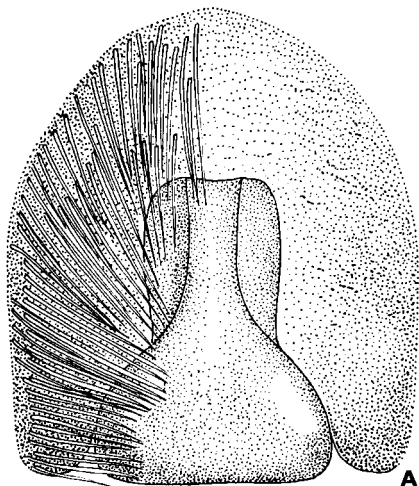
solitaria O. HERMAN ♀

- 44 (31) Az ivarlemez középrésze sokkal hosszabb, mint amilyen széles.

35. ábra. A: *Alopecosa cuneata* CLERCK ♀ ivarlemeze, B: ♀ vulvája — C: *A. pulverulenta* CLERCK ♀ ivarlemeze, D: ♀ vulvája (Eredeti)

- 45 (48) A potroh hátoldalán a rajzolat elmosódott foltokból áll, vagy világos középsáv díszíti.
- 46 (47) A potroh hasoldala fekete. A potroh hátoldali rajzolata elmosódott, világos és sötét foltokból áll. A vulva mindkét oldalon 2—2 gömbölyű tasakkal rendelkezik, a második pár majdnem eléri a középső rész elülső szegélyét. 7—8 mm [fabrilis CLERCK ♀]
- 47 (46) A potroh hasoldala szürke. A potroh hátoldali rajzolata egy széles, szürke hosszúsávból áll, amelyet 2 fekete folt tör meg. A vulva tasakjai kicsinyek, hosszúkásak; a középrész elülső szegélyét nem közelítik meg. 8—9 mm [pinetorum THORELL ♀]

36. ábra. A: *Alopecosa trabalis* CLERCK ♀ ivarlemeze, B: ♀ vulvája — C: *A. aculeata* CLERCK ♀ ivarlemeze, D: ♀ vulvája (Eredeti)

- 48 (45) A potroh hátoldala barna, lándzsafoltját kétoldalt 1—1 sárgás vagy fehér sáv fogja közre, majd ezek a lándzsafolt mögött egyesülve a potroh végéig futó egységes sávot alkotnak (27. ábra).
- 49 (52) Az ivarlemez középrészének mélyedése előrefelé erősen keskenyedik, boltozata kúp alakú vagy keskenyen lemetezett. Vulvakészítményben a kitinmegvastagodás a középrész elején hegyes, kúp alakú (35. ábra).
- 50 (51) Az ivarlemez középső részének nyele keskeny, a hátulsó szegély szélességének $\frac{3}{4}$ -e. A középrész mélyedése elől kúp alakú boltozattal (35. ábra: A). Áttetsző készítményben látható a középrész X alakú kitinmegvastagodása. E kitinmegvastagodás a középvonalban nem érintkezik (35. ábra: B). A vulva elülső tasakjai kerek. Mellpajzsa sötét, közepén valamivel világosabb középvonal látható. 4—5 mm
cuneata CLERCK ♀
- 51 (50) Az ivarlemez középrészének nyele széles, a hátulsó szegély szélességének csaknem $\frac{2}{3}$ -a. A középrész mélyedése elől keskenyen lemetezett (35. ábra: C). A középrész X alakú kitinmegvastagodása a középvonalban érintkezik (35. ábra: D). A vulva elülső tasakja hosszúk. Mellpajzsa sötét, világos csík nélkül. 6—7 mm
pulverulenta CLERCK ♀
- 52 (49) Az ivarlemez középrészének mélyedése előrefelé nem, vagy alig keskenyedik, boltozata széles ívű vagy beöblösödő (36. ábra: A, C). Áttetsző készítményben a középrész elejének kitinmegvastagodása is ilyen (36. ábra: B, D).
- 53 (54) A vulva (36. ábra: B) elülső tasakja nagy, a középmélyedés elülső szegélyét csak kissé közelíti meg. A középmélyedés és a középrész nyele széles (36. ábra: A). Sötét mellpajzsán jól látható egy világos, hosszúkás középfolt. Fejtorán világos oldalsáv van (27. ábra). 9—10 mm
trabalis CLERCK ♀
- 54 (53) A vulva elülső tasakja kicsi, hosszúkás, a középmélyedés elülső szegélyén túlnyúlik (36. ábra: D). A középmélyedés és a középrész nyele keskeny (36. ábra: C). Mellpajzsa egyszínű, sötét. Fejtorán oldalsáv nincs. 8—9 mm
aculeata CLERCK ♀

7. nem: *Trochosa* C. L. KOCH

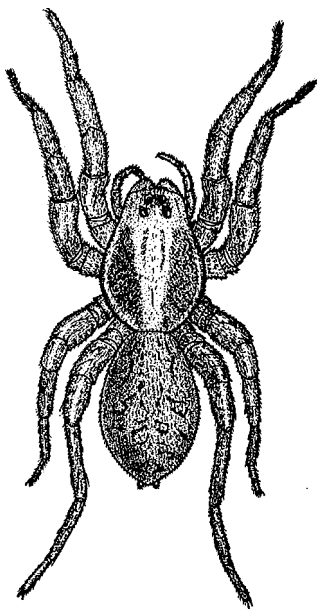
Közepes nagyságú, vastag lábú fajok tartoznak ide. Az egyéb nemektől legbiztosabban az első ránézésre megkülönböztethetjük a fejtor rajzolata alapján. A fejtor közepén húzódó világos sávban a szemekhez közel sötét hosszanti folt van. Ez a két sötét folt rendkívül állandó bélyeg (37. ábra). A csáprágó belső oldalán 3 vagy 2 fog van. A 2 fog egyes fajok esetében állandó, de az általában 3-fogú fajok egyes egyedei csak 2 foggal rendelkeznek; e jelenség

mint aszimmetria is felléphet. A hímek 1. és 2. lábának másodvégizén rendszerint 5, a nőstényekén 4 tüske van. Mind a hímek, mind a nőstények páرزószerve e nemen belül igen hasonló kialakulású; a fajok meghatározása sokszor nehéz feladat.

Mintegy 70 fajuk ismeretes, ezekből mindegyik földrészen honos néhány, többségük azonban afrikai. Hazánkban 4 fajuk él.

1 (8) Hímek.

- 2 (3) A tapogató lábszárának belső oldalán 10—15 erőteljes, sötét színű, feltűnő tüskeszerű serte van (38. ábra: B). Az egész állat vörösesbarna.

37. ábra. *Trochosa spinipalpis* PICKARD CAMBRIDGE F. ♀ (Eredeti)

Fejtorának világos hosszávja középtájt nem fűződik be. Potrohának lándzsafoltja tulajdonképpen ugyanolyan színű, mint a potroh többi része, de fekete foltocskák határolják és emelik ki. Ezenkívül a potrohon még több, jobbra harántos sötét folt van (37. ábra). A csáprágó belső oldalán 3 fog van (38. ábra: C). A tapogató végizének csúcsán karomszerűen megvastagodott serte nincs (38. ábra: A). 3,5—4 mm.

Európa nagy részéből ismert, Magyarországról csak újabban vált ismertté: Ócsa, láperdő az egyetlen ismert lelőhelye. Külföldi adatok szerint is lápkedvelő faj, élete vízhez kötött, a kiszáradást nem viseli el (V—IX.)

spinipalpis PICKARD CAMBRIDGE F. ♂

- 3 (2) A tapogató lábszárának belső oldalán tüskeszerű serték nincsenek.

- 4 (5) A tapogató végizének csúcsán karomszerűen megvastagodott serte nincs (38. ábra: E). A csáprágó belső oldalán csak 2 fog van (38. ábra: D). Az egész állat vörösesbarna, rajzolata elmosódott (40. ábra: B). 4—5 mm.

Angliától Kamcsatkáig elterjedt. Hazánkban is igen sokfelé megtalálható. Elsősorban a nyíltabb, napfényes, száraz erdőket lakja. A szántóföldet éppen úgy elkerüli, mint a túlságosan zárt, nedves talajú erdőt (IV—X.) (= *trabalis* C. L. KOCH, *agretica* BLACKWALL)

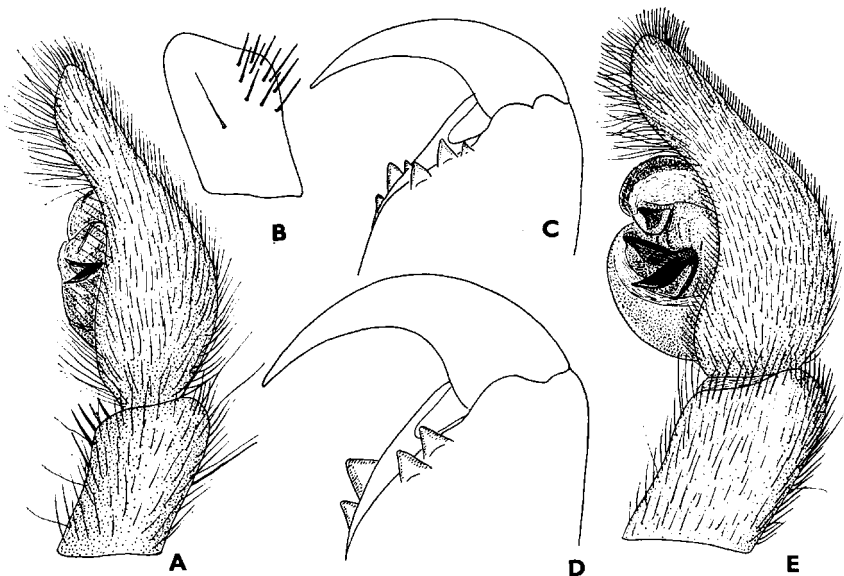
terricola THORELL ♂

- 5 (4) A tapogató végizének csúcsán karomszerűen megvastagodott serte van (39. ábra: A, D). A csáprágó belső oldalán 3 fog található.
- 6 (7) A csáprágó csípőkarmának hátoldalán feltűnő duzzanat van (39. ábra: B). Hátoldala olajbarna, zöldes, potrohán a világos, sárgás lándzsafolt jól látható (40. ábra: A). Tapogatóját oldalnézetben a 39. ábra: A szemlélteti. 3,5—4,5 mm.

Angliától a Kaukázusig, délen Kisázsiaig elterjedt. Hazánkban nagyon gyakori. Nedvességkedvelő, sík- és hegyvidéken egyaránt él; lehet, hogy egyes példányok élettartama néhány év. Fiatal és fejlett egyedeket az év minden hónapjában találunk (= *agretica* WALCKENAER, *lapidicola* HAHN, *campestris* BLACKWALL)

uricola DE GEER ♂

- 7 (6) A csáprágó csípőkarmán duzzanat nincs (39. ábra: C). Színe, rajzolata az előző fajéhoz hasonló. Tapogatóját oldalnézetben a 39. ábra: D szemlélteti. 3,8—5,2 mm.

38. ábra. A: *Trochosa spinipalpis* PICKARD CAMBRIDGE F. ♂ tapogató oldalról, B: ♂ tapogató lábszárának belső oldala, C: ♂ csáprágó, hátulról — D: *T. terricola* THORELL ♂ csáprágó hátulról, E: ♂ tapogató oldalról (Eredeti)

Angliától Japánig elterjedt. Hazánkban a ritka, kevésbé ismert fajok közé tartozik. Feltehetően nálunk is csak meszes talajú területeken él. Sok adat téves meghatározáson alapult (V–X.) (= *lapidicola* DAHL)

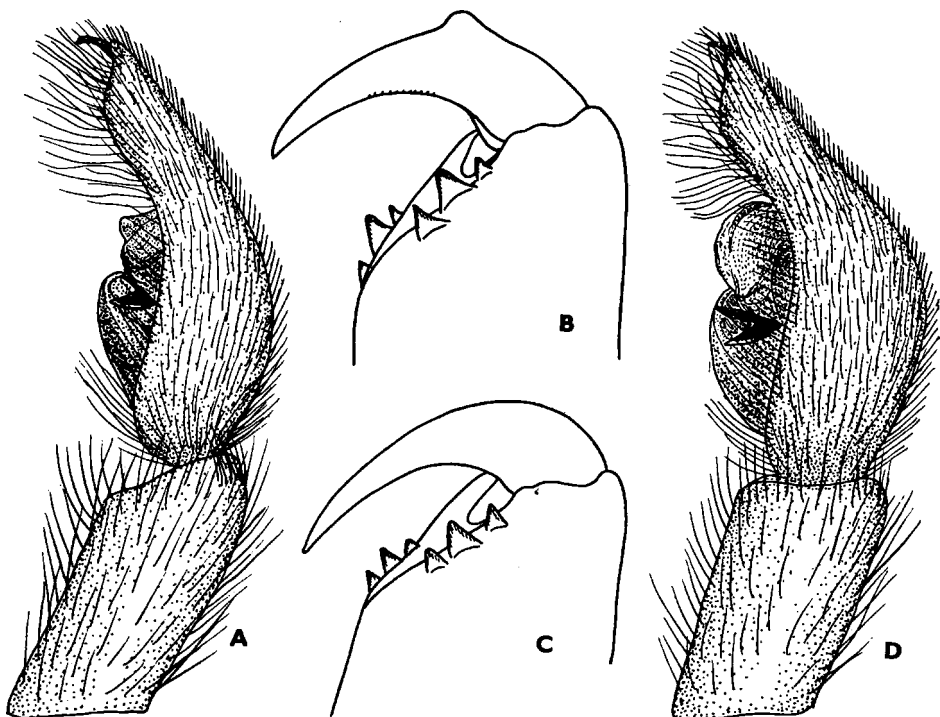
robusta SIMON ♂

8 (1) Nőstények. Színezetük megegyezik a hímekével, de rajzolatuk rendszerint elmosódottabb.

9 (12) Alapszíne vörösesbarna, sötét rajzolattal. A potroh lándzsafoltja csak a körülötte levő sötét foltocskák miatt különül el (37. ábra, 40. ábra: B).

10 (11) A csáprágó belső oldalán csak 2 fog van. Az ivarlemez szélesebb, mint amilyen hosszú. A középrész harántos ága igen hosszú, a két vége közötti távolság jóval nagyobb, mint a szár hossza (41. ábra: A). Átvilágított készítményben a középrész X alakú kitinmegvastagodása a középvonalban érintkezik (41. ábra: B). A vulva tasakjai egymáshoz igen közel fekszenek. 6–8 mm **terricola** THORELL ♀

11 (10) A csáprágó belső oldalán 3 fog van. Az ivarlemez kissé hosszabb, mint amilyen széles. A középrész harántos ága viszonylag rövid, a két vége közötti távolság nem éri el a teljes középrész hosszát (41.

39. ábra. A: *Trochosa ruficollis* DE GEER ♂ tapogató oldalról, B: ♂ csáprágó hátulról — C: *T. robusta* SIMON ♂ csáprágó hátulról, D: ♂ tapogató oldalról (Eredeti)

ábra: C). Átvilágított készítményben a középrész X alakú megvastagodása a középvonalban nem érintkezik egymással. Két kis vulvaszakasza a többi közül kinyúlik (41. ábra: D). 5—6,5 mm

spinipalpis PICKARD CAMBRIDGE F. ♀

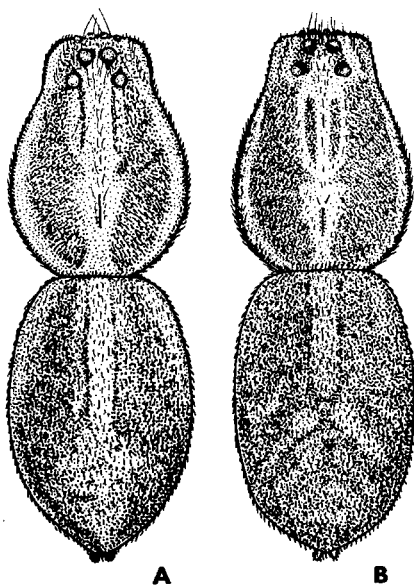
12 (9) Alapszíne olajbarna, zöldes vagy szürkés árnyalatú. Potrohán a lándzsafolt világos, sárgás színű, könnyen felismerhető (40. ábra: A).

13 (14) Az ivarlemez középrészének harántága viszonylag rövid (42. ábra: A); mindössze 2,4—2,8-szer hosszabb (nagyobb a távolság a két vége között), mint amilyen széles a szár összeszűkülő szakasza. Áttetsző készítményben látható, hogy a középrész előtti kitinmegvastagodás elől hegyes (42. ábra: B). 5—7 mm **ruricola** DE GEER ♀

14 (13) Az ivarlemez középrészének harántága viszonylag hosszú (42. ábra: C); 3,6—4,0-szer hosszabb, mint amilyen széles a szár összeszűkülő szakasza. A középrész előtti kitinmegvastagodás tompa végű. Vulváját a 42. ábra: D szemlélteti. 9—10 mm **robusta** SIMON ♀

8. nem: *Lycosa* LATREILLE

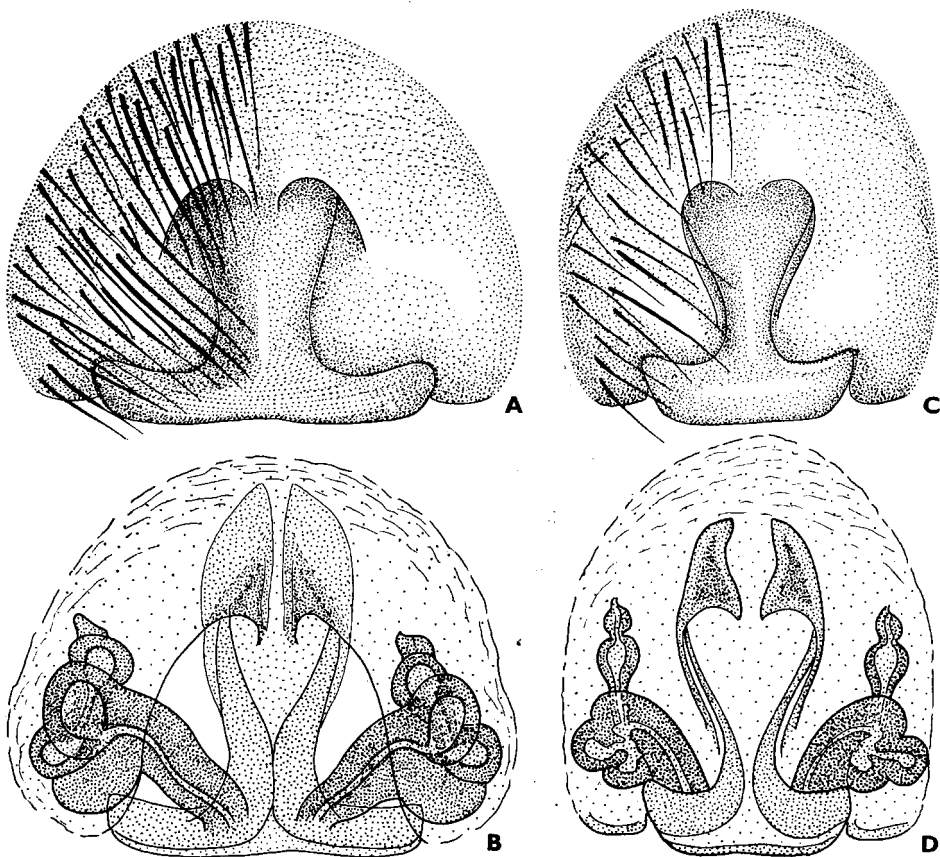
Középnagy és nagytermetű farkaspókok. Egész testüket igen dús szőrzet borítja. Elülső szemsoruk változó szélességű, a második szemsornál kissé keskenyebb vagy szélesebb. A hímek tapogatójának végizén több, igen erős karom vagy kúp alakú megvastagodott serte van.

40. ábra. A: *Trochosa ruricola* DE GEER ♀ — B: *T. terricola* THORELL ♀ (Eredeti)

Az egész Földet benépesítik; mintegy 600 fajuk ismeretes, de közel 400 fajnak a mai *Lycosa*-nembe sorolása kétes. Többségük melegkedvelő, a szubtrópusi tájakat lakja. Sok jellegzetes félsivatagi, sivatagi faj van közöttük. Hazánkban mindössze 3 fajuk él.

- 1 (2) Az állat hátoldala világos vörösesbarna, fejtorán világosabb közép-sáv, valamint oldalsáv látható; az előbbit igen finom, vékony fekete szegély követi. Lábszárai alul a tövükön és a csúcsukon sötétebb gyűrűt, illetve foltot viselnek. A nőstény potrohának hasoldala fekete, a hímeké sárga. A hím tapogatójának végizén hosszú, erős, tüskeszerű serteképletek vannak (44. ábra: A). Középnúlványának tövi része ráncolt, szegélye egyenetlen, vége nyújtott háromszög alakú, az íz csúcsa felé hajló (44. ábra: B). A nőstény ivarlemeze megközelítőleg olyan széles, mint amilyen hosszú, középmélyedése igen széles, fordított T alakú középrésze széles, a harántág mindkét oldalon az elülső szegélyén beívelő 45. ábra: A). Vulváját a 45. ábra: B szemlélteti. 10–13 mm.

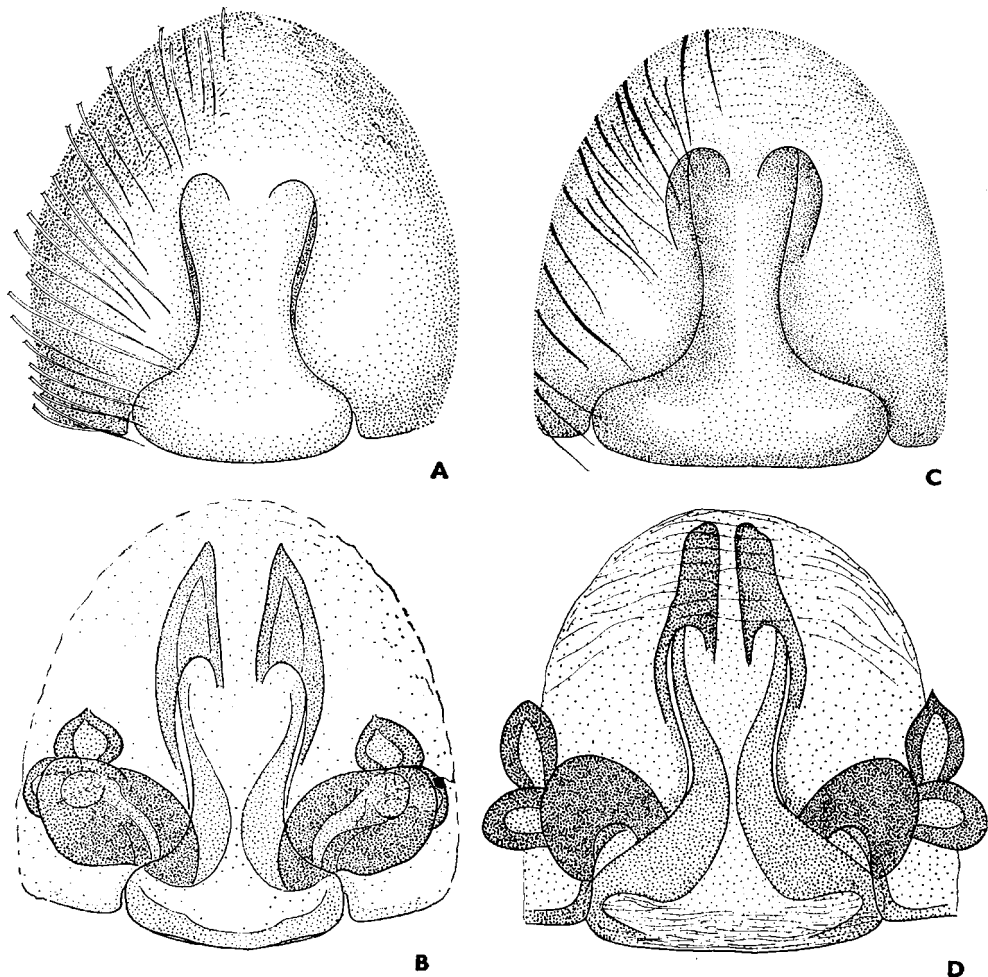

41. ábra. A: *Trochosa terricola* THORELL ♀ ivarlemeze, B: ♀ vulvája — C: *T. spinipalpis* PICKARD CAMBRIDGE F. ♀ ivarlemeze, D: ♀ vulvája (Eredeti)

Európa középső és délibb vidékein, a Kaukázusban, Kisázsziában és Afrikában Közép-Afrikáig honos. Hazánkban elsősorban domb- és hegyvidéki délies jellegű gyeptársulásokban, bokorerdőkben él; az ilyen helyeken nem ritka (VI–IX.)

radiata LATREILLE ♂♀

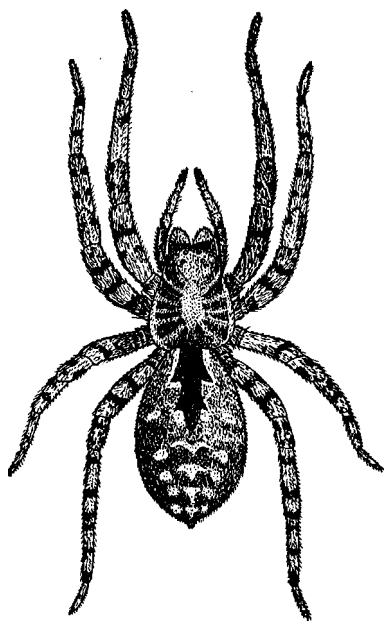
- 2 (1) Sötét színezetűek. Alapszínükben dominál a fekete, rajzolatuk sárgásbarna, szürke; lábaik feltűnően gyűrűzöttek (43. ábra). Mind a hím, mind a nőtény hasoldala fekete.
- 3 (4) Térdízei alul feketék, nemkülönben a lábszár töve és a csúcsa is. A hím tapogatójának végén kúpos, karomszerű módosult serték vannak (44. ábra: E). Középnýványa ferdén hátrafelé, az íz töve felé irányul, a vége fogazott (44. ábra: D). A nőtény ivarlemeze meg-

42. ábra. A: *Trochosa ruricola* DE GEER ♀ ivarlemeze, B: ♀ vulvája — C: *T. robusta* SIMON ♀ ivarlemeze, D: ♀ vulvája (Eredeti)

közelítőleg olyan széles, mint amilyen hosszú (46. ábra: A). A középrész elülső szegélye, oldala és hátulsó szegélye egyaránt ívelt. A vulva elülső tasakja a középrész elülső szegélyéig nyúlik (46. ábra: B). 12—18 mm.

Keleti jellegű faj; nyugati elterjedési határa a Bécsi-medence, keleten az Altaj hegység, de Indiában, Kínában is megtalálható. Pusztai állat, sztyepeken, sivatagos és félsivatagi vidékeken honos. Hazánkban az Alföld jellegzetes pókja. Nem lehetetlen, hogy a múlt század végétől terjedt szét. Független tárnákat fúr, ezeket belül laza szövődéssel béleli ki. Ezekben lakik, innen jár tápláléka után,

43. ábra. *Lycosa singoriensis* LAXMANN ♀ (Eredeti)

amely javarészt sáskákból áll. A nőstény petecsomóját is a lyukban őrzi, napoztatja, gondozza. A hímek kifejlődésük után csavargó életet folytatnak. Hazánk legnagyobb pókja, a nagy nőstények potrohukkal együtt meghaladják a 45 mm-t (VI—VIII.) (= *tarentula* LINNÉ partim, *tatarica* JÖRDENS, *ucrainensis* JAROCKI, *Latreillei* HAHN) — Sz o n g á r i a i c s e l ő p ó k

singoriensis LAXMANN ♂♀

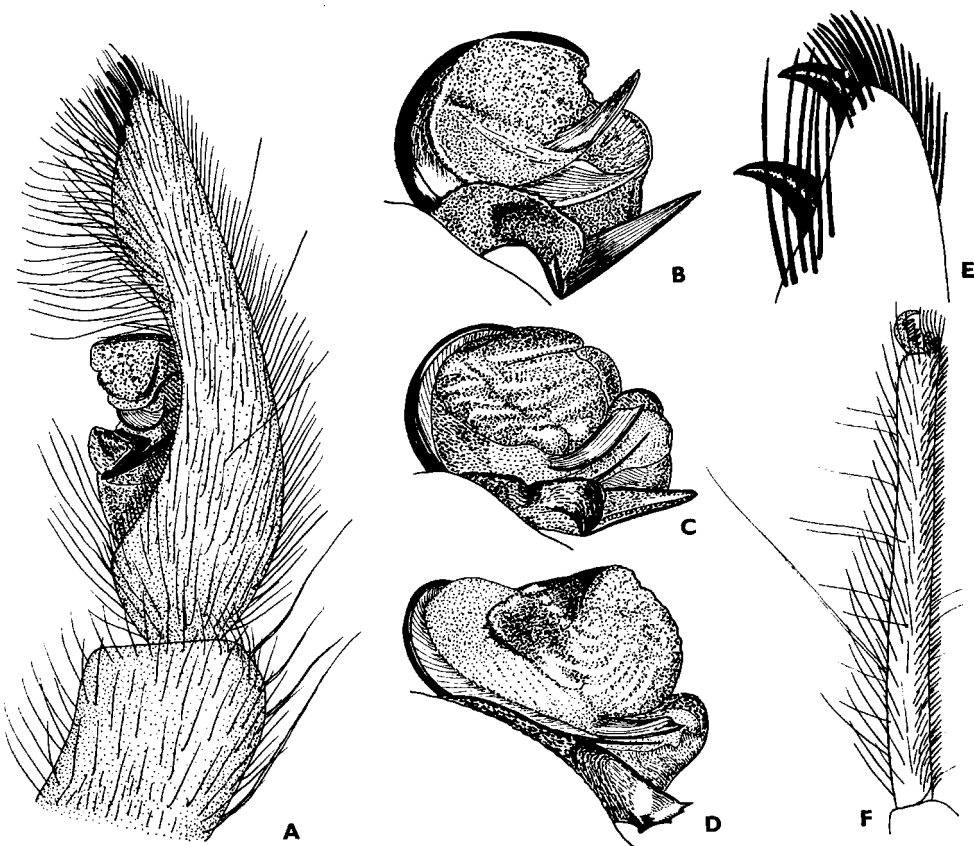
- 4 (3) Térdízei alul sárgák, a lábszárízek töve és csúcsa fekete. A hímek tapogatójának középnýúlványa hasonlít a *radiata* LATREILLE fajéhoz. Tövi része ráncolt, hajlott, majd a végső része nyújtott háromszög alakú. E végrész azonban merőlegesen néz a pikkely oldalszegélyére, és nem hajlik az íz csúcsa felé. A tartó alakja és elhelyezkedése is különböző a két faj esetében (44. ábra: C). A nőstény ivarlemeze jóval hosszabb, mint amilyen széles, a középrész elülső szegélye csak gyengén ívelt, a szára egyenes, a harántág szélei lekerekítettek (46. ábra: C). Vulvájának tasakja a középrész $\frac{2}{3}$ -áig ér csak (46. ábra: D), az elülső szegélyt meg sem közelíti. 9—14 mm.

Elterjedési területe az előzőnél jóval kisebb: Magyarország, Balkán, a Szovjetunió európai felének déli része, Kaukázus, Turkesztán, Szíria, Kisázsia. Hazánkban helyenként a *singoriensis*szel azonos területeken él. Nemcsak síkvidéken, hanem gyér növényzetű domb- és hegyvidéki réteken is felüti tanyáját. Életmódja az előző fajával közel azonos (VI–VIII.) (= *infernalis* MOTCHOULSKY) — P o k o l i c s e l ő p ó k

vultuosa C. L. KOCH ♂♀

9. nem: *Arctosa* C. L. KOCH

Kis- és középtermetű pókok. Szőrözetük rendkívül dús, mivel a rendes fedőszőrökön kívül serte alakú szőreik is vannak. Hosszú érzékszőrök nemcsak a lábaikon, hanem a hímek tapogatóin is nagyobb számban fordulnak elő. Fejtoruk rajzolata sokszor jellegtelen, máskor középen egy nagy, világos csillagfolt alakult ki. Lábaik sötét foltokkal, gyűrűkkel tarkítottak (47. ábra).

44. ábra. A: *Lycosa radiata* LATREILLE ♂ tapogató oldalról, B: ♂ párzószerű felső része és a középnúlványa — C: *L. vultuosa* C. L. KOCH ♂ és D: *L. singoriensis* LAXMANN ♂ párzószerű felső része és a középnúlványa — E: *L. singoriensis* LAXMANN ♂ tapogató pikelyének vége a kúp alakú sertéssel (egyszerűsítve) — F: *Alopecosa* sp. ♂ 1. lábának végíze (Eredeti)

Mintegy 70 fajuk ismeretes, ezek többsége Európában, Ázsiában és Észak-Amerikában él. Ausztráliából hiányzanak. Vízparti pókok. Többségük folyók, patakok homokos, köves partján él. Színükkel tökéletesen alkalmazkodnak a környezetükhöz. Rendkívül gyors mozgásúak. Hazánkban 4 fajuk előfordulása biztos, 1 még lehetséges.

1 (10) Hímek.

- 2 (3) A tapogató végizének csúcsán tüskeszerűen megvastagodott serte nincs (49. ábra: C). Középnývúlványa két egymás mögött álló levél alakú képződmény. 2,5–3 mm.

Franciaországtól a Szovjetunió európai területéig, a Balkántól Lengyelországig elterjedt. Hazai hegyvidékeinken is valószínűleg honos (IV–VII.)

[*stigmosa* THORELL ♂]

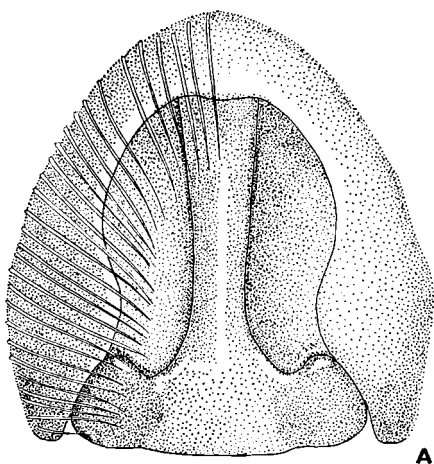
- 3 (2) A tapogató végizének csúcsán tüskeszerűen megvastagodott serte van, számuk 1 vagy 2.

- 4 (7) A tapogató középnývúlványa széles, közepén megvastagodott és fogszerűen kiugró (48. ábra: B, 49. ábra: B).

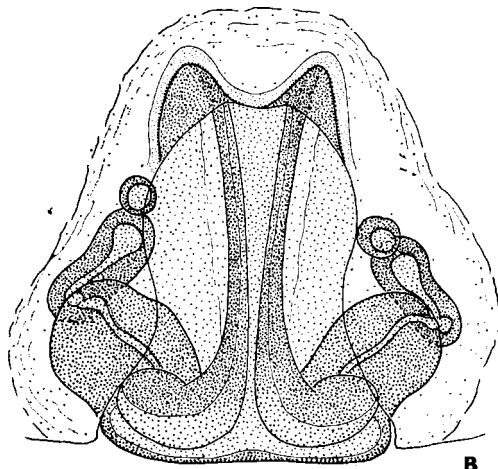
- 5 (6) A tapogató végizének csúcsán két hosszú tüskeszerűen megvastagodott serte van. A középnývúlvány fogszerűen kiugró része az íz töve felé hajlik (48. ábra: B); oldalnézetben kalapácszhoz hasonló (48. ábra: A). 1. lábuk másodvégizének hasoldalán 4 rövid tüske van. Egyik legszébb rajzolatú *Arctosa*-faj. Potrohának alapszíne sárgásfehér, fekete foltok és egészen finom barnás rajzolat díszíti (47. ábra). 3–4 mm.

Európa nagy részében és Ázsia nyugati felében eléggé elterjedt. Homokkedvelő faj. Gyakori a tengerparti dűnéken. Hazánkban több alföldi előfordulása ismeretes (IV–VII.) (= *velox* WALCKENAER, *picta* HAHN, *Lynx* C. L. KOCH)

perita LATREILLE ♂

A

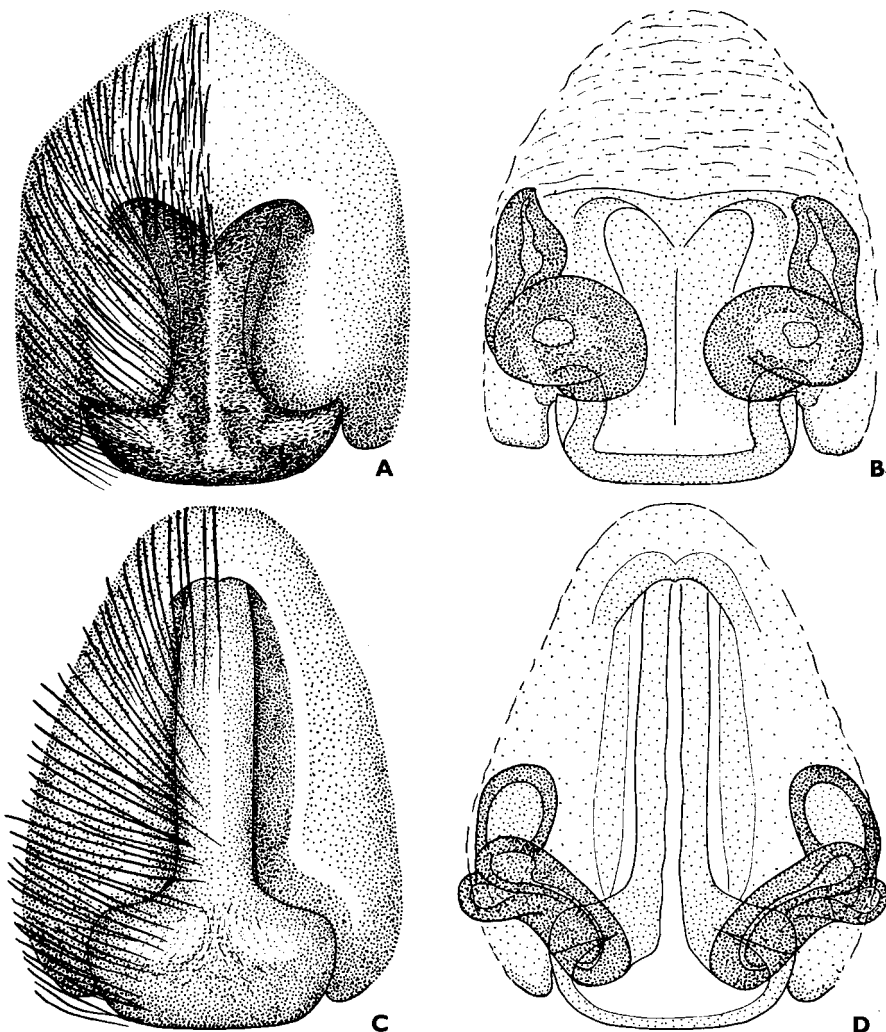
B

45. ábra. A: *Lycosa radiata* LATREILLE ♀ ivarlemeze, B: ♀ vulvája (Eredeti)

- 6 (5) A tapogató végizének csúcsán csak 1, viszonylag tüskeszerűen megvastagodott serte van (49. ábra: A). A középnnyúlvány fogszerűen kiugró része az íz csúcsa felé görbül (49. ábra: B). Tapogatójának szőrözete feltűnően dús. Az egész állat szürke alapszínű, fejtorának csillagfoltja világosabb, potrohát sötétebb foltok tarkítják. A legnagyobb európai faj: 6–9 mm.

Egész Európában, Ázsia nyugatibb tájain, Észak-Amerikában, Észak-Afrikában és több atlanti, mediterrán szigeten elterjedt. Elsősorban folyók, patakok törmelékes partján otthonos. Hazánkban gyakori (V–VIII.) (= *alldroma* WALCKENAER)

cinerea FABRICIUS ♂

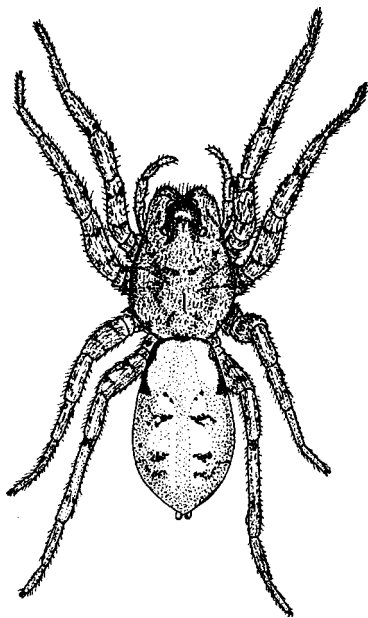

46. ábra. A: *Lycosa singoriensis* LAXMANN ♀ ivarlemeze, B: ♀ vulvája — C: *L. vultuosa* Č. L. KOCH ♀ ivarlemeze, D: ♀ vulvája (Eredeti)

- 7 (4) A tapogató középnyúlványa keskeny vagy két részből összetett (48. ábra: D, F).
- 8 (9) A középnyúlvány keskeny, megnyúlt lemez, alsó oldalán szabálytalan fogakkal; ferdén előre irányul (48. ábra: D), oldalnézetben (48. ábra: C) a középnyúlvány alig észrevehető. Alapszíne sötétszürke, feketésbe hajló. 3–4 mm.

Angliától Szibériáig, délen Kisásziáig elterjedt. Hazánkban gyakori. Kisebbségi állóvizek mellett is fellelhető (V–VII.) (= *punctata* STRAND)

leopardus SUNDEVALL ♂

47. ábra. *Arctosa perita* LATREILLE ♀ (Eredeti)

- 9 (8) A középnyúlvány kettős (48. ábra: F); az alap felőli része vaskos, kettős fogú dudor, e mögött helyezkedik el egy kissé hajlott, vékony lemez. Mindkét rész oldalnézetben (48. ábra: E) is jól látható. Színeze a *cinerea*-éhoz hasonló. 4–6 mm.

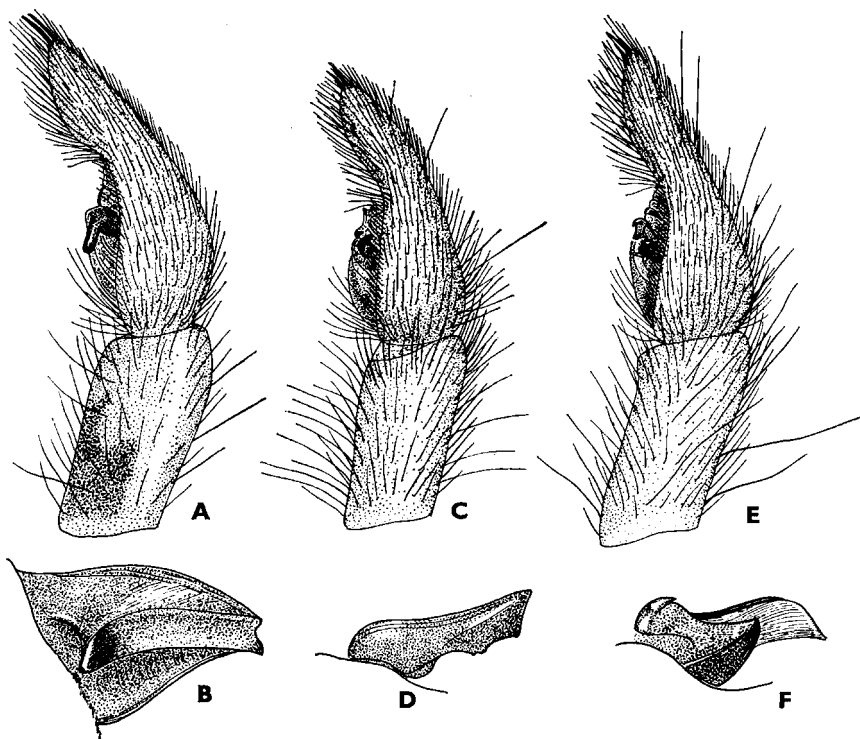
Németországtól a Szovjetunió európai feléig, Lengyelországtól a Balkánig honos. Magyarországon folyó- és patakpartokon gyakori (V–VII.) (= *amylacea* C. L. KOCH)

maculata HAHN ♂

- 10 (1) Nőstények. Színezetük a hímekéhez hasonló, kissé világosabbak.
- 11 (12) Ivarlemezének közepén nem túl széles, szőrökkel borított hátranyúló rész van; emellett két hosszirányú, keskeny, hosszúkas mélyedés fog-

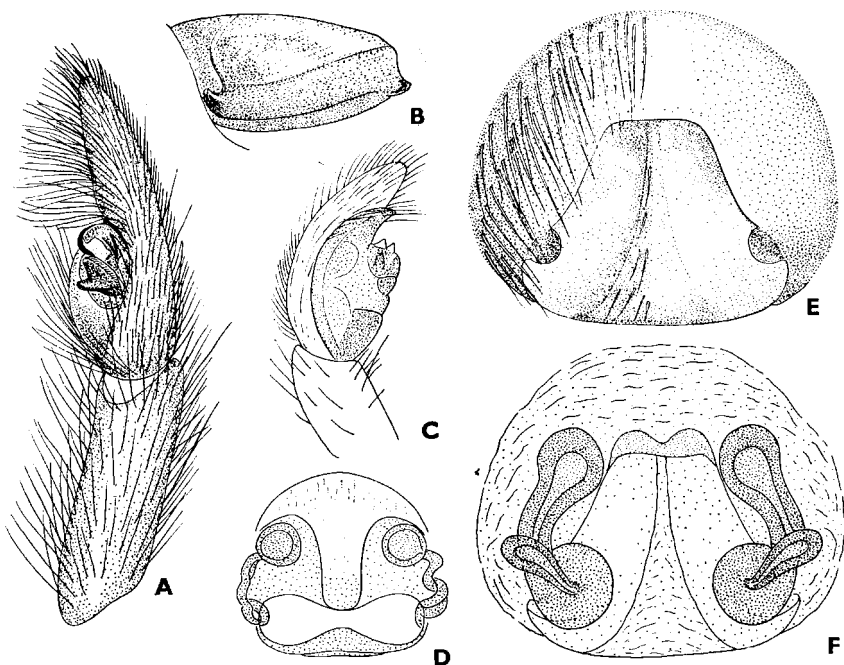
lal helyet. E részek mögött vékony, fekvő lemez van, amelynek képe átvilágított készítményben fekvő 8-as (49. ábra: D). Két vulvasakja gömbölyű. 3,5–4 mm [stigmosa THORELL ♀]

- 12 (11) Fekvő 8-as alakú lemez nincs. Az ivarlemez fő tömegéből egy hátrafelé különböző módon szélesedő, szőrökkel borított középrészt 2 mélyebb vagy sekélyebb mélyedés választ le (49. ábra: E, 50. ábra: A, C, E).
- 13 (14) A 2 mélyedés sekély, keskeny, hátrafelé fokozatosan szélesedő középrészt választ le. A 2 mélyedés elől csaknem érintkezik, egységes elülső szegélyük van; hátulsó harmaduk külső oldalán félkör alakú kivágás látható (49. ábra: E). Vulváját a 49. ábra: F szemlélteti. 3–3,5 mm perita LATREILLE ♀
- 14 (13) A mélyedésekkel határolt középrész széles, vagy ha elülső szakaszában keskeny, hátrafelé hirtelen kiszélesedik (50. ábra: A, C, E).

48. ábra. A: *Arctosa perita* LATREILLE ♂ tapogató oldalról, B: középníválványa előlről — C: *A. leopardus* SUNDEVALL ♂ tapogatója oldalról, D: középníválványa előlről — E: *A. maculata* HAHN ♂ tapogatója oldalról, F: középníválványa előlről (Eredeti)

- 15 (16) Az ivarlemez középrésze már elől, a kezdeti szakaszában is széles; az oldalait határoló mélyedés keskeny, oldalain beszögellés van (50. ábra: E). A vulva gömbölyű tasakjai a mélyedés elülső szegélyén túlnyúlnak (50. ábra: F). 4,5–6 mm **maculata** HAHN ♀
- 16 (15) Az ivarlemez középrésze kezdeti szakaszában keskeny, majd hirtelen kiszélesedik.
- 17 (18) Nagytermetű, 6–9 mm. Az ivarlemez középrészét határoló mélyedések külső oldalán a hátulsó negyedben hosszúkás harántkivágás látható (50. ábra: A). A vulva (50. ábra: B) tömlője és tasakja széles **cinerea** FABRICIUS ♀
- 18 (17) Kistermetű, 3,3–4,5 mm. Az ivarlemez középrészét határoló mélyedések külső oldala beöblösödik; harántkivágás nincs rajta (50. ábra: C). A vulva (50. ábra: D) tömlője és tasakja széles **leopardus** SUNDEVALL ♀

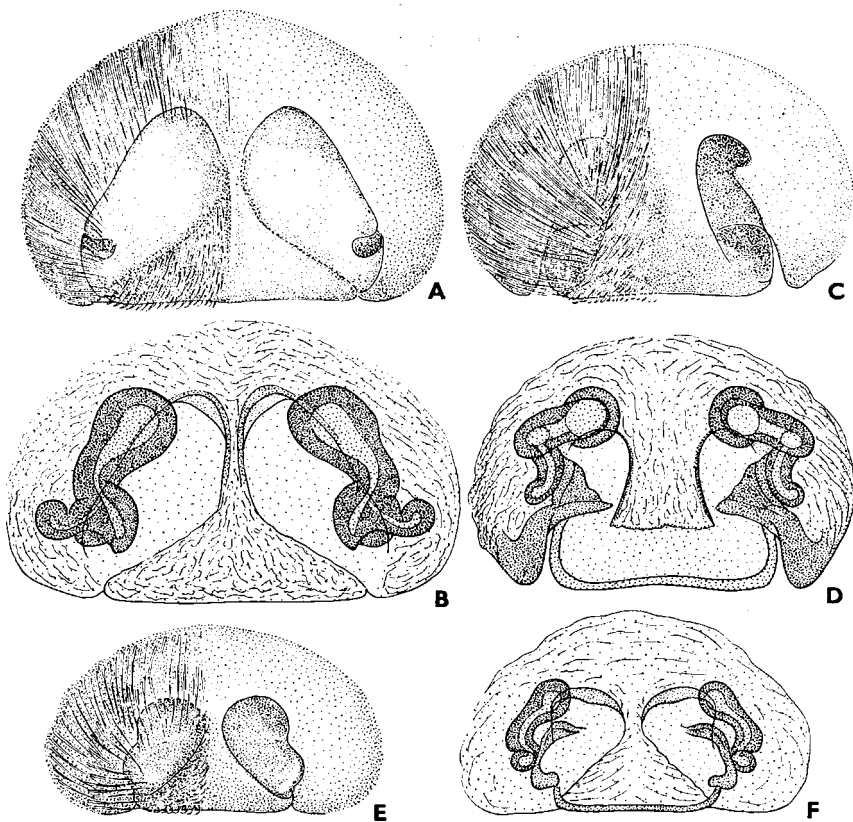

49. ábra. A: *Arctosa cinerea* FABRICIUS ♂ tapogatója oldalról, B: középnyúlványa előlről — C: *A. stigmosa* THORELL ♂ tapogató oldalról, D: ♀ vulvája — E: *A. perita* LATREILLE ♀ ivarlemeze, F: ♀ vulvája (A–B, E–F: eredeti, C–D: DAHL nyomán).

10. nem: **Pirata** SUNDEVALL

Hosszú lábú, többnyire kistermetű fajok, amelyeket leginkább fejtoruk rajzolatával jellemezhetünk. Fejtoruk közepén világos sáv húzódik, ebben a szemek mögött egy kétágú, sötét villarajzolat fekszik (51. ábra); ez hátrafelé éles, sötét vonalban folytatódik. Amennyiben a fejtor világos sávját a sötét szín elnyomja, a villarajzolat hátulsó része mindig kivehető. Az első szemsor középszemei ugyanolyan vagy kissé nagyobb távolságra állanak egymástól, mint az oldalszemektől. Homlokpajzsuk magassága kétszerese egy első közép-szem átmérőjének. Általános testméreteikre jellemző, hogy a fejtoruk szélesebb, mint a potrohuk, potrohuk általában rövidebb, mint a fejtor. A hímek és nőstények nagyság-, szín- és rajzolatbeli különbsége csekély.

Mintegy 50 fajuk ismeretes, ezek többsége Európában, Ázsiában és Észak-Amerikában él. A többi kontinensen csak néhány fajuk honos. Magyarországról 5 faj ismert, és 1 még várható. A *Pirata*-fajok vízhez kötött pókok. A nyílt vízfelületen igen ügyesen és gyorsan szaladnak, zsákmányukat is gyakran itt ejtik el (innen a nevük is); a hazai fajok közül kivétel a *P. latitans* BLACKWALL, amely nyílt vízfelületre nem megy.

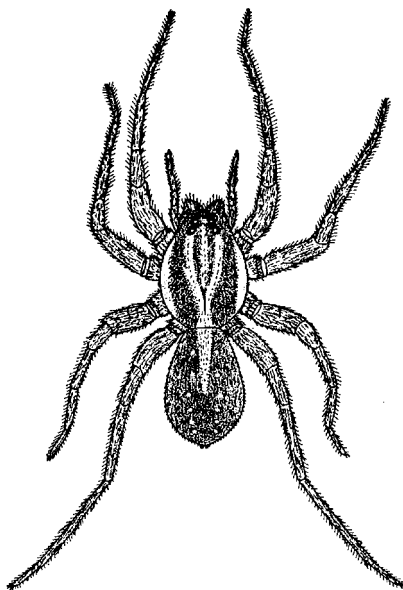
50. ábra. A: *Arctosa cinerea* FABRICIUS ♀ ivarlemeze, B: ♀ vulvája — C: *A. leopardus* SUNDEVALL ♀ ivarlemeze, D: ♀ vulvája — E: *A. maculata* HAHN ♀ ivarlemeze, F: ♀ vulvája (Eredeti)

1 (12) Hímek.

- 2 (5) A tapogató lábszára legfeljebb 1,5-szer olyan hosszú (az íz hasoldalán mérve), mint amilyen széles.
- 3 (4) A tapogató középnyúlványa oldalnézetben teljesen lekerekített, rövid, alig ugrik ki a környezetéből. A végíz hasoldali alsó szegélye fogszerűen előrenyúlik (52. ábra: C). 2 mm.

Ezidáig Svédországból, Dániából, Németországból, Csehszlovákiából és a Balkánról ismert. Hazai előfordulása lehetséges (VI—VIII.)

[*uliginosus* THORELL ♂]

51. ábra. *Pirata piraticus* CLERCK ♀ (Eredeti)

- 4 (3) A tapogató középnyúlványa oldalnézetben (52. ábra: A) jól látható, hosszabb, hegyesebb. E nyúlvány szemközt nézve (52. ábra: B) az íz belső oldala felé domború, félhold alakú, az íz külső oldala felé egy nagyobb és egy kisebb hegyes melléknyúlványt bocsát. A melléknyúlványok vékonyak, lemezszerűek, tökéletesen csak nagyobb nagyítással láthatók. A végíz hasoldali alsó szegélye lekerekített. 3 mm.

Csaknem egész Európában előfordul. Árnyékkedvelő állat, csak olyan lápos, nedves környezetben fordul elő, ahol fák, bokrok beárnyékolják a talajt, a vizet (V—VI.)

hygrophilus THORELL ♂

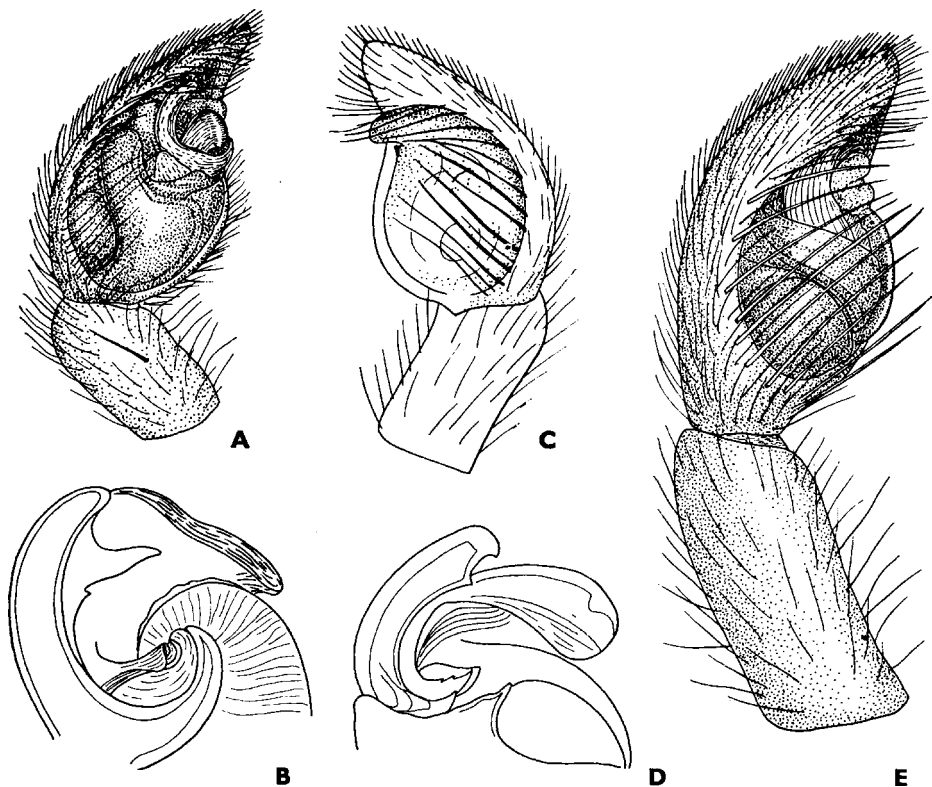
- 5 (2) A tapogató lábszára legalább 1,8-szer, de leginkább több mint 2-szer olyan hosszú, mint amilyen széles.

- 6 (9) A tapogató középnyúlványa egyszerű, legfeljebb fogszerű kiugrás van rajta, de nem áll 2 részből (52. ábra: D, 53. ábra: F).
- 7 (8) A tapogató középnyúlványa hosszú, az íz külső oldala felé két fogszerű nyúlványt bocsát (52. ábra: D). A nyúlvány oldalnézetben (52. ábra: E) is jól látható. Fejtora sötét, barnás, de a villarajzolat hátulsó vonala jól látható. A legkisebb *Pirata*-fajunk. 2 mm.

Európai elterjedésű. Hazánkban sík- és dombvidéken, vizenyős területeken gyakori. Az árnyékos helyeket kerüli, nyílt vízfelületre nem megy (V–VI.) (= *palustris* C. L. KOCH)

latitans BLACKWALL ♂

- 8 (7) A tapogató középnyúlványa rövid, vaskos, hajlott, a végén tompa hegyű (53. ábra: F); az íz belső oldala felől, oldalnézetben (53. ábra: E) tompa nyúlványnak látszik. Világos színezete miatt a rajzolati elemek tökéletesen látszanak a fejtorán is (51. ábra). Mellpajzsa világos, körben a szegélyén minden csípőízület előtt (tehát 8) 1–1 sötét foltocskát visel. 2,5–4 mm.

52. ábra. A: *Pirata hygrophilus* THORELL ♂ tapogató oldalról, B: ♂ párzószer végé előlről — C: *P. uliginosus* THORELL ♂ tapogató oldalról — D: *P. latitans* BLACKWALL ♂ párzószer végé előlről, E: ♂ tapogató oldalról (C: DAHL nyomán, a többi eredeti)

Egész Európában, Ázsia mérsékelt övében és Észak-Amerikában elterjedt. A leggyakoribb faj hazánkban is. Kisebb-nagyobb vizek mellett gyakori, ha a környék nem árnyékolt, vagy ha nem növényzet nélküli (V–VI.)

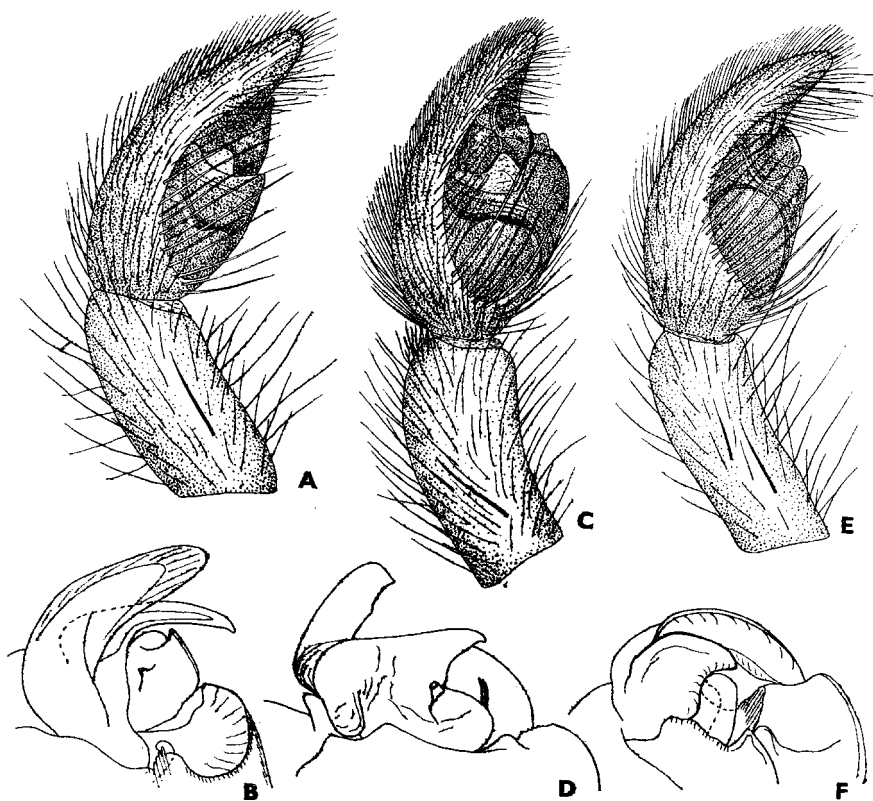
piraticus CLERCK ♂

9 (6) A középnyúlvány két részből összetett (53. ábra: B, D).

10 (11) A középnyúlvány külső része tompa végű, a belső része hajlott, hegyes (53. ábra: B). Oldalnézethen, az íz belső oldala felől tekintve (53. ábra: A) a középnyúlvány az íz csúcsa felé mutató tompa végű képletnek látszik. Sötét színű állat, fejtorán a jellegzetes rajzolat éppen csak hogy látszik. Sötét fejpajzsán fehér hosszirányú folt van. 2,8–4 mm.

Európa nagy részéből és Japánból ismert, nálunk sem ritka. Gyors folyású hegyi patakok mellett él, ahol köves, görgeteges, félig árnyékolt a part (VI–VIII.)

Knorri SCOPOLI ♂

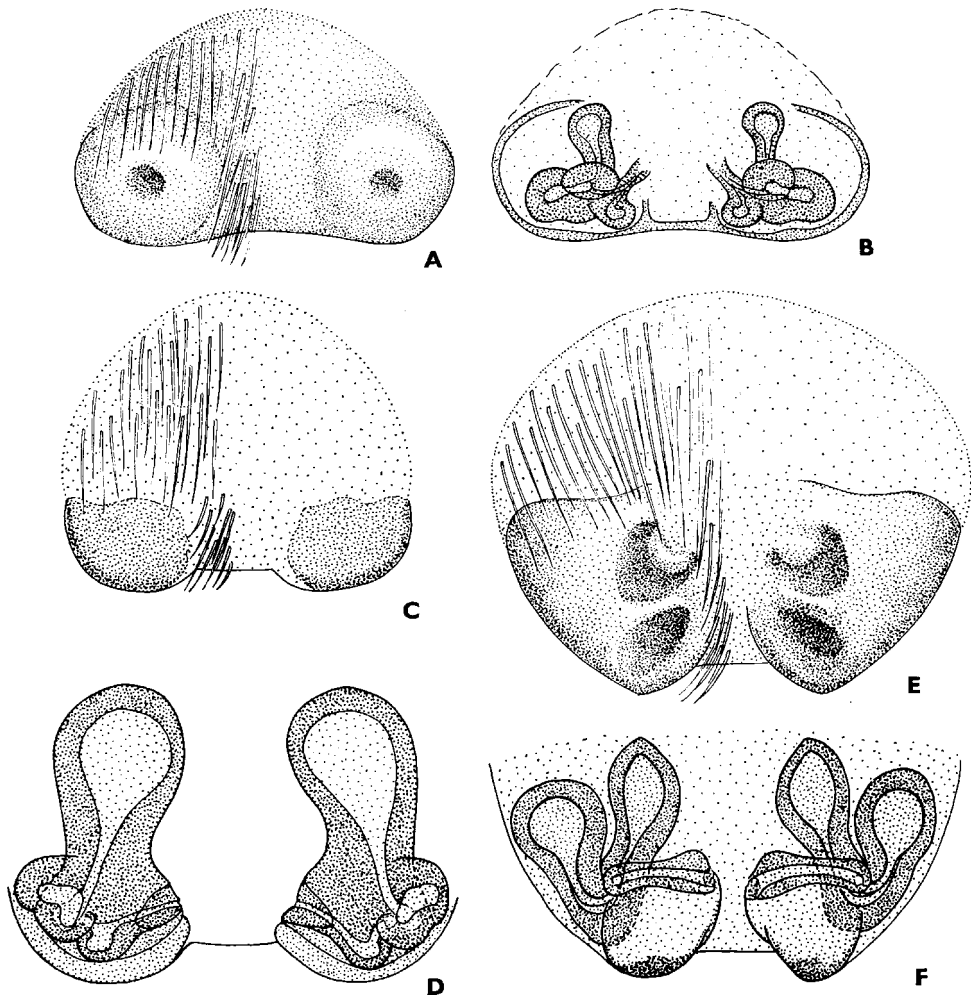
53. ábra. A: *Pirata Knorri* SCOPOLI ♂ tapogató oldalról, B: ♂ pároszerv vége előlről — C: *P. piscatorius* CLERCK ♂ tapogató oldalról, D: ♂ pároszerv vége előlről — E: *P. piraticus* CLERCK ♂ tapogató oldalról, F: ♂ pároszerv vége előlről (Eredeti)

- 11 (10) A középnyúlvány külső része széles, fekvő, a végén hirtelen hegyesedő, belső része hosszú, kissé hajlott, az íz külső oldala felé 2 apró kiugrást alkot (53. ábra: D). Oldalnézethen (53. ábra: C) a belső, felálló rész látható tisztán. Fejtora sötét, mellpajzsa is hasonló. A fejtor rajzolatából rendszerint csak a villa hátulsó sötét vonása maradt meg. A legnagyobb hazai faj. 4–5 mm.

Angliától Szibériáig elterjedt. Álló- és lassan folyó vizek partján él, ahol a talaj már vízzel teljesen átitatott. Az árnyékmentes helyeket kedveli (V–VIII.)

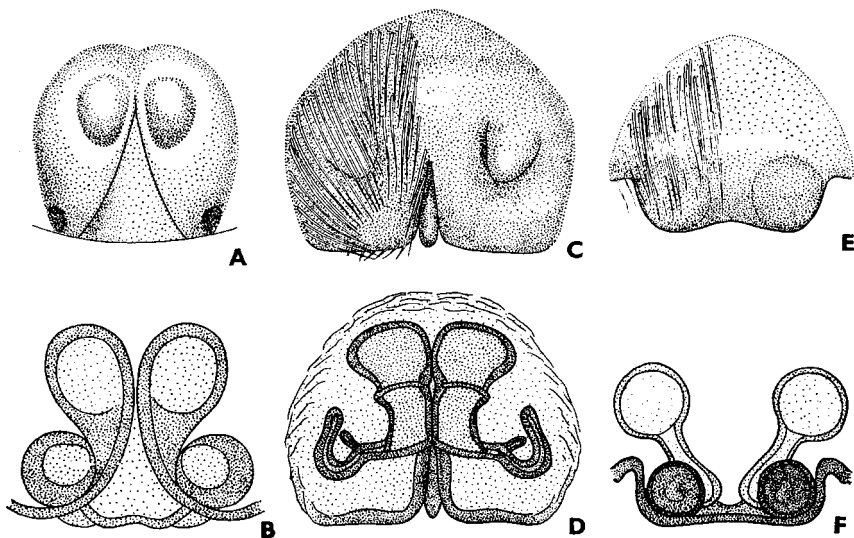
piscatorius CLERCK ♂

- 12 (1) Nőstények.

54. ábra. A: *Pirata Knorri* SCOPOLI ♀ ivarlemeze, B: ♀ vulvája — C: *P. piscatorius* CLERCK ♀ ivarlemeze, D: ♀ vulvája — E: *P. piraticus* CLERCK ♀ ivarlemeze, F: ♀ vulvája (Eredeti)

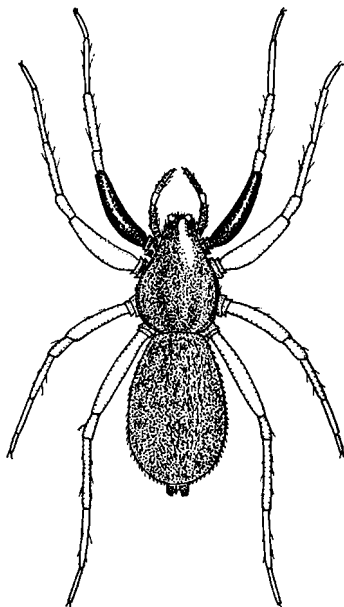
- 13 (20) Az ivarlemez jól kikülönült, körülhatárolt középrésszel nem rendelkezik (54. ábra: A, C, E; 55. ábra: E). A vulva kétoldali tasakjai egymástól távol állanak, a középvonalban nem közelítik meg egymást (54. ábra: B, D, F; 55. ábra: F).
- 14 (17) Az ivarlemez hátulsó szegélyén 2 kerek kiemelkedés van.
- 15 (16) A hátulsó szegélyen 2 fényes, barna színű kiemelkedés van (55. ábra: E). A vulva elülső tasakja gömbölyű, tömlője egyenes (55. ábra: F),
2—2,5 mm **latitans** BLACKWALL ♀
- 16 (15) A hátulsó szegélyen levő kiemelkedések mindegyikének a közepén kis bemélyedés van (54. ábra: A). A vulva tasakjai nem gömbölyűek, hosszúkásak, tömlőjük hajlott (54. ábra: B). 2,8—3,5 mm
Knorri SCOPOLI ♀
- 17 (14) A hátulsó szegélyen levő kiemelkedések nem kerek; hátrafelé hegyesek vagy lekerekítettek, elől elmosódottak vagy hullámos szélűek.
- 18 (19) Az ivarlemez hátulsó szegélyén 2 sötét színű, hátul lekerekített, elől elmosódott szegélyű kiemelkedés van (54. ábra: C). A vulva 2 hatalmas tasakja egy kissé egymás felé hajlik (54. ábra: D). 4—5,5 mm
piscatorius CLERCK ♀
- 19 (18) Az ivarlemez hátulsó szegélyén levő kiemelkedés igen nagy, az ivarlemeznek mintegy a felét elfoglalja. Hátul hegyesen kiugrik, középen

55. ábra. A: *Pirata uliginosus* THORELL ♀ ivarlemeze, B: ♀ vulvája — C: *P. hygrophilus* THORELL ♀ ivarlemeze, D: ♀ vulvája — E: *P. latitans* BLACKWALL ♀ ivarlemeze, F: ♀ vulvája
(A: KULCZYNSKI, B: DAHL nyomán, a többi eredeti)

a kettő egymást megközelíti, mindegyiken 2—2 sekély mélyedés van (54. ábra: E). A vulva 4, megközelítően azonos nagyságú tasakkal rendelkezik (54. ábra: F). 3—4 mm **piraticus CLERCK ♀**

- 20 (13) Az ivarlemeznek jól körülhatárolt középrésze van, a vulvatasakok a középtengelyben megközelítik egymást, illetve érintkeznek (55. ábra: A—D).

56. ábra. *Aulonia albimana* WALCKENAER ♀ (Eredeti)

- 21 (22) Az ivarlemez az elülső szegélyéhez közel álló páros duzzanat között kiinduló, háromszög alakú középrésszel kettéosztott (55. ábra: A). A vulva két hatalmas, csepp alakú tasakja a középvonalban csaknem érintkezik (55. ábra: B). 2 mm **[uliginosus THORELL ♀]**
- 22 (21) Az ivarlemezen levő 2 duzzanat az elülső szegélytől is és egymástól is távol áll. A középrész keskeny, nyelvyszerű, a hasíték, amelyben helyet foglal, az ivarlemez hátulsó felénél veszi kezdetét (55. ábra: C). Vulvája: 55. ábra: D. 3 mm **hygrophilus THORELL ♀**

11. nem: *Aulonia* C. L. KOCH

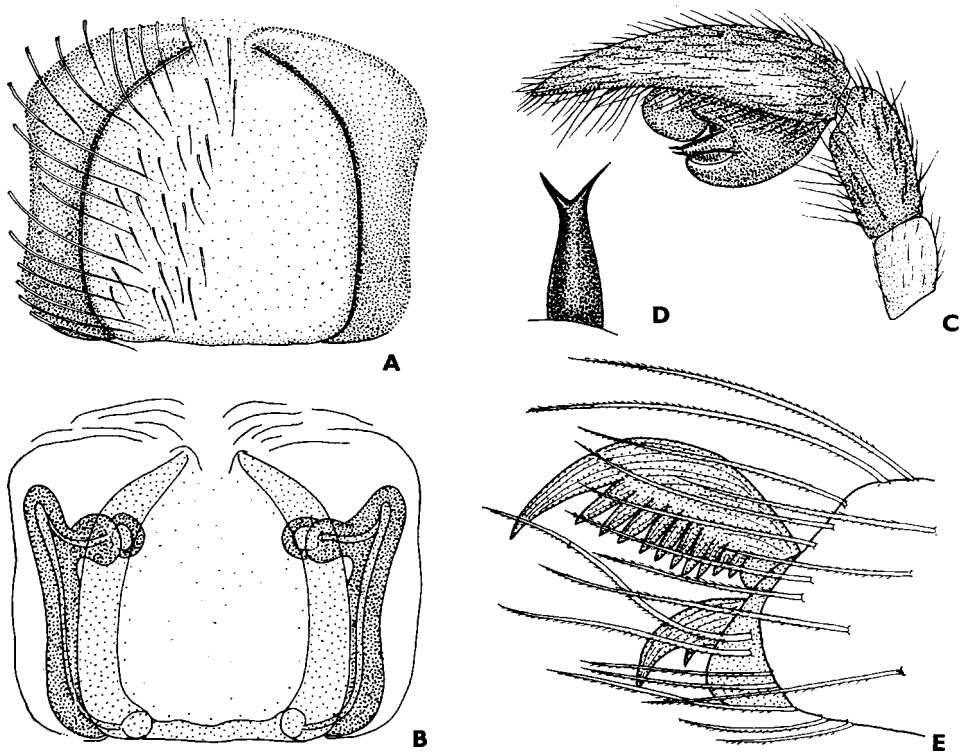
Az első szemsoruk erősen előrehajló (1. ábra: A). A harmadik fonószemölcs-pár jóval hosszabb, mint az első pár (2. ábra: D). Mindkét nem tapogatójának térde hófehér.

Mindössze 3 faj ismeretes, ezek közül 1 európai, 1 Argentínában és 1 Brazíliában él.

- — Mindkét ivar sötét színű, rajzolat nélküliek. Potrohuk elől és hátul lekerekített, nem sokkal nagyobb, mint a fejtor (56. ábra). Lábaik egészen világosak, csak az 1. láb combja sötét, majdnem fekete. A hím tapogatóját a kéthegyű, oldalnézetben is jól látható középnyúlvány jellemzi (57. ábra: C, D). A nőstény ivarlemeze rendkívül egyszerű, a hatalmas, lapos, világos színű középrészt keskeny árok határolja, a középrész is apró szőröket visel (57. ábra: A). A vulva tömlője a középrész mellett halad, tasakjai azonban az alá nyúlnak (57. ábra: B). Lábaik 3. (kis) karma jól fejlett, fogat visel (57. ábra: E). 2 mm.

Egész Európában, Szíriában és Palesztinában elterjedt. Hazánkban gyakori. Meleg, napsütötte, köves erdőségeken a leggyakoribb (V–VII.)

albimana WALCKENAER ♂♀

57. ábra. A: *Aulonia albimana* WALCKENAER ♀ ivarlemeze, B: ♀ vulvája, C: ♂ tapogatója oldalról, D: középnyúlvány előlről, E: karma (Eredeti)

17a. család: ARGIOPIDAE — KERESZTESPÓKOK*

Rendkívül változatos nagyságú és testalkotású pókok. Hazai — és világviszonylatban is — a leginkább szín- és alakdús családok egyike. Színük sok esetben tág hatások közt változik, így a fajok jellemzésére nemigen alkalmas. Ugyanannak a fajnak lehetnek például halványsárga és sötét lilás-barna alapszínű egyedei is. Rajzolatuk ellenben sokkal állandóbb, és a fajok elkülönítésénél hasznos, könnyen áttekinthető bélyeg. Fejtoruk többnyire elég lapos és széles. A feji rész sok esetben kiemelkedik, és egy hajlott mélyedéssel határolódik el a tori résztől. Ez utóbbi hosszúkás vagy majdnem kerek. Kivétel nélkül 8 szemük van, amelyek két sorba rendeződtek. Szemállásuk nem változatos. A két sor oldalszemei elkülönülnek a középszemektől, egymáshoz azonban gyakran közel állnak, csaknem érintkeznek. A fejpajzs — kivéve a *Pachygnatha*-, *Cercidia*- és *Theridiosoma*-nemeket — keskeny, nem magasabb, mint egy középszem átmérője. Mellpajzsuk hosszúkás vagy háromszög alakú, a 4. lábpár csípői közel állnak egymáshoz. Csáprágójuk erős, a *Tetragnathidae* család fajai különleges fogazattal rendelkeznek. Alsó ajkuk rendszerint szélesebb, mint amilyen hosszú (a *Meta*-nem esetében hosszabb, mint amilyen széles). Lábaik tüskézete erős és feltűnő. Karmaik erőteljesek, vastag, fogas végű fonótüskéjük is van.

Az *Argiopinae* alcsalád tagjain az ivarok nagyságbeli különbsége legtöbbször feltűnő. A nőtény a hím méreteit nemcsak szélességben, de hosszúságban is többszörösen meghaladhatja. Színük, rajzolatuk azonban többnyire megegyezik. A hímek tapogatója általában bonyolultnak látszik. A végiz tövén, a mellékpikkelyen nagy és különleges alakú nyúlványok lehetnek (61. ábra: A, C). A párhószerv középnyúlványa és végnyúlványa (64. ábra: A) fontos rendszertani bélyeg.

A keresztespókok valamennyien mesterei a hálószővésnek. Kerek hálót készítenek (59. ábra: B, 102. ábra: A). Alakja, nagysága, a növényzeten vagy sziklákon való elhelyezésének módja, a talajtól való távolsága mind megannyi fontos faji jelleg. A hímek ivarérettségük elérésekor felhagynak a kerek háló készítésével, és csavargó életmódot folytatnak. A nőtény pók petéit különféle alakú tokba zárja. Ezeket szokták petegubónak, kokonnak is nevezni. A petéket védő szövetek anyaga, színe meglehetősen változatos. Többségük a petecsomó lerakása után elpusztul.

A sarkvidékek kivételével az összes földrészt benépesítik. A több mint 100 neme közül hazánkban 12 fordul elő.

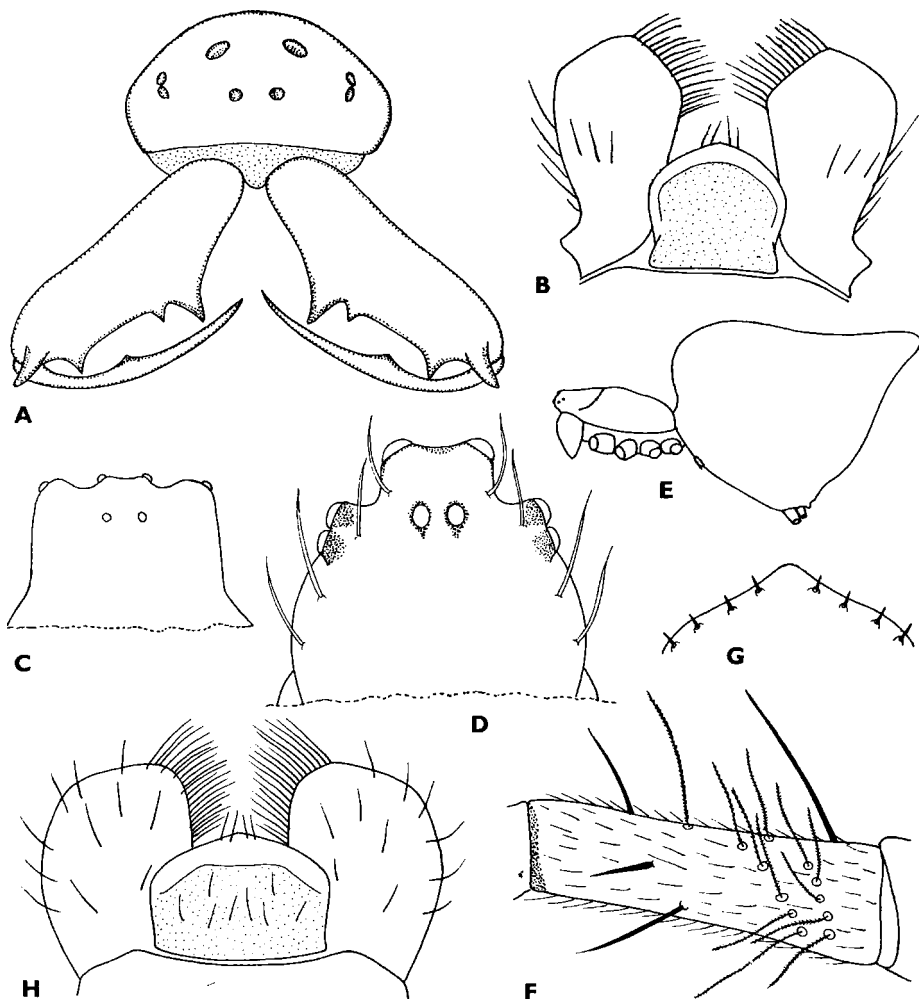
A n e m e k h a t á r o z ó k u l c s a

- 1 (2) Csáprágójukon különleges, nagy fogazat van (58. ábra: A). Combjuk hátoldalán sorban álló érzékszőrök vannak (17b. család: *Tetragnathidae*). — Ide tartoznak a *Tetragnatha* LATREILLE, *Pachygnatha* SUNDEVALL és *Eucta* SIMON nemek.

* A *Tetragnathidae* család rendszertani helyzete az idők folyamán többször változott. A múltban sokan az *Argiopidae* család egyik alcsaládjának tekintették, ezért hiányzik mint önálló család a pókok család-határozókulcsából is. A továbbiakban azonban — a jelenlegi általános felfogásnak megfelelően — önálló családként való kezelése indokolt.

- 2 (1) Csáprágójuk fogazata a megszokott mértékű, nem feltűnő. Combjuk hátoldalán sort alkotó érzékszőrök nincsenek (17a. család: *Argiopidae*).
- 3 (4) Homlokpajzsuk magasabb, mint az elülső szemsor középszemének az átmérője. Az első sor középszemei sötétebbek, mint a többi szem. Igen kis termetű fajok, fejtorhosszuk legfeljebb 0,8 mm (2. alcsalád: *Theridiosomatinae*)

12. nem: *Theridiosoma* PICKARD CAMBRIDGE O.

58. ábra. A: *Pachygnatha Clercki* SUNDEVALL ♂ fejtora és csáprágója előlről — B: *Meta Menardi* LATREILLE ♂ alsó ajka és állkapcsa — C: *Argiope Bruennichi* SCOPOLI fejtorának feji része — D: *Cyclosa conica* PALLAS ♂ fejtorának feji része és E: ♀ teste oldalnézetben — F: *Mangora acalypha* WALCKENAER ♀ 3. lábára előlről, a 2 sorban álló érzékszőrökkel — G: *Cercidia prominens* WESTRING potroháinak elülső szegélye — H: *Araneus* sp. alsó ajka és állkapcsa (C—D: DAHL nyomán, a többi eredeti)

- 4 (3) Homlokpajzsuk alacsony. Szemeik egyforma színűek. Lábaik erőteljes tüskézete feltűnő. Nagyobb természetűek, fejtorhosszuk legalább 1 mm (1. alcsalád: *Argiopinae*).
- 5 (6) Állkapcsuk 1,5–2-szer hosszabb, mint amilyen széles (58. ábra: B) (= *Epeira* WALCKENAER partim) 1. nem: *Meta* C. L. KOCH
- 6 (5) Állkapcsaik nem hosszabbak, mint amilyen szélesek (58. ábra: H)
- 7 (8) A hátulsó szemsor igen erősen előrehajló (58. ábra: C). Az 1. láb végíze és másodvégíze együttesen jóval hosszabb, mint a lábszár és térd együttes hossza (100. ábra). A fejtor lapos, rendkívül sűrű ezüstös-fehér szőrözet borítja 11. nem: *Argiope* SAVIGNY & AUDOUIN
- 8 (7) A hátulsó szemsor sohasem erősen előrehajló. Az 1. láb másodvégíze és végíze együttesen rövidebb, mint a lábszár és a térd együttes hosszúsága.
- 9 (10) A fejtor erősen felmagasodó feji részét a tori résztől U alakú barázda választja el. Ez különösen a nőtény egyedeken jól látható. A hátulsó szemsor erősen hátrahajló (58. ábra: D). Potrohuk boltozatos, olykor a végén hajlott csúcsot alkot (58. ábra: E) (= *Epeira* WALCKENAER partim) 10. nem: *Cyclosa* MENGE
- 10 (9) A fejtor alakja más, U alakú barázdája nincs. A hátulsó szemsor nem hajlik erősen hátra. A potroh más alakú.
- 11 (12) A 3. lábpár lábszárának elülső oldalán, az íz tövének a közelében pillázott érzékszőrök találhatók, amelyek két sorban rendeződnek el (58. ábra: F). Mivel Európában — és így hazánkban is — csak egy faj él és annak potrohra rajzolata igen jellegzetes (98. ábra: A), e nehezen vizsgálható bélyeg megtekintése nélkül is biztosan meghatározható. Fejtorukon hosszirányú barázda van (= *Epeira* WALCKENAER partim) 9. nem: *Mangora* PICKARD CAMBRIDGE O.
- 12 (11) Az érzékszőrök hiányzanak. Potrohuk rajzolata más.
- 13 (14) A potroh elülső szegélyének mindkét oldalán 3–4, kis kiemelkedésen ülő fekete tüske van (58. ábra: G). A 4. pár lábuk a leghosszabb. Homlokpajzsuk magas 7. nem: *Cercidia* THORELL
- 14 (13) A potroh elülső szegélyén ilyen tüskék nincsenek. Az 1. lábuk a leghosszabb.
- 15 (16) A második szemsor középszemei közötti távolság alig kisebb, mint a középszemek és az oldalszemek közötti távolság (= *Epeira* WALCKENAER partim, *Zygia* C. L. KOCH, *Zilla* C. L. KOCH partim, *Araneus* SIMON partim) 8. nem: *Zygiella* PICKARD CAMBRIDGE F.

- 16 (15) A hátulsó szemsor középszemei közötti távolság kisebb, mint a közép-szemek és oldalszemek közötti távolság.
- 17 (18) A potroh szőrözete igen gyér, kitinje fényes. Jellegzetes rajzolatú potrohokat a 90—92. ábra szemléltet. Egyes példányok csaknem egyszínű barnák, feketék is lehetnek (= *Epeira* WALCKENAER partim, *Araneus* SIMON partim) 6. nem: Singa C. L. KOCH
- 18 (17) A potroh szőrözete dúsabb, és nem fényes.
- 19 (20) A potroh hosszúkás alakú, elöl és hátul kissé hegyes (86. ábra); a hátulsó felső vége túlnyúlik a fonószemölcsökön. A hasi barázda mögött széles sárga sáv van, amely a potroh középvonalában húzódik (= *Epeira* WALCKENAER partim, *Araneus* SIMON partim) 3. nem: *Aculepeira* LEVI
- 20 (19) A potroh alakja sohasem ilyen. A hasi barázda mögött a középvonal-ban elhelyezkedő sárga sáv nincs.
- 21 (22) A feji rész csaknem lapos, nyújtott. A tori rész domború, mindkét oldalán szőrökkel borított barázda fut. A potroh megnyúlt, orsó alakú, elöl és hátul legömbölyödő 4. nem: *Larinia* SIMON
- 22 (21) Az állat alakja más, a tori részen kétoldali vájulat nincs.
- 23 (24) A hím tapogatójának térdízén csak 1 vastag, hosszú serte van. Pot-rohának rajzolatát a 88. ábra szemlélteti (= *Epeira* WALCKENAER partim, *Araneus* SIMON partim) 5. nem: *Zilla* C. L. KOCH
- 24 (23) A hím tapogatójának térdízén mindig 2, feltűnően hosszú és erős serte van. Potrohának rajzolata más (= *Aranea* LINNÉ, *Epeira* WALCKENAER partim) 2. nem: *Araneus* CLERCK

1. nem: Meta C. L. KOCH

Első szemsoruk előrehajló vagy egyenes. A hátulsó szemsor közép-szemei kissé közelebb állnak egymáshoz, mint az oldalszemek a középszemek-hez. Potrohuk hosszúkás, elöl szélesebb. Csáprágójuk erős, oldalsó dudornak csak nyoma van. Állkapcsuk jóval hosszabb, mint amilyen széles. Alsó ajkuk hossza és szélessége csaknem megegyező. A hím tapogatója a párzószervi részt illetőleg egyszerűbb, mint több más nemé, a végíz mellékpikkelye azon-ban két ágra osztott; az egyik szőröket visel, a másik csupasz, alakja igen jellegzetes, fontos faji bélyeg. A hímek és nőstények nagyságbelileg alig külön-böznek egymástól.

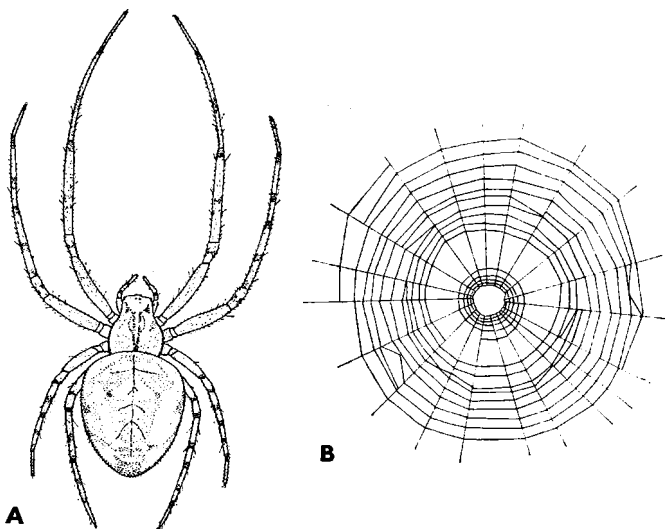
Mindegyik kontinensen megtalálhatók. Mintegy 70 fajuk zömmel Európa és Ázsia lakói. Nálunk 3 faj és 1 változat honos.

- 1 (4) Az 1. láb másodvégizén csak 3—4 tüske helyezkedik el az íz alapjának a közelében.
- 2 (3) A hím tapogató mellékpikkelyének csupasz ága a kiindulási helye után nem sokkal nyúlványt bocsát, amelynek a vége tompán lemet-szett. A párzószerv övszerű kitinrésze a végén kiszélesedik (60. ábra: A). Az 1. láb másodvégizének a hasoldalán a merőlegesen álló szőrök nem hosszabbak, mint a fekvők, sőt azoknál rövidebbek is (60. ábra: B). A nőstény ivarlemezének 2 oldaldudora a hátulsó részén erősen kitines; a középrész hátrafelé szélesedik, hátulsó szegélye világos és beöblösödő (60. ábra: C). Fejtora világossárga, esetleg zöldes árnyalat-tal. Jellegzetes a hátul egységes, majd kettéoszló feketés sáv és a szemek mögötti rajzolat. A potroh az elülső harmad után a legszéle-sebb, és esetleg a hátoldalon itt egy kissé szegletes; hátrafelé kes-kenyedik. A potroh alapszíne agyagsárga vagy kissé zöldes. Rajzolata barnásfekete (59. ábra: A). Potrohának hasoldala a potrohbarázda előtt sötét, feketés, a potrohbarázda mögött a fonószemölcsökig sötét sáv húzódik, ezt sárga oldalonalak kísérik. A fonószemölcsök mellett két világos folt van. 2,5—3,5 mm.

Angliától Japánig elterjedt. Alacsony bokrokra, egyéb növényzetre szövi hálóját, amelyre a többi *Meta*-fajjal egyetemben jellemző, hogy elkészülte után néhány sor harántfonalat (küllőt) gazdája, kirágva „nyílttá” teszi (59. ábra: B). Hazánkban mindenféle gyakori (VII—X.) (= *inclinata* WALCKENAER, *reticulata* J. L. KOCH, *antrorum* SIMON)

segmentata CLERCK

- 3 (2) A hím tapogató mellékpikkelyének csupasz ága a fele hossza mögött bocsát nyúlványt. E nyúlvány vége lekerekített. A párzószerv övszerű kitinrésze a vége felé keskenyedik (60. ábra: D). Az 1. láb másodvég-

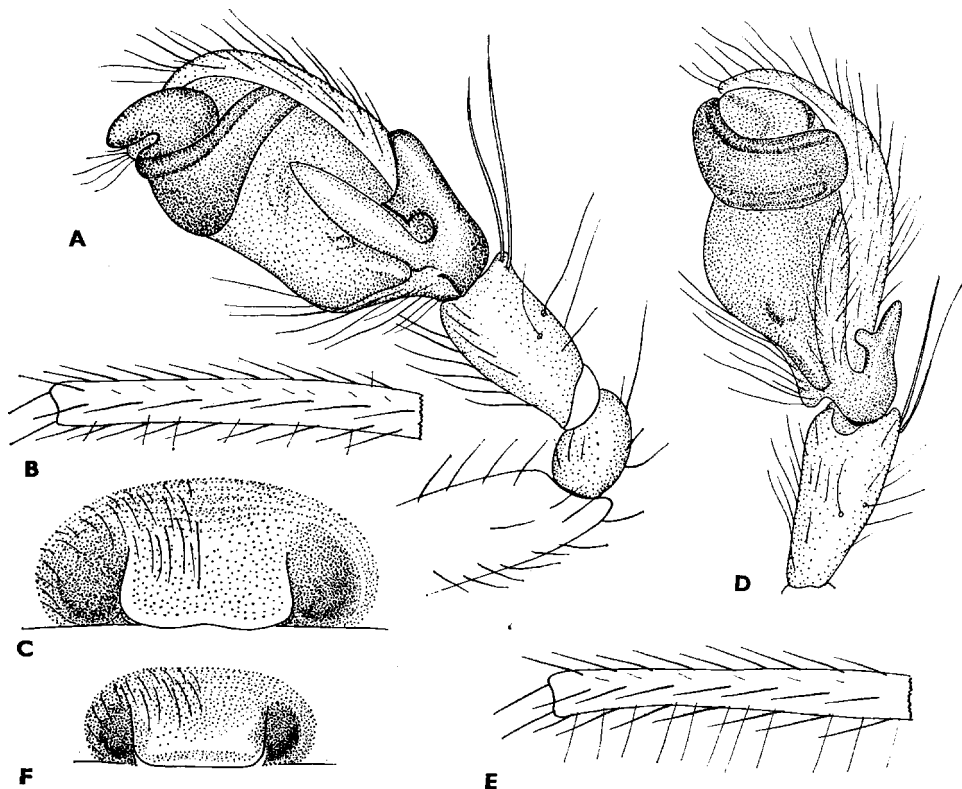

59. ábra. A: *Meta segmentata* CLERCK ♀ és B: hálója (Eredeti)

ízének hasoldalán merőlegesen álló vékony szőrök sokkal hosszabbak, mint a fekvők (60. ábra: E). A nőstény ivarlemeze (60. ábra: F) a hátulsó szegélyén sötétebb színű, és nem öblösödik be, olyan, mint a törzsalaké. 1,5–2 mm.

Elterjedése csaknem azonos a törzsalakéval, azonos helyeken is él (VII–X.)
segmentata CLERCK var. Mengei BLACKWALL

- 4 (1) Az 1. láb másodvégizén a tövön levő 3–4 tüskén kívül a közepe után még 1–2 tüske van.
- 5 (6) Az 1. láb másodvégizének közepe után a belső oldalon 1, és a külső oldalon is 1 tüske található. A hím tapogatójának kopasz mellékpikkely-nyúlványa igen nagy, messze előálló, és mintegy negyedkörnyit behajlik az íz felé (61. ábra: A). A nőstény ivarlemezének közep-része fehér (61. ábra: B). Fejtora világos, sokszor zöldessárga. Szegélye feketés. A tormélyedés közelében is feketén foltozott és gyakran

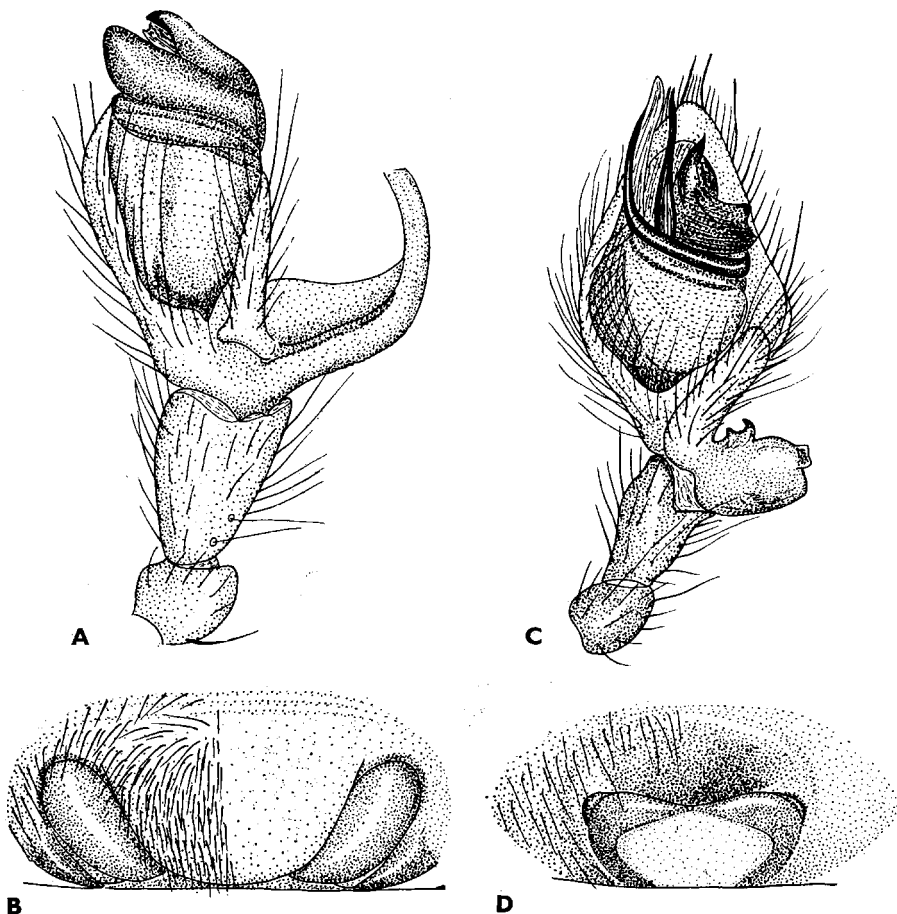

60. ábra. A: *Meta segmentata* CLERCK ♂ tapogatója oldalról, B: ♂ 1. láb másodvégizének csúcsi fele oldalról, C: ♀ ivarlemeze — D: *M. segmentata* CLERCK var. *Mengei* BLACKWALL ♂ tapogatója oldalról, E: ♂ 1. láb másodvégizének csúcsi fele oldalról, F: ♀ ivarlemeze (Eredeti)

a foltok összeolvadva a szemekig sötét sávot hoznak létre. A feji részen általában két hosszúkás tér sárga marad. Potrohuk rajzolata rendszerint elmosódott sötétbarna-feketés márványozottságból áll. Egyes példányok egészen sötétek; elülső harmadában két folt világos. A potroh hasoldalának sötét közepét világos oldalcsík szegélyezi. A sötét középrészben és a fonószemölcsök mellett mindegyik oldalon 1–1 világos foltocska van. Lábaik sötéten foltosak, gyűrűzöttek. 3,5–4,5 mm.

Égész Európában, Szíriában, Kisázsiaiban, Észak-Afrika egy részében és a Mediterráneum több szigetén elterjedt. Hazánkban szórványosan található, helyenként gyakori. A magas párateltséget nem nélkülözheti, ezért pincékben, barlang-bejáratokban, árkokban üti fel tanyáját. Fejlett állatot egész évben találhatunk: valószínűleg a félig barlangi életmód következtében szaporításának szakaszossága megszűnt (= *fusca* DE GEER, *inclinata* SUNDEVALL partim)

Merianae SCOPOLI

61. ábra. A: *Meta Merianae* SCOPOLI ♂ tapogatója, B: ♀ ivarlemeze — C: *M. Menardi* LATREILLE ♂ tapogatója, D: ♀ ivarlemeze (Eredeti)

- 6 (5) Az 1. láb másodvégizének középtáján csak a belső oldalon van 1 tüske. A hím tapogatójának kopasz mellékpikkely-nyúlványa széles alappal indul, ilyen is marad, a végén egyenetlenül lemetszett, nem hajlik az íz felé (61. ábra: C). A nőstény ivarlemezét a 61. ábra: D szemlélteti. Fejtora és lábai világosabb vagy sötétebb vörösbarnák. A feji rész általában sötétbarna. A tor mélyedése körül és innen előrehúzódva sötét sáv látható. Potroha az elülső harmadának vége felé a legszélesebb, és egyben a legmagasabb is. Hátoldala sötét agyagsárga, rendszerint vöröses árnyalattal. Az elülső harmadában két nagy, hosszúkás, fekete folt van, amelyek, ha nem folynak össze, középen nagy, világos foltot hagynak szabadon; a hátulsó része csaknem teljesen sötét, néhány világos harántvonal látható csak. Hasoldala világosabb vagy sötétebb. Lábai foltozottak, gyűrűzöttek. 5—6,5 mm.

Egész Európában és Észak-Amerikában messze elterjedt. Barlangkedvelő faj, elsősorban a bejáratú szakasz jellegzetes pókja. Pincékben is előfordul. Hazánkban az említett helyeken nem ritka. Ivarérett példányai egész évben találhatók (= *fusca* WALCKENAER) — Barlan i keresztes pók

Menardi LATREILLE

2. nem: *Araneus* CLERCK

Többségük közepes és nagytermetű faj. Fejtoruk nem túlságosan domború, a feji rész nem vagy csak alig emelkedik ki. A tori részen sekély, sokszor nem is látható mélyedés van. Homlokpajzsuk alacsony. Szemnégyyszögük (a középszemek által határolt tér) trapéz alakú, nem vagy nem sokkal hosszabb, mint amilyen széles. Az oldalszemek egymáshoz igen közel állnak. A hátulsó szemsor előrehajló. Potrohuk változatos alakú, színük, rajzolatuk hasonlóképpen igen sokféle. Lábaik nem túl hosszúak. A hímek 2. lábának lábszárán a fajok többségénél fogszerű tüskeképletek alakultak ki (64., 65. ábrák). A hím tapogatója bonyolult szerkezetű; nagy figyelmet kell szentelni a középnyúlvány és a végnyúlvány alakulására. Térdizén 2 hosszú, erős serte található. A nőstények ivarlemezén sok faj esetében kialakult egy középfüggelék (scapus). Ez az ivarlemez elejétől indul, gyakran féreg alakú. Hosszúsága, alakja fontos bélyeg.

Mindegyik kontinensen előfordulnak, mintegy 1400 fajuk van. Hazánkban 20 fajuk él, 4 várható. Valamennyien kerek hálót szőnek.

- 1 (16) A potroh felső oldalán 2 jól látható kiemelkedés van (63., 66. ábrák).

- 2 (9) Az elülső középszemek láthatóan nagyobbak, mint a hátulsók. Nagytermetű, 5—6 mm-es fajok. A hím 1. csípőjének végén a hátulsó oldalon nyúlvány, a 2. csípőn az íz tövéhez közel kiemelkedés látható. A 2. láb lábszára sokkal vastagabb, mint az 1. lábé. A nőstények ivarlemezén a középfüggelék hosszú, kiugró.

- 3 (8) Mellpajzsuk közepén világos folt van. A hím tapogatójának végnyúlványa kissé kifelé irányuló hajlattal felülről lefelé hajlik (64. ábra: A).

A nőstény ivarlemezének középfüggeléke oldalról nézve S alakban hajlott, a tövén nem szélesebb, mint a végén.

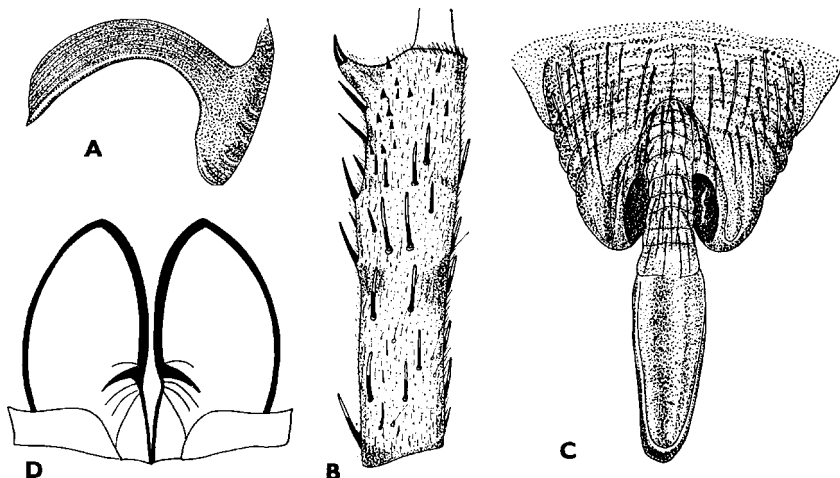
- 4 (5) A hím tapogató végnyúlványa felülről tekintve kiszélesedik (62. ábra: A). A megvastagodott 2. lábszár végén egy hatalmas, fogszerű tüske van, amely feltűnő kiemelkedésen ül (62. ábra: B); a kiemelkedés legalább olyan hosszú, mint maga a tüske. A nőstény ivarlemezének középfüggeléke a közepe táján kissé kiszélesedik (62. ábra: C). Az ivarlemezt alulról tekintve a 62. ábra: D szemlélteti. Potrohának rajzolatát a 63. ábra: A mutatja. 5–6 mm.

Európa nagy részében él az északi vidékek kivételével, keleten Turkesztán, délen Észak-Afrika az elterjedési határa. Hazánkban sík- és dombvidéken egyaránt megtalálható, erdőszéleken, tisztások szegélyén szövi hatalmas, fél méternél is nagyobb átmérőjű hálóját. A háló durva szövésű, nagytermetű rovarok (pl. szitakötők) elfogására is alkalmas (VI–IX.) (= *Schreibersii* HAHN, *regia* C. L. KOCH, *austriaca* THORELL) — Hamvas keresztespók

Circe SAVIGNY & AUDOUIN

- 5 (4) A hím tapogatójának végnyúlványa fokozatosan hegyesedik a vége felé (64. ábra: A). A nőstény ivarlemezét alulról tekintve a 64. ábra: C és a 65. ábra: C szemlélteti.
- 6 (7) A hím tapogatójának végnyúlványa egyenletesen hajlik az íz közép-tengelye felé (64. ábra: A). A középnúlvány keskeny ága sima, rajta fogacskák nincsenek, széles ága háromfogú (64. ábra: D). A 2. láb lábszárának kiemelkedésén ülő megvastagodott tüske karcsú (64. ábra: E). A nőstény ivarlemezét a 64. ábra: B, C mutatja be. Potroh-rajzolatát a 63. ábra: B szemlélteti. 5,5–6,5 mm.

Elterjedési területe: Franciaországtól a Szovjetunió európai feléig, Lengyelországtól Kisázsiaig. Melegkedvelő, délies jellegű faj. Hazánkban elsősorban bokor-

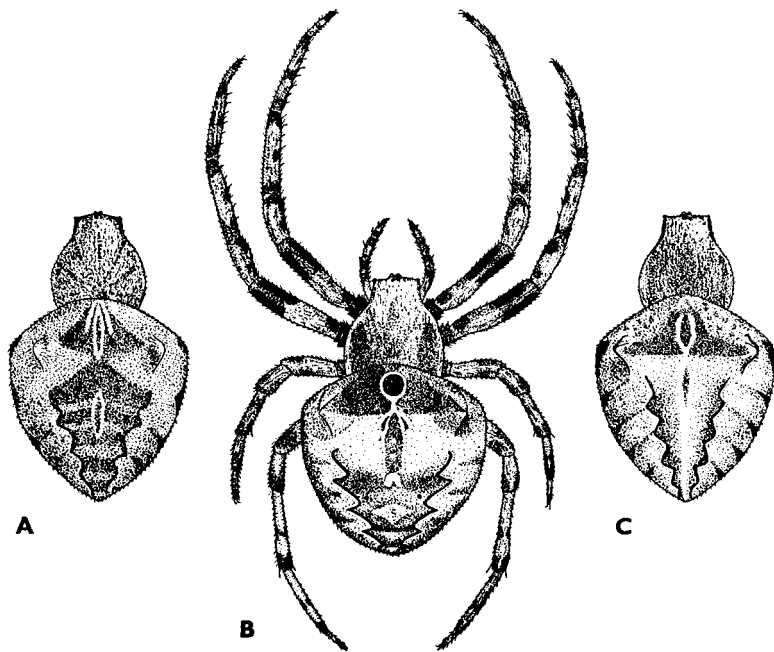

2. ábra. A: *Araneus Circe* SAVIGNY & AUDOUIN ♂ tapogató végnyúlványa, B: ♂ 2. lábszára, C: ♀ ivarlemeze, D: ♀ ivarlemeze alulról (a középfüggelék elhagyva, egyszerűsítve) (Eredeti)

erdők cserszömörcebokraira, alacsony tölgyeserjéire szövi nagy, durva szövésű hálóját, a talajhoz mindig meglehetősen közel. Elég ritka (VI–IX.) (= *gigas* C. L. KOCH) – Óriás keresztespók

grossus C. L. KOCH

- 7 (6) A hím tapogatójának végnyúlványa a vége felé megváltoztatja kissé az irányát és kifelé hajlik (65. ábra: A). A középnúlvány keskeny ágán fogak vannak, széles nyúlványa visszahajló, kétfogú (65. ábra:

63. ábra. A: *Araneus Circe* SAVIGNY & AUDOUIN ♀ — B: *A. grossus* C. L. KOCH ♀ — C: *A. angulatus* CLERCK ♀ (Eredeti)

D). A 2. lábszár kiemelkedésén ülő tüske zömök (65. ábra: E). A nőstény ivarlemezét a 65. ábra: B, C, potrohrajzolatát a 63. ábra: C szemlélteti. 5,5–6,5 mm.

Egész Európában, Ázsiában Japánig és Észak-Amerikában elterjedt. Előfordulása hazánkban a *Circe*-fajjal közel azonos (VI–IX.) (= *virgatus* CLERCK. *cruciata* WALCKENAER, *pinetorum* C. L. KOCH) – Válias keresztespók
angulatus CLERCK

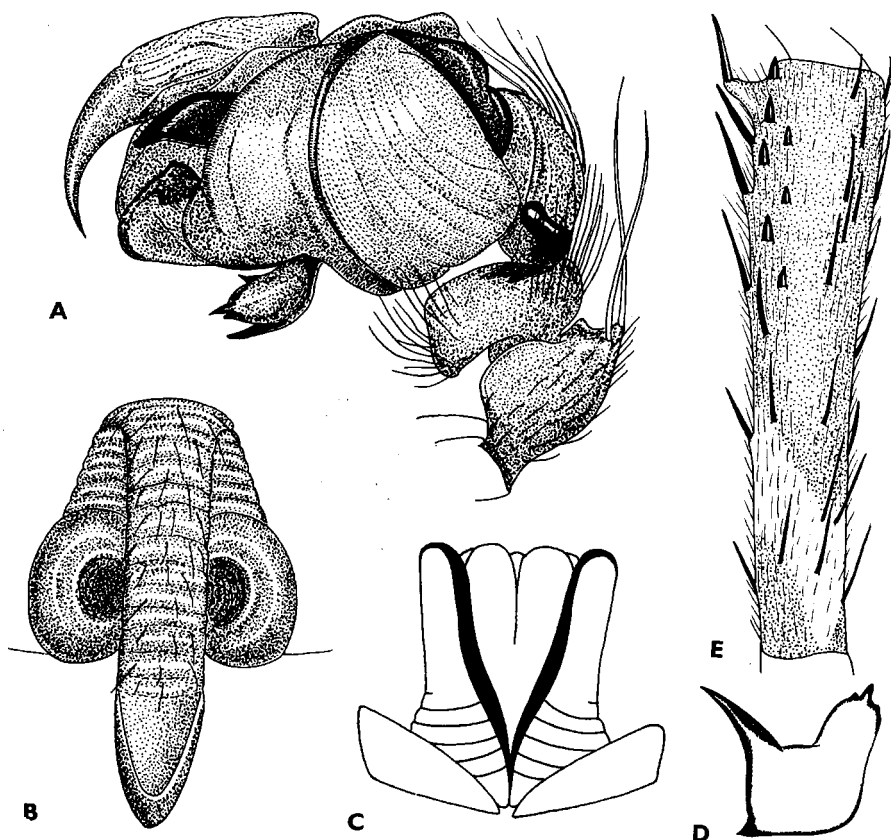
- 8 (3) Mellpajzsa egyszínű fekete. A hím tapogatójának végnyúlványa igen hosszú, kettős kanyarulattal hajlik; az egyik kanyarulat felülről lefelé, a másik belülről kifelé halad. A 2. csípő kiemelkedése igen kicsi, legtöbbször nem magasabb, mint amilyen széles a tövén. A nőstény ivarlemezének középfüggeléke viszonylag rövid, a kiindulásánál legalább kétszer olyan széles, mint a végén. Potrohán a hullámos

szélű sötét középsávot középtájon két félhold alakú világos szalag szakítja meg. Oldalán világos sáv húzódik. 3 mm.

Franciaországtól az arktikus tájakig, majd Japánig, valamint Észak-Amerikában elterjedt hegyvidéki faj. Előfordulása faunaterületünkön lehetséges

[Nordmanni THORELL]

- 9 (2) Az elülső középszemek nem nagyobbak, mint a hátulsók. Közepes természetű — 2,5—3,5 mm-es — fajok. A hím állatok csak az 1. csipőjükön viselnek kis végnyúlványt, a 2.-on kiemelkedés nincs. A 2. láb-szár alig vastagabb, mint az 1. A nőstények ivarlemeze kicsi, szabadon előreugrik.
- 10 (13) A szemnégyezőg — oldalról tekintve — a fejtor hátával tompaszöget alkot. A hímek esetében ez a rész csaknem lekerekített. Hasoldaluk a potroh tövétől a potrohbarázdáig sötét színű, utána világosabb; általában ez utóbbi részben világos harántcsíkok vannak.

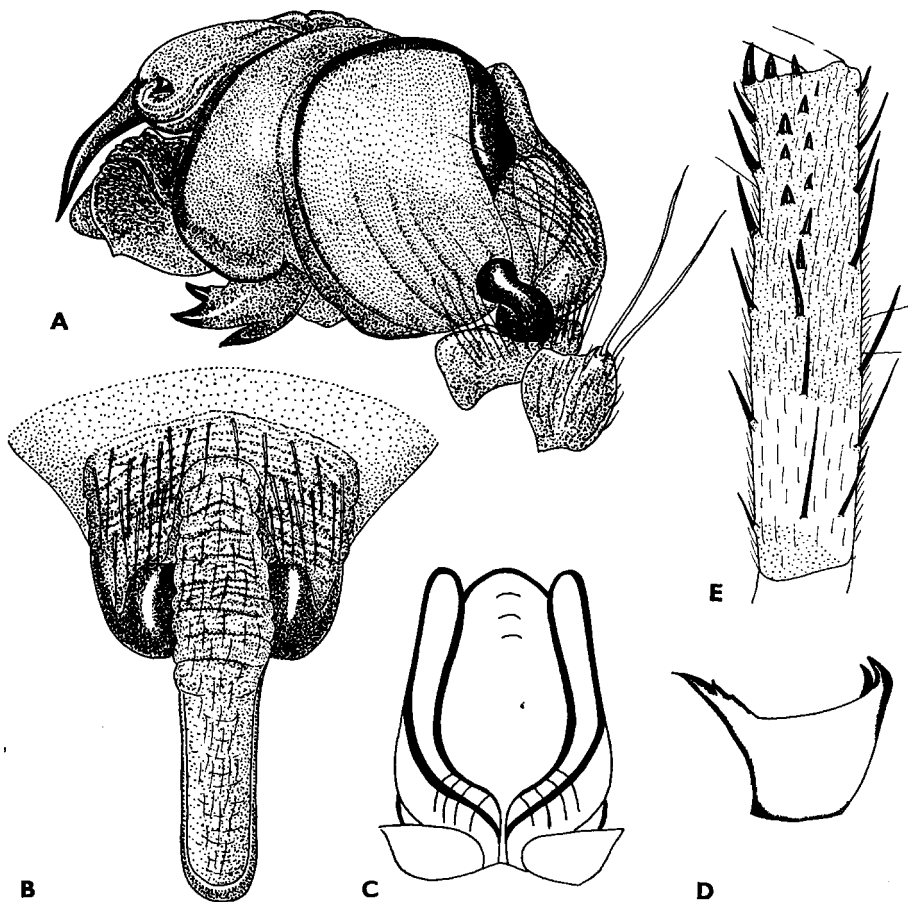

64. ábra. A: *Araneus grossus* C. L. KOCH ♂ tapogatója, B: ♀ ivarlemeze, C: ♀ ivarlemeze alulról (a középfüggelék elhagyva, egyszerűsítve), D: ♂ tapogató középnyúlványa, E: ♂ 2. lábszára (Eredeti)

- 11 (12) A potroh 2 kiemelkedése széttartó, oldalra irányulnak (66. ábra: A—B), a kiemelkedések csúcsától előre felé a potroh sötét, ettől hátrafelé világos színű; e két rész határán egészen sötét határvonal húzódik. A hím tapogatójának középnnyúlványa az elülső szegélyén háromlebenyű (66. ábra: D—E). A nőtény ivarlemezének oldalszárnnyai, amelyeket barázda szegélyez, előre felé összetartóak (66. ábra: C); szélessége a hosszúságának nem egészen kétszerese. 3—3,5 mm.

Egész Európában, Ázsia nyugati vidékein és Észak-Afrika egy részében elterjedt. A nyílt, fákkal nem árnyékolt területeket kedveli. Hálóját a földtől mintegy 50 cm magasan szövi. Hazánkban mindenfelé gyakori (IV—VI.) (= *dromaderia* WALCKENAER, *dromaderia* C. L. KOCH). — Csúcsoshátú kereszttespók

bituberculatus WALCKENAER

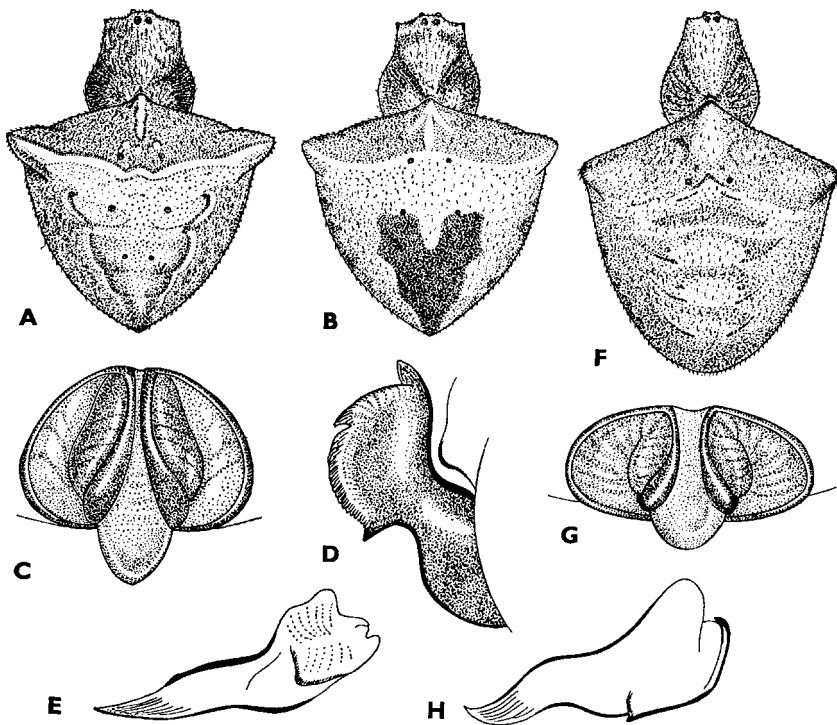
65. ábra. A: *Araneus angulatus* CLERCK ♂ tapogatója, B: ♀ ivarlemeze, C: ♀ ivarlemeze alulról (a középfüggeléke elhagyva, egyszerűsítve), D: ♂ tapogató középnnyúlványa, E: ♂ 2. lábszára (Eredeti)

- 12 (11) A kiemelkedések nem vagy alig széttartók, majdnem merőlegesen felfelé irányulnak (66. ábra: F). A potroh rajzolatát nem osztja ketté a potrohsúcsoktól kiinduló sötét harántcsík. A hím tapogatójának középnyúlványa kétleányú (66. ábra: H). A nőstény ivarlemezének oldalszárnyai oldalt lekerekítettek, előre felé nem széttartók (66. ábra: G); szélessége a hosszúságának több mint kétszerese. 2,8–3 mm.

Ez a kevésbé ismert faj Németország–Lengyelország vonalától délre fordul elő. Hazai adatai is nagyon szórványosak. Hálóját, mint az előző faj, szintén a talaj közelében feszíti ki; csak meleg, száraz területeken található (IV–VI.)

Ullrichi HAHN

- 13 (10) A szemnégyezőg — oldalról tekintve — a fejtor hátával megközelítőleg derékszöget alkot. A potroh hasoldala a hasi barázda után sem világosabb, mint a töve és a hasi barázda közötti rész.
- 14 (15) A hím tapogatójának középnyúlványa igen nagy, felülről is jól látható lemezben végződik (67. ábra: A). A tapogató lábszárán a térdízen levő sertékhez hasonló nincs. A nőstény ivarlemeze mintegy 1,5-szer szélesebb, mint amilyen hosszú, az oldalszárnyak középen majd-

66. ábra. A: *Araneus bituberculatus* WALCKENAER ♀, B: eltérő rajzolatú ♀, C: ♀ ivarlemeze, D: ♂ tapogató középnyúlványa hátulról, E: ugyanez oldalról — F: *A. Ullrichi* HAHN ♀, G: ♀ ivarlemeze, H: ♂ tapogató középnyúlványa oldalról (Eredeti)

nem összeérnek (67. ábra: B). A potroh kiemelkedései kissé széttartók, legtöbbször merőlegesen emelkednek ki. Sötét színezetű, sötétvörös vagy feketésbarna. A potroh hátoldali középsávja rendszerint fehéren szegett. 4—4,5 mm.

Franciaországtól Japánig elterjedt. Viszonylag kevés hazai adattal rendelkezünk. Ennek oka abban keresendő, hogy ez a faj a hálóját magasra, előszeretettel fenyőfák tetejére feszíti ki (IV—V.)

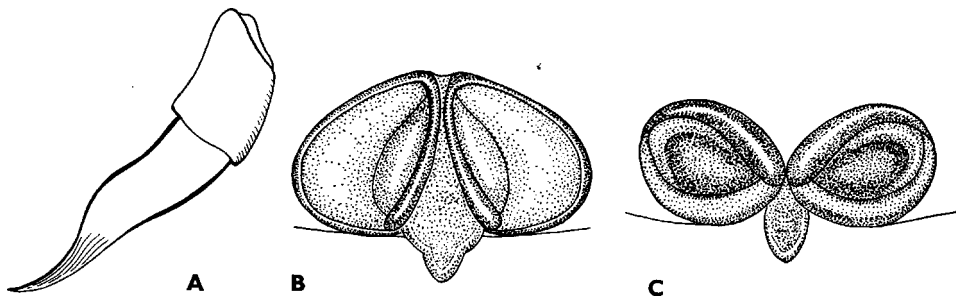
omoedus THORELL

- 15 (14) A hím tapogatójának középnyúlványa gyengébben fejlett. Elöl kis kiszélesedéssel végződik, amely a gyűjtőhöz simul, és így felülről nem látható. A tapogató lábszárán nagy, vastag serté van, amely hasonló a térdízen helyet foglaló 2. sertéhez. A nőstény ivarlemeze igen széles (67. ábra: C) mintegy háromszor olyan széles, mint amilyen hosszú. Potrohának kiemelkedései megközelítőleg függőlegesen állnak. Az egész állaton a szürkészöld szín dominál, de ennek ellenére sötét vörösbarna példányok is akadnak. 2,7—3 mm.

Európa nagy részében és Algériában elterjedt. Hazánkban a sík- és dombvidéken szóróványosan található (IV—V.) (= *bicornis* WALCKENAER, *arbustorum* C. L. KOCH, *confinis* SIMON)

gibbosus WALCKENAER

- 16 (1) A potroh felső oldala legfeljebb szegletes (78. ábra: B), de kifejezett kiemelkedés soha sincs rajta.
- 17 (20) A nőstény ivarlemezének középfüggeléke oldalt kigyózva halad hátra (68. ábra: A, G). A hím 1. lábszára vastagabb, mint a 2., és a vége előtt gyengén behajló. A tapogató középnyúlványa a külső oldal felé 3, jól látható fogban végződik (68. ábra: B, D—F). Kicsi, 1,7—2 mm-es fajok.
- 18 (19) A potroh majdnem olyan széles, mint amilyen hosszú (68. ábra: C). Színe általában vörösesbarna, mellpajza sötét, a csípőízek világosabbak. A hím tapogató középnyúlványának fogazatát jellemzi, hogy a fogak egymástól egyforma távolságra állnak (68. ábra: E—F). A nő-

67. ábra. A: *Araneus omoedus* THORELL ♂ tapogató középnyúlványa oldalról. B: ♀ ivarlemeze — C: *A. gibbosus* WALCKENAER ♀ ivarlemeze (Eredeti)

tény ivarlemezének S alakúan hajlott középfüggeléke a végén nem szélesedik ki (68. ábra: G). A 68. ábra: C-n látható rajzolat igen nagy mértékben variál, hasonló lehet a következő faj rajzolatához.

Egész Európában elterjedt. A fenyőerdőket kedveli, de lomberdőkben is megtalálható. Hazánkból csak szórványos adataink vannak (VII–X.) (= *agalena* C. L. KOCH)

Sturmi HAHN

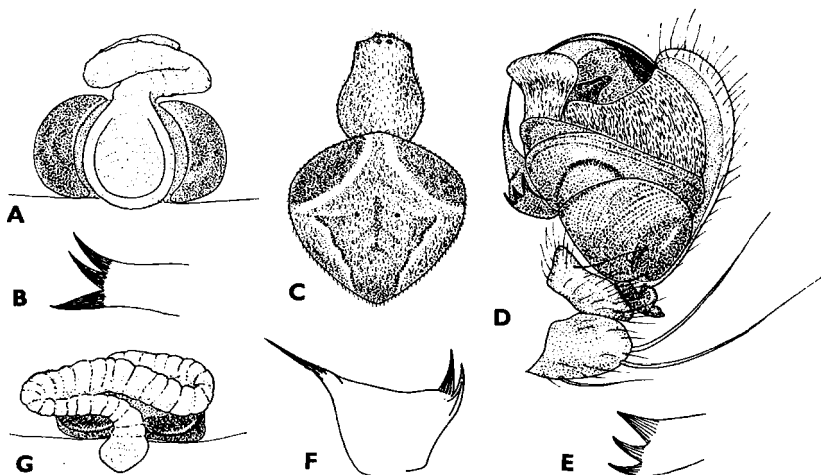
- 19 (18) A potroh szélesebb, mint amilyen hosszú (69. ábra). Alapszíne világos, sárgás. Mellpajzsa éppen olyan világos, mint a csípőízek. A hím tapogató középnyúlványának fogai közül a külső távolabb áll, kihajlik, így a közte és a középfog közötti távolság nagyobb, mint a belső és a középfog közti távolság (68. ábra: B). A nőstény ivarlemez S alakban hajlott középfüggelékének a vége kiszélesedik (68. ábra: A). A 69. ábrán látható rajzolat erősen változhat. Gyakori a két fehér vállfolttal díszített alak. 2 mm.

Európától Japánig elterjedt faj. Lomb- és fenyőerdőkben egyaránt él, hazánkban sík- és dombvidéken nem ritka (VI–X.) (= *agalena* WALCKENAER, *Drypta* WALCKENAER, *aurantiaca* C. L. KOCH)

triguttatus FABRICIUS

- 20 (17) A nőstény ivarlemezének középfüggeléke oldalt sohasem kigyózó. A hím 1. lábszára sohasem vastagabb, mint a 2.

- 21 (22) A potroh szélesebb, mint amilyen hosszú, sűrűn bolyhos szőrökkel fedett. Potrohának rajzolatát a 70. ábra: A–B szemlélteti. Alapszíne barna, rajzolata fekete, fehéres, sárgás szegéllyel. A rajzolat elég nagy mértékben változó. A hím 2. lábszára nem vastagabb, mint az 1.,

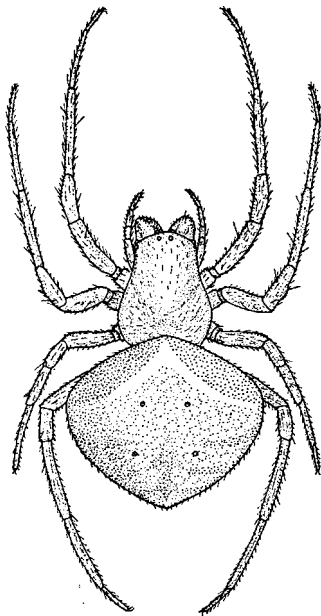

68. ábra. A: *Araneus triguttatus* FABRICIUS ♀ ivarlemeze, B: ♂ tapogató középnyúlványának fogai — C: *A. Sturmi* HAHN ♀, D: ♂ tapogatója, E: ♂ tapogató középnyúlványának fogai, F: ♂ tapogató középnyúlványa, G: ♀ ivarlemeze (Eredeti)

közepe táján erős tüskéket figyelhetünk meg, ezek 3 sorban állnak (2, 2, 1). A hím tapogatójának lábszárán egy — a térdízen levő kettőhöz hasonló — hatalmas serte van. A hím tapogatóját és a nőstény ivarlemezét a 70. ábra: C—D szemlélteti. ♂ 1,5—2,5 mm, ♀ 3,2 mm.

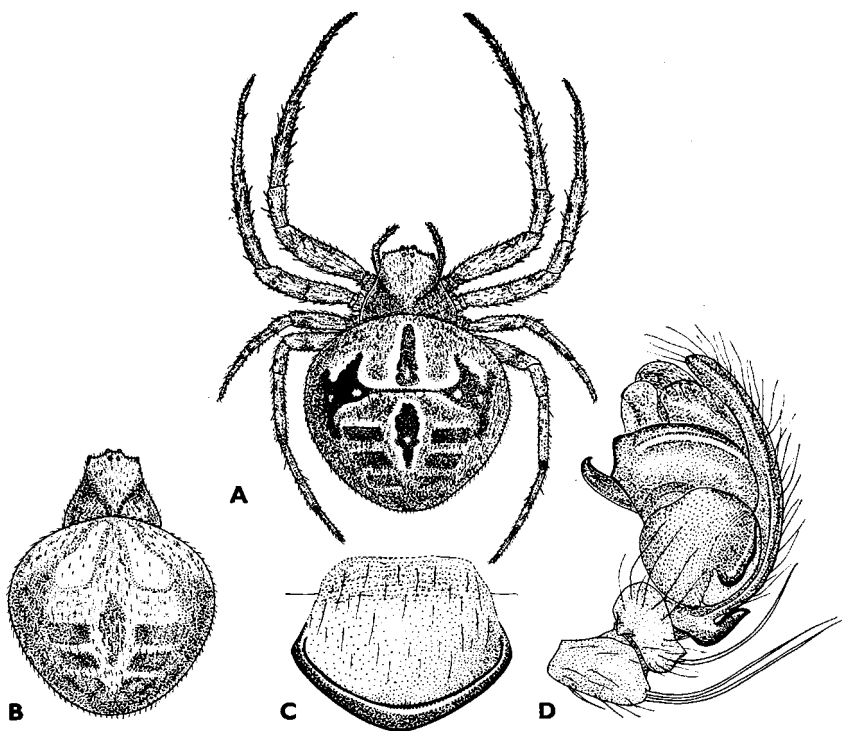
Egész Európában, Ázsia mérsékelt övében, Afrikában az egyenlítőig megtalálható. Nyílt füves, bozotos területek lakója. Többnyire a talajtól 40—70 cm magasságban szövi hálóját. Magyarország egész területén gyakori faj (IV—V.) (= *Aldrovandi* SCOPOLI, *cratera* WALCKENAER, *solers* WESTRING, *signata* BLACKWALL)

Redii SCOPOLI

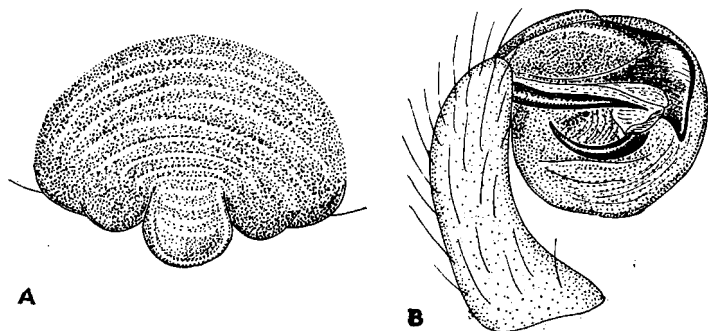
69. ábra. *Araneus triguttatus* FABRICIUS ♀ (Eredeti)

- 22 (21) A potroh nem szélesebb, mint amilyen hosszú, sűrű bolyhos szőrökkel, sohasem fedett.
- 23 (30) A potrohon jellegzetes címerrajzolat nincs; ennek a feltehető határán mindkét oldalon általában néhány fekete pont van (ezek a fajok megkülönböztetéséhez jól felhasználhatók). A friss példányok zöldek, sárgászöldek, sárgáspirosak, alkoholban kifakulnak, barnás színűek lesznek. A hímek tapogatójának térdízen 3 vastag, hosszú serte van.
- 24 (27) A hím tapogatójának mellékpikkelye sötét színű, gyakran fekete, a végén kétoldalt gombszerűen kiszélesedik. A nőstény ivarlemezének középfüggeléke a vége felé nem keskenyedik feltűnően; ritkán világos szőrök vannak rajta (71. ábra: A).

70. ábra. A: *Araneus Redii* SCOPOLI ♀, B: eltérő rajzolatú ♀, C: ♀ ivarlemeze, D: ♂ tapogatója (Eredeti)

25 (26) A hím fejtorának tori részén széles fekete oldalcsík húzódik; ez egy keskeny, világos szegélyt szabadon hagy, amely előre felé a feji részig húzódik. A hím tapogatójának középnyúlványa hegyes sarkantyú alakú, és visszahajolva megközelíti a pikkelyt (71. ábra: B). A nőstény potroha elől lekerekített, hátoldalának alapszíne zöld vagy

71. ábra. A: *Araneus cucurbitinus* CLERCK ♀ ivarlemeze, B: ♂ tapogatója (Eredeti)

sárgászöld, hátulsó felének oldalán 4—5 pár fekete pont van (72. ábra: A). 2—2,5 mm.

Európa és Ázsia mérsékelt övének nagy részében, valamint Észak-Afrikában és a Mediterraneum több szigetén honos. Kisméretű hálóját előszeretettel szöv-lomblevelekre. Bokrokon, de az erdők lombkoronaszintjében is gyakori. Hazánkban mindenütt otthonos (V—VIII.) (= *Frischii* SCOPOLI, *octopunctata* LINNÉ, *senoculata* FABRICIUS, *viridis-punctata* DE GEER)

cucurbitinus CLERCK

Változata:

1. A nőstény ivarlemezének középfüggeléke kissé hosszabb, a hím tapogatójának középnúlványa nagyobb, mint a törzsalaké, hegye nem hajlik vissza, és így nem közelít a pikkely széléhez. — Előfordulási területe, életmódja a törzsalakéval egyezik
var. **opisthographus KULCZYNSKI**

- 26 (25) A hím fejtorán nincs fekete oldalcsík. A nőstény potroha előre felé kissé keskenyedik (72. ábra: B), élénk sárgászöld színű, a hátulsó felének oldalán 3 pár fekete pont van, de egyéb sötét rajzolat is díszítheti (72. ábra: C). A nőstény ivarlemeze zömök, hátrafelé egészen kicsit keskenyedő középfüggelékkal (73. ábra: A). A hím tapogatójának jellegzetes, nyalványokkal rendelkező végét a 73. ábra: B szemlélteti. ♂ 2,5 mm, ♀ 4 mm.

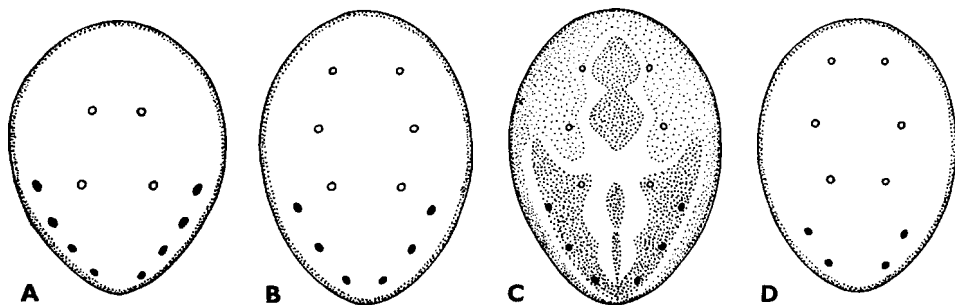
Európa nagy részében, de zömöl inkább Észak-Amerikában él. Hazai előfordulása szórványos, és nem minden irodalmi adat helyes. Életmódja az előző fajéval csaknem azonos (V—VIII.) (= *decipiens* FITCH, *Westringi* THORELL, *sex-punctata* KEYSERLING)

displicatus HENTZ

Változata:

1. A hím tapogatójának nyalványai nagyobbak (73. ábra: C), az alsó belső oldala szegletesen megtört vonalú. — Életmódja, elterjedése a törzsalakéval megegyezik
var. **Westringi THORELL**

- 27 (24) A hím tapogatójának mellékpikkelye világos, sárgás színű, a vége csak az egyik oldalán szélesedik ki. A nőstény ivarlemezének középfüggeléke széles alappal indul, majd hirtelen elkeskenyedik (74. ábra: A).

72. ábra. A: *Araneus cucurbitinus* CLERCK és B: *A. displicatus* HENTZ potrohának fekete foltjai (egyszerűsítve) — C: *A. displicatus* HENTZ sötétebb potrohrajjalátú ♀ — D: *A. alpicus* L. KOCH potrohának fekete foltjai (egyszerűsítve) (LOCKET nyomán)

- 28 (29) A hím 1. csípőizének hátulsó oldalán csúcsi helyzetben kicsi, az íz töve felé hajló dudor van (74. ábra: C). A hím tapogatóját a 74. ábra: B mutatja be. Potrohuk hátulsó felén csak két pár fekete pont van (72. ábra: D), ez azonban hiányozhat is, akkor pedig a következő fajjal könnyen összetéveszthető. A nőstény potrohának hasoldala sötét, négyzetben álló 4 sárga folt díszíti. A nőstény ivarlemezét a 74. ábra: A szemlélteti. A következő fajtól alig különbözik. 2—2,25 mm.

Csaknem egész Európából ismeretes. Hegyvidéki elem, hazánkban eddig csak a Kőszeg körüli előfordulása biztos (VI—VIII.)

alpicus L. KOCH

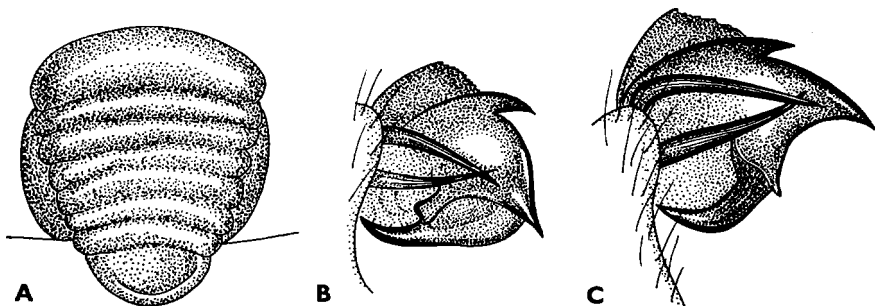
- 29 (28) A hím 1. csípőizének kis dudora előrefelé néz (74. ábra: F). A hím tapogatóját a 74. ábra: D szemlélteti. Potrohukról a fekete pontok teljesen hiányzanak. A nőstény potrohának hasoldala világos színű, négyzetben álló sárga foltjai nincsenek. A nőstény ivarlemezét a 74. ábra: E mutatja be. 3 mm.

Európa nagy részéből és Ázsia mérsékelt övéből (Japánig) ismeretes, bár az adatok egy része valószínűleg téves. Magyarországról csak néhány biztos lelőhelye van (VI—VIII.)

inconspicuus SIMON

- 30 (23) A potroh hátoldalán mindig van címerrajzolat.

- 31 (32) Potroha tojásdad, hátrafelé kissé keskenyedik. Fejtora sárgás, potroha fehér, zöldessárga vagy pirosas alapszínű, élesen feketén határolt hosszú címerrajzollal (75. ábra). A potroh hasoldala fekete, kétoldalt sárga sávval, a sávok hátrafelé közelednek egymáshoz, és ki is szélesednek. A fonószemölcsök mellett két világos folt van. A hím tapogatójának középníványja oldalról tekintve (76. ábra: B) környezetéből messze kiemelkedik, lebenyt és fognyíványt alkot (76. ábra: C). A nőstény ivarlemeze csak kissé hosszabb, mint amilyen széles (76. ábra: A). 2—2,5 mm.

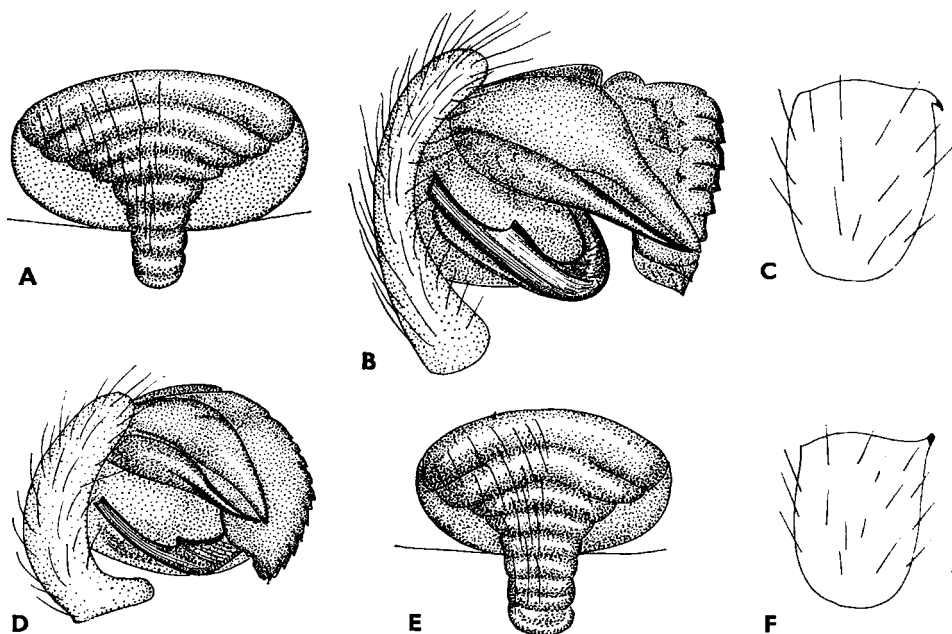

73. ábra. A: *Araneus displicatus* HENTZ ♀ ivarlemeze, B: ♂ tapogató vége — C: *A. displicatus* HENTZ var. *Westringi* THORELL ♂ tapogatójának vége (Eredeti)

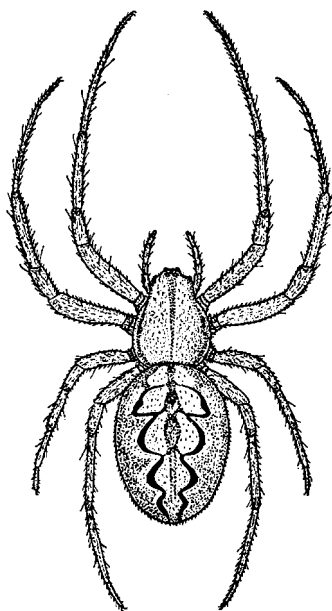
Európa és Ázsia nagy részében elterjedt. Hálóját alacsony növényzeten szövi. Elsősorban a rétek lakója. Hazánkban jobbra síkvidéki, bár dombvidéken is előfordul (VI–VIII.) (= *segmentata* SUNDEVALL, *pictilis* C. L. KOCH)

adiantum WALCKENAER

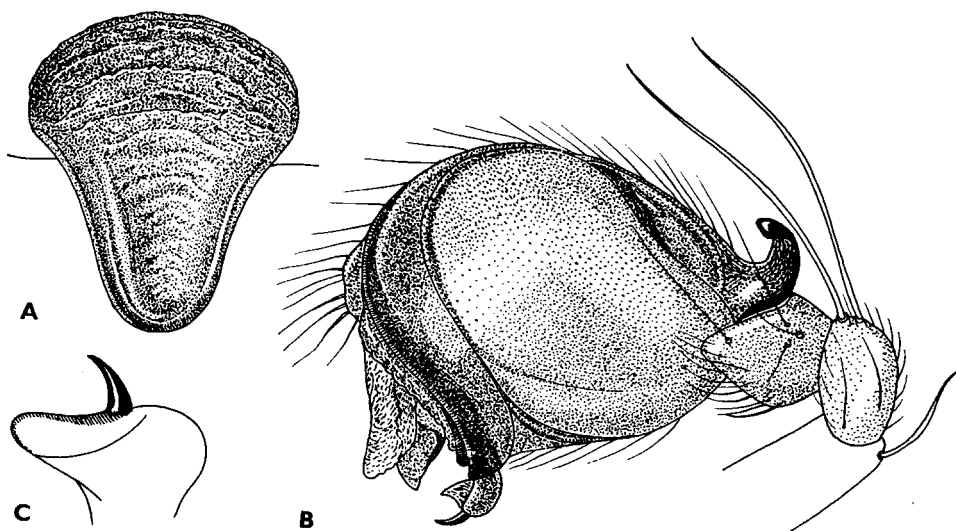
- 32 (31) Potroha szélesen hosszúkás, gyakran majdnem gömbölyű, címerrajzolata a potroh méreteihez viszonyítva gyakran keskenynek tűnik. Ha a potroh alakja az előző fajéhoz hasonlít, akkor a címerrajzolata nem olyan. Közepesen nagy és egészen nagy fajok tartoznak ide.
- 33 (42) A potrohon elől közepén világos folt van, gyakran sötét színezettel körülvéve. E fajcsoport tagjain gyakori a kereszt-rajzolat, innen nyerte a család a magyar nevét (77., 78. ábra).
- 34 (39) A hím 2. csípőizének az alapján egy lefelé irányuló hegyes kiemelkedés van. Az 1. csípőíz csúcsi részén egy kis, sötét színű nyúlvány figyelhető meg. A nőstény ivarlemezének középfüggeléke közepesen széles, oldalról tekintve enyhe S alakban hajlott; a vége felé fokozatosan keskenyedik (79. ábra: C–D).
- 35 (36) A potroh az elülső harmadának vége felé a legszélesebb, innen hátrafelé fokozatosan keskenyedik. Ahol a legszélesebb, ott felül szegletes, de kiemelkedés nincs rajta (78. ábra: B). A hím tapogatójának közép-

74. ábra. A: *Araneus alpicus* L. KOCH ♀ ivarlemeze, B: ♂ tapogatója, C: ♂ 1. lábának csípője — D: *A. inconspicuus* SIMON ♂ tapogatója, E: ♀ ivarlemeze, F: ♂ 1. lábának csípője (Eredeti)

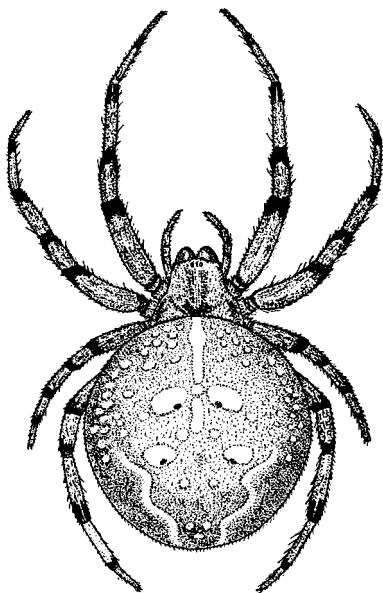

75. ábra. *Araneus adiantum* WALCKENAER ♀ (Eredeti)

76. ábra. A: *Araneus adiantum* WALCKENAER ♀ ivarlemeze, B: ♂ tapogatója, C: ♀ tapogató középnyúlványa alulról (Eredeti)

nyúlványa világos színű, kifelé irányul, a vége előrehajló (80. ábra: A—B). A végén apró, fekete fogacskák vannak, tövén nagy, fokozatosan hegyesedő fognyúlvány figyelhető meg (80. ábra: B). A nőtényivarlemezének középfüggeléke a vége felé kissé kiszélesedik (79. ábra: C). Egy barnássárga példány rajzolatát a 78. ábra: B szemlélteti. Alapszíne rendkívül változó. A világossárgától a pirosas színén keresztül az egészen sötét lilásbarnáig minden színárnyalat megtalálható.

77. ábra. *Araneus quadratus* CLERCK ♀ (Eredeti)

A fehér, illetve sárgás rajzolat is változhat bizonyos mértékig, de ez a változás inkább csak a mellékfoltokat és a közepén elhelyezkedő, kereszt alakot képező foltok vastagságát érinti. Az alapszabás tehát mindig világosan felismerhető. ♂ 2,5—4,5 mm, ♀ 5—6,6 mm.

Egész Európában, Ázsia mérsékelt övében és Észak-Amerikában elterjedt. Hazánkban az egyik leggyakoribb és leginkább ismert pókfaj. Szép kerek hálóját a házak körül, a kertekben éppúgy megtalálhatjuk, mint az erdőkben. A fa és bokor nélküli füves rétegről teljesen hiányzik (VIII—X.) (= *diadema* LINNÉ, *cruciger* DE GEER, *myagria* WALCKENAER) — Koronás keresztspók

diadematus CLERCK

36 (35) A potrohon szegletképződés nincs (78. ábra: A, C).

37 (38) A fejtor alapszíne sárgásbarna, lábai barnáspiros vagy feketésbarna gyűrűkkel. Potrohának alapszíne sárgásfehér, sárga, halvány olajzöld vagy pirosas. Ebből az alapszínből élesen emelkedik ki a fehér, helyenként (a címerrajzolat szegélye) feketével kísért rajzolat. A potroh

elülső felében levő kereszt alakban álló foltok nagysága éppúgy variál, mint a környező fehér foltok száma, nagysága, alakja. Az alapszabása azonban mindig felismerhető. A hím tapogatójának középnyúlványa rövid, viszonylag széles (80. ábra: E), elülső része durván ráncolt, töve közelében egyik oldalán hirtelen hajló fognyúlványt visel (80. ábra: F). A nőstény ivarlemezésének középfüggeléke a végéig fokozatosan keskenyedik, harántbarázdáltsága feltűnő. Az ivarlemez oldal-szárnnyai terjedelmeseek (79. ábra: D). 3–4,5 mm.

Eurázsiai—észak-amerikai elterjedésű. A páratelítettebb környezetet kedveli, ezért elsősorban síkvidéki láp- és ligeterdők lakója. Hálóját inkább bokrokra szövi, 50–100 cm-re a talajtól. Hazánkban ott, ahol az életkörülmények számára megfelelnek, gyakori. (VI–X.) (= *Raji* SCOPOLI, *aurantio-maculata* DE GEER, *conspicellatus* SIMON) — M á r v á n y o s k e r e s z t e s p ó k

marmoreus CLERCK

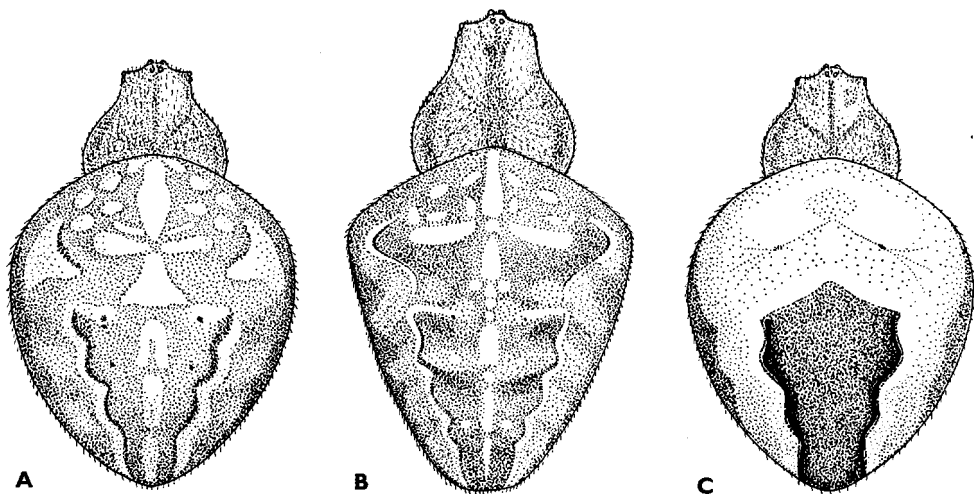
- 38 (37) Minden tekintetben megegyezik az előzővel, kivéve a potroh rajzolását. A címerrajzolat tömör fekete folttá lett (78. ábra: C).

A törzsalakkal együtt, azonos körülmények között fordul elő

marmoreus CLERCK var. pyramidatus CLERCK

- 39 (34) A hímek 1. és 2. csípőizén sem kiemelkedés, sem nyúlvány nincs. A nőstények ivarlemezésének középfüggeléke vagy az alapján igen széles és hirtelen keskenyedik (79. ábra: B), vagy a tövén és a közepe után majdnem azonos szélességű (79. ábra: A).

- 40 (41) Fejtora világosabb vagy sötétebb sárgásbarna, esetleg sötét színezettel közepén és a szemek irányában. Potrohának alapszíne rendkívül változó. Általában lehet halvány sárgászöld, borvörös, lilás árnyalatú.

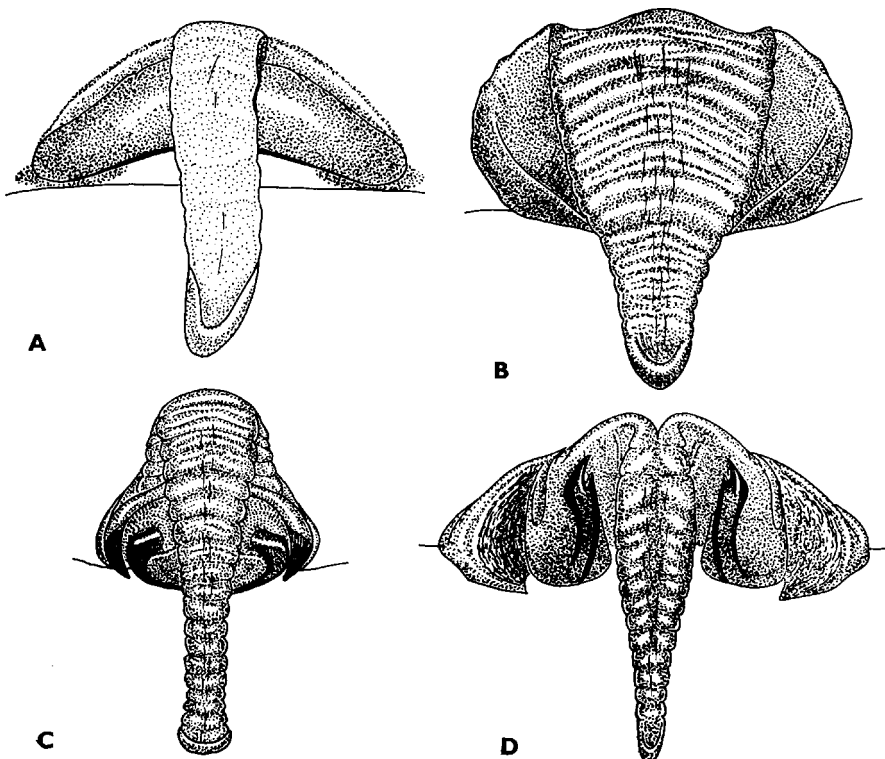
78. ábra. A: *Araneus marmoreus* CLERCK ♀ — B: *A. diadematus* CLERCK ♀ — C: *A. marmoreus* CLERCK var. *pyramidatus* CLERCK ♀ (Eredeti)

Rajzolatát a 77. ábra szemlélteti. Rajzolata is változó, a sötét alapszínű példányok címerrajzolata szinte teljesen eltűnik, de a 4 elülső fehér folt, valamint némi maradvány a középfoltokból állandó. Lábai gyűrűzöttek. A következő fajtól jó elkülönítő bélyeg, hogy a 4. láb-száron középgyűrűnek még csak nyoma sincs. A hím tapogatójának középníválya rendkívül nagy, feltűnő, kétágú (80. ábra: C—D), a tövén hatalmas, vastag fognyúlványa van, a keskenyebb ága enyhén hajlott, a szélesebb ág az oldalán fogacskázott. A nőtény ivarlemezőnek középfüggeléke az alapján igen széles, hirtelen keskenyedek hátrafelé, erősen ráncolt középvonalában szőröket visel (79. ábra: B).
♂ 3,5—5,5 mm, ♀ 5—7,5 mm.

Egész Európában és Ázsia mérsékelt övében honos. Hazánkban gyakori. Gyakoribb a nyirkos bokros területeken, de szárazabb bokros domboldalakon, erdőszéleken is fellelhető. Hálóját alacsonyan, a talajtól mintegy 50 cm-re szövi (VII—X.) (= *Reaumurii* SCOPOLI, *quadrifasciata* DE GEER)

quadratus CLERCK

- 41 (40) Fejtorának, lábainak és hasoldalának alapszíne barnásvörös, a potroh hátoldala élénk narancsvörös. A potroh alapszínéből feltűnően kiemelkednek fehéressárga—sárga foltjai. Ezek a potroh elülső felében

79. ábra. A: *Araneus alsine* WALCKENAER ♀ B: *A. quadratus* CLERCK ♀, C: *A. diadematus* CLERCK ♀ és D: *A. marmoreus* CLERCK ♀ ivarlemeze (Eredeti)

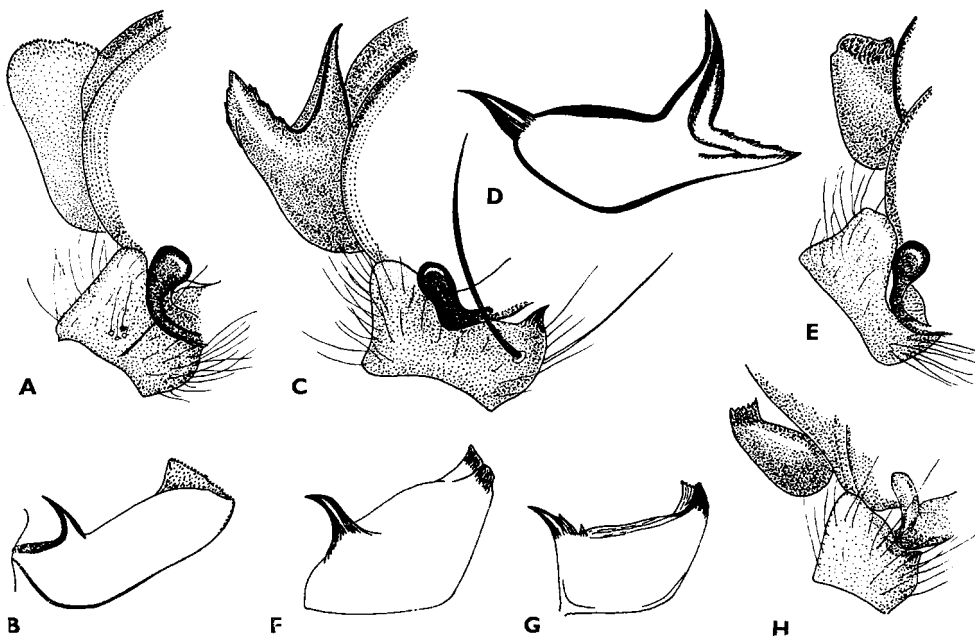
többé-kevésbé félkörösen állnak, és egy középvonal is fellelhető. A potroh hátulsó felében oldalt hullámos, elmosódott vonal sejtethető, valószínűleg a címerrajzolat maradványa. A 4. láb lábszárán közepén is van egy sötét gyűrű. A hím tapogatójának középnyúlványa az elülső negyedében az íz felé megtört, a vége fogacskázott (80. ábra: H); fognyúlványa mellékfogacskával rendelkezik (80. ábra: G). A nőstény ivarlemezének középfüggeléke csaknem egyforma széles az elejétől a lekerekített végéig. Ráncoltsága igen hézagos és lapos (79. ábra: A). ♂ 3,5–4,5 mm, ♀ 4,5–5,5 mm.

Egész Európában és Ázsia mérsékelt övében megtalálható. Hazai előfordulása szórványos. Kedveli a nyirkos erdőszéleket, a bokros lápréteket, de alkalomadtán száraz helyeken is tanyát üt (VII–X.) (= *lutea* C. L. KOCH)

alsine WALCKENAER

42 (33) A potrohon elől közepén sötét, ék alakú folt van, ezt gyakran fehér szegély köríti, vagy az egész potroh sötét színű, de a címerrajzolat jól kivehető.

43 (50) A potrohon elől ék alakú sötét folt van. Az egészen világos színű változatok esetében ez a folt szétszakadozik, de a körvonalai akkor is kivehetőek (81. ábra: A–D).

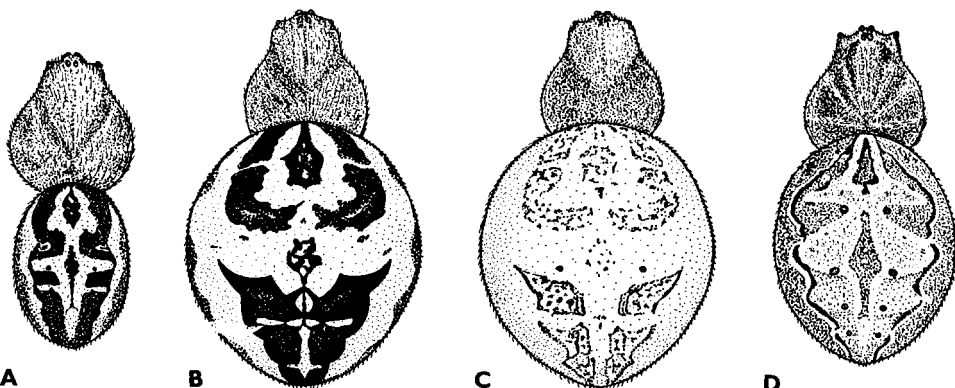
80. ábra. A: *Araneus diadematus* CLERCK ♂ tapogató középnyúlványa és környéke hátulról, B: ♂ tapogató középnyúlványa alulról — C: *A. quadratus* CLERCK mint az A és D: mint a B — E: *A. marmoreus* CLERCK mint az A — F: *A. marmoreus* CLERCK és G: *A. alsine* WALCKENAER mint a B — H: *A. alsine* WALCKENAER mint az A (Eredeti)

- 44 (45) A hím tapogatójának középnyúlványa — oldalról tekintve — rendkívül széles, és mélyen kettéosztott (82. ábra: A), hossza nem haladja meg a legnagyobb szélességének másfélszeresét. A nőstény ivarlemezének középfüggeléke a második felében a legszélesebb, a vége szélesen lekerekített (83. ábra: C). Fejtora és potrohának rajzolata az alapszabását illetően hasonló a következő fajéhoz, de az ék alakú folt körül a fehér sáv összezsugorodik, és csak elől marad meg belőle egy kevés. Az egyéb rajzlati elemek is elmosódottak, világosabb vagy sötétebb barnák. A 4. lábszáron — de a többin is — mindig elég jól látható középgyűrű van. 3–4 mm.

Európában, Ázsia mérsékelt övében és Észak-Amerikában elterjedt. Nálunk is mindenütt gyakori, ahol víz is van a közelben. Hálóját nádra, bokrokra, fák talajközeli lelő ágaira készíti. Helyenként igen tömegesen jelentkezik; éjszakai állat (V–X.) (= *patagiatius* CLERCK, *dumetorum* FOURCROY, *nauseosa* C. L. KOCH)

ocellatus CLERCK

- 45 (44) A hím tapogatójának középnyúlványa — oldalról tekintve — viszonylag keskeny (82. ábra: B, E–F), hosszúsága a legnagyobb szélességének legalább a háromszorosa. A nőstény ivarlemezének középfüggeléke az elülső felében, a kezdeti szakaszában a legszélesebb.
- 46 (47) Mind a hím, mind a nőstény potrohának rajzolatában az ékfolt és a körülötte levő széles fehér szegély feltűnő. Ha a rajzolat szakadozott, akkor az egész potroh csaknem fehér (81. ábra: A–C). A potroh hátulsó felében levő címerrajzolat a nőstények esetében egy széles fehér mezővel élesen elkülönül a potroh elejének rajzolatától; a hímek esetében ez a két rajzolat oldalt összekapcsolódik (81. ábra: A). A 4. láb lábszárának közepén nincs sötét gyűrű. A hím tapogatójának középnyúlványa — oldalról tekintve — a végén az íz töve felé görbül (82. ábra: F); az alsó ága jóval szélesebb, mint a felső. A nőstény ivarlemeze (eredeti helyzetében szemköztről nézve) az elülső szegélyén teljesen egyenes, hátrafelé alig hajlik. Szélesen barázdált

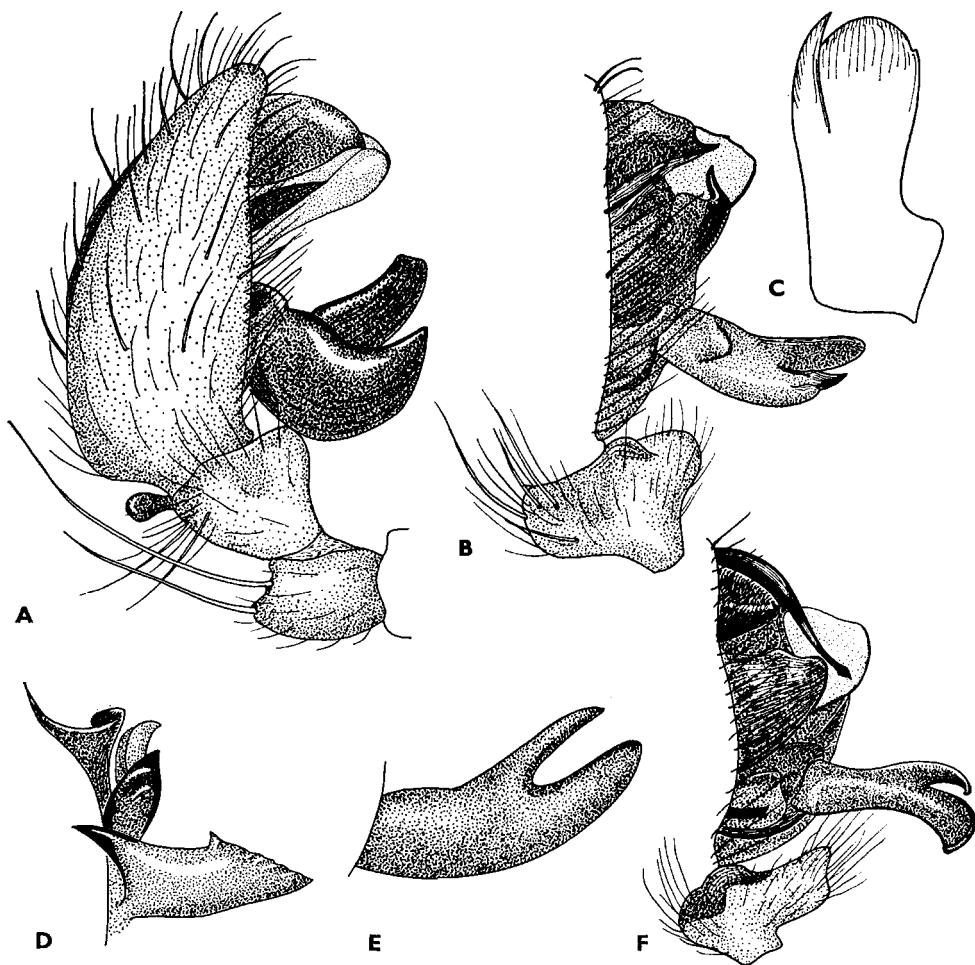

81. ábra. A: *Araneus cornutus* CLERCK ♂, B: ♀, C: világos potrohú ♀ — D: *A. sericatus* CLERCK ♀ (Eredeti)

váll-lebenyei vannak (83. ábra: A—B). A középfüggelék alakja, illetve hossza változó, olykor az ivarlemez közepéig ér csak (83. ábra: B), máskor a hátulsó szegélyét érinti. Gyakran letörik. 3—4,5 mm.

Egész Európából, Ázsia mérsékelt övéből, Észak-Amerikából és Észak-Afrikából ismert. A nyílt, füves területek, nádasok, mocsári erdőszélek rendkívül jellegzetes pókja. Hálójá melletti rejtekhelyét összefont kalászbokból és levelekből készíti. A teljesen száraz homoki gyepekből hiányzik, nagyobb mennyiségben csak vizenyős területeken található. Hazánkban mindenfelé rendkívül gyakori (VI—IX.) (= *foliata* FOURCROY, *lacera* OLIVIER, *apoclista* WALCKENAER, *arundinacea* C. L. KOCH, *strix* HENTZ) — Nádi keresztespók

cornutus CLERCK

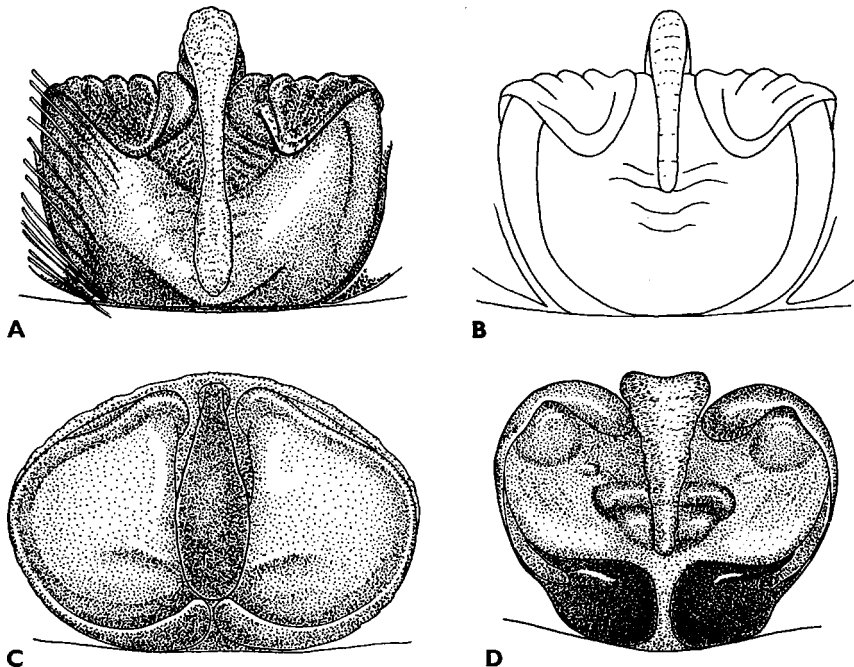

82. ábra. A: *Araneus ocellatus* CLERCK ♂ tapogató — B: *A. ixobolus* THORELL ♂ tapogató a pikkely elhagyásával, C: ♂ tapogató középnúlványa előlről — D: *A. umbraticus* CLERCK ♂ és E: *A. sericatus* CLERCK ♂ tapogató középnúlványa — F: *A. cornutus* CLERCK ♂ tapogató a pikkely elhagyásával (Eredeti)

- 47 (46) Az ékfolt kisebb, kevésbé feltűnő, mert körülötte nincs széles fehér sáv (szélsőséges esetekben azonban az ékfoltot és a többi is igen keskeny fehér szegély díszíti) (81. ábra: D). Mind a hímeken, mind a nőstényeken a potroh elülső rajzolata és a potroh hátulsó felének címerrajzolata összekapcsolódik, legalábbis a hullámos szegély által. A hím tapogatójának középnyúlványa a végén a csúcs felé — és nem az íz töve felé — hajló; a nőstény ivarlemeze elől sohasem egyenes.
- 48 (49) Az állat alapszíne világosabb vagy sötétebb szürke, illetve szürkésbarna. Rajzolatát a 81. ábra: D szemlélteti. A hím tapogatójának középnyúlványa mélyen hasított; felülnézetben a két ág többé-kevésbé egyforma széles (82. ábra: E). A nőstény ivarlemezének középfüggeléke a kiindulópontjánál igen széles. Eredeti helyzetében nézve a középfüggelék mintegy a lemez kétharmadáig halad. Az ivarlemez hátulsó szegélyén kétoldalt igen erős, fekete színű kitin megvastagodás van (83. ábra: D). 3—4 mm.

Egész Európában, Ázsia mérsékelt övében, Észak-Amerikában és Közép-Amerika egy részében, valamint számos szigeten honos. A szigeti elterjedése valószínűleg széthurcolás eredménye. Magyarul — de más nyelvből is — „hid-keresztspók”-nak nevezik, mert mindig víz közeli emberi építményeken, hidakon találjuk tömegesen a hálót. Alkalmadtán természetes körülmények között öreg fák törzsére, száraz ágaira, sziklára is köt hálót. Gyakori (V—X.) (= *sclopetaria* MARTINI & GOEZE, *vulgaris* HENTZ, *sericea* SIMON, *undata* RUBSAAMEN)

sericatus CLERCK

83. ábra. A: *Araneus cornutus* CLERCK ♀ ivarlemeze, B: rövid középfüggelékű ivarlemeze — C: *A. ocellatus* CLERCK és D: *A. sericatus* CLERCK ♀ ivarlemeze (Eredeti)

- 49 (48) Az állat alapszíne vörösesbarna. Rajzolata az előzőéhez hasonló, de kevésbé kifejezett. A hím tapogatójának középnyúlványa hasított, felülnézetben az alsó ág sokkal szélesebb, mint a felső (82. ábra: B—C). A nőstény ivarlemezének középfüggeléke a tövén csak kissé szélesebb, az ivarlemez utolsó negyedéig ér. Az ivarlemez hátulsó szegélyén nincsen erős, fekete színű kitinmegvastagodás (84. ábra: A). 5,25—6,5 mm.

Németországtól Kínáig elterjedt, keleti jellegű faj. Hazánkban elsősorban emberi létesítményeken, házak eresze alatt szövi nagyméretű hálót. Kizárólag éjszaka tevékenykedik; gyakori (VII—X.)

ixobolus THORELL

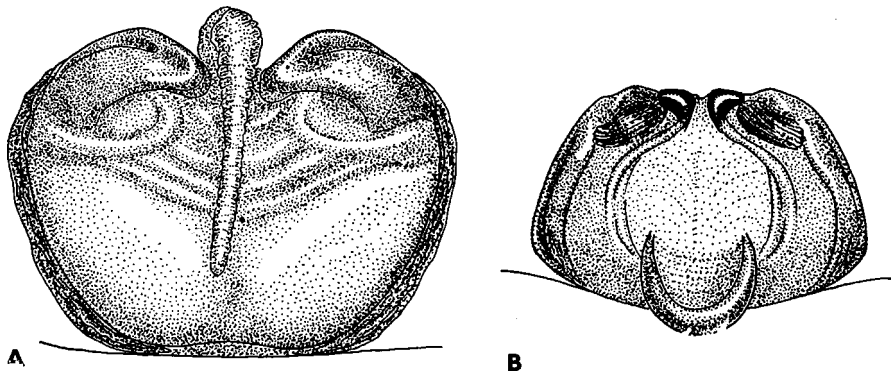
- 50 (43) Az egész potroh sötét, oldala pirosasbarna, különben a feketésbarna szín dominál. A címerrajzolat sötétebb, majdnem fekete, sárgásan szegett hullámvonala mindig jól látható (85. ábra). Fejtora, lábai szintén feketés vagy sötét vörösesbarnák. A hím tapogatójának középnyúlványa a végén ferdén lemeteszt, kissé rovátkolt, két széle hegyes (82. ábra: D), töve előtt hatalmas fognyúlványa van. A nőstény ivarlemezét a 84. ábra: B szemlélteti. ♂ 3,5, ♀ 5—6 mm.

Európában, Ázsia nyugatibb vidékein és Észak-Afrikában elterjedt. Hazánkban gyakori. Természetes körülmények között fák törzsére, sziklákra készíti hálóját, és rejtekhelyül fakéregpedések, sziklarepedések szolgálnak. Az emberi létesítményeken is felüti tanyáját, itt is gyakori. Kizárólag éjszaka tevékenykedik. Fejlett példányok az év minden hónapjában találhatók. (= *sempunctata* LINNÉ, *cicatricosa* DE GEER, *impressa* FABRICIUS)

umbraticus CLERCK

3. nem: Aculepeira LEVI

Fejtorukhoz viszonyítva a potrohuk hosszú, elöl és hátul (felülnézetben) kissé hegyesedő (86. ábra). Oldalnézetben a potroh háti fele kidomborodó, a fonószemölcsök fölé nyúlik. A hím tapogatójának középnyúlványa viszony-

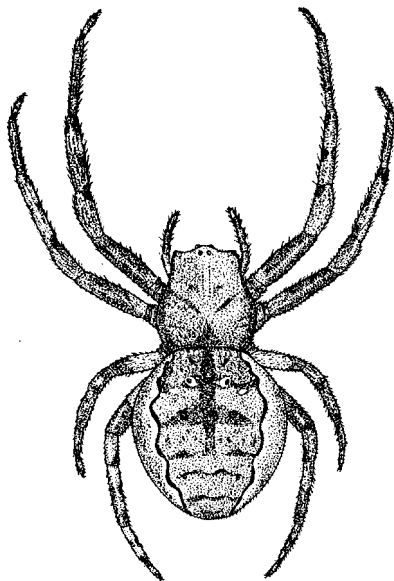

84. ábra. A: *Araneus ixobolus* THORELL ♀ és B: *A. umbraticus* CLERCK ♀ ivarlemeze (Eredeti)

tag nagy, belső oldalának tövi részénél a pikkely felé mutató vékony, kétágú villaképződménye van.

4 fajuk európai—ázsiai elterjedésű. Hazánkban ezek közül 2 faj él.

- 1 (2) A hím tapogatójának középnyúlványa igen nagy (87. ábra: A—B); a csúcs felőli végén kiszélesedik, gyengén elkülönülő két ágat alkotva. A külső ág lapított, a belső fogszerű. A nőstény ivarlemezének középfüggeléke igen széles, szélességénél alig valamivel hosszabb, hátrafelé

85. ábra. *Araneus umbraticus* CLERCK ♀ (Eredeti)

hirtelen keskenyedik el, csaknem egész felületén szőröket visel; a tulajdonképpeni ivarlemez teljesen elfedi (87. ábra: C—D). A potroh alapszíne többnyire vörösesbarna, barnásfőrs, lilás árnyalattal. Rajzolata, amely lényegileg hajlott foltokból áll, fehér vagy sárgás színű (86. ábra). A foltok általában egymástól jól elkülönülnek. 3—3,5 mm.

Franciaországtól Kínáig honos. Csak nyílt, bokros, de nem erdős területeken él, nálunk szórványosan fordul elő. Hálóját a talajtól mintegy 50 cm-re készíti (VI—VIII.)

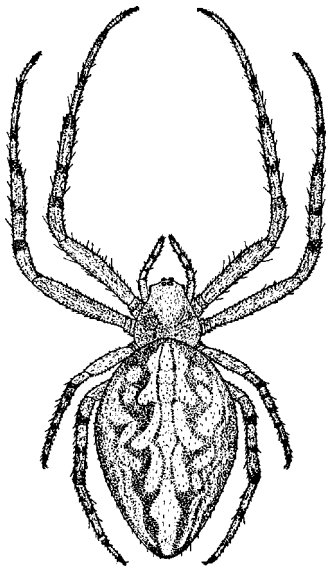
ceropegia KEYSERLING

- 2 (1) A hím tapogatójának középnyúlványa kisebb (87. ábra: E); a csúcs felőli végén nem szélesedik ki, nem alkot két ágat. Kissé az íz felé hajlik, és a beöblösödő végén apró fogacskákat visel. A nyúlványnak ez a része különben jóval vékonyabb, csaknem áttetsző. A nőstény ivarlemezének középfüggeléke keskenyebb, legalább háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles, hátrafelé fokozatosan keskenyedik, sző-

röket visel; a tulajdonképpeni ivarlemezt nem fedi el teljesen (87. ábra: F). Színe, rajzolata az előző fajhoz nagyon hasonlít, a potroh középfoltpárjai azonban rendszerint hosszában is és a párok egymás között is összekapcsolódnak.

Keleti jellegű faj. Hazánktól Kínáig, délen Kisázsiaig elterjedt. Életmódja az előzőével közel megegyező (VI–VIII.)

Victoria THORELL

86. ábra. *Aculepeira ceropegia* KEYSERLING ♀ (Eredeti)

4. nem: **Larinia** SIMON

A fejtor feji része lapos. Potrohuk orsó alakú, elöl és hátul egyaránt hegyesedő. Az elülső sor szemei egyformák, a középszemek kissé nagyobbak, mint a hátsó sor középszemei. A 2. láb lábszára sokkal rövidebb, mint az 1. lábszár.

Mintegy 50 fajuk ismeretes, mindegyik kontinensen élnek, de zömmel afrikaiak. Hazánkból a nem egyetlen faja ismeretes, de tekintettel arra, hogy csak fiatal példányok kerültek kézre, faji azonosításuk bizonytalan.

- — Potrohának közepén fehér sáv húzódik az elejétől a végéig, mindkét oldalán zöldesfekete sáv követi. Lábai világossárgák, finoman, szét-szórta fekete pontok díszítik. 3,5 mm.

Dél-Európában és Észak-Afrikában honos. Magyarországi lelőhelye a Velencei-tó nádasa. Több helyről fiatal példányok kerültek elő, tehát a faj biztos azonosítása csak a jövőben, fejlett példányok alapján lesz lehetséges

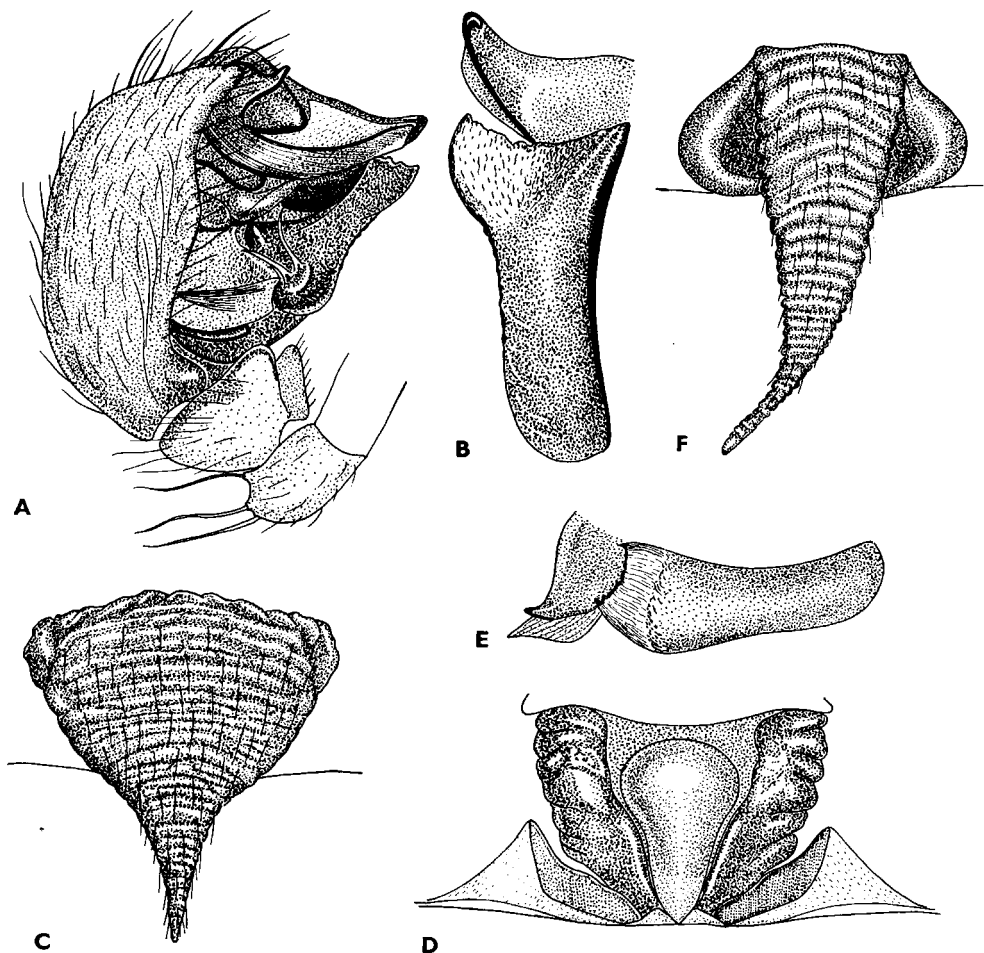
lineata LUCAS

5. nem: **Zilla** C. L. KOCH

Az első szemsor előlről nézve, a második szemsor felülről nézve egyaránt hátrahajló. Lábai nagyon egyenlőtlen hosszúságúak, az első kettő egymás között majdnem egyforma, hosszú, a hátulsó két pár rövid. A potroh hosszúkás, elől szélesebb, mint hátul, kis vállszöglete van (88. ábra). A két ivar között alig van nagyságbeli különbség.

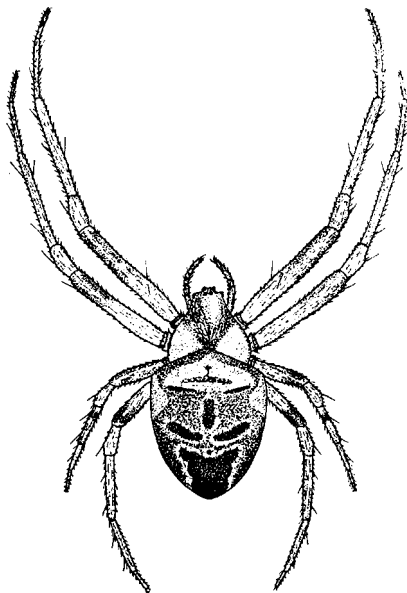
Ma egyetlen élő fajt ismerjük, ezenkívül Németországból 4 kihalt fajt írtak le.

- — A fejtor világos, sárgás színű, a feji rész határán sötét vonal van. Mellpajzsa világos, sötét szegéllyel, a lábai hasonló színűek, sötétben

87. ábra. A: *Aculepeira ceropegia* KEYSERLING ♂ tapogatója, B: ♂ tapogató középnyúlványa és elülső nyúlványai a külső oldal felől, C: ♀ ivarlemeze, D: ♀ ivarlemeze alulról, a középfüggelék elhagyásával — E: *A. Victoria* THORELL ♂ tapogató középnyúlványa és elülső nyúlványai a külső oldal felől, F: ♀ ivarlemeze (Eredeti)

gyűrűzöttek. A potroh rajzolatát a 88. ábra mutatja. A hím tapogatójának térdízén csak egyetlen nagy, vastag scerte van. Mellékpikkelye hegyes végű (89. ábra: B). A nőstény ivarlemeze (89. ábra: A) szélesebb, mint amilyen hosszú, a középfüggelék túlnyúlik a hátulsó szegélyén. 1—1,5 mm.

88. ábra. *Zilla diodia* WALCKENAE ♀ (Eredeti)

Egész Európában él, keleten a Kaukázusig, délen Észak-Afrikaig elterjedt. Hazánkban erdőkben, erdőszéli bokrokon gyakori (V—VIII.) (= *obscura* WIDER, *albimacula* C. L. KOCH)

diodia WALCKENAE

6. nem: *Singa* C. L. KOCH

Jellegei nagymértékben egyeznek az *Araneus* CLERCK nemével, többen annak fajcsoportjaként fogják fel. A kérdés nem tekinthető eldöntöttnek. Megkülönbözteti az *Araneus* CLERCK nemtől a hengeres, igen kevés szőrt viselő, fényes kitinű potroh, a viszonylag rövid lábak és a potroh jellegzetes rajzolata.

Mintegy 50 fajuk az északi félgömb lakója: hazánkban 7 faj található, 1 további faj előfordulása pedig várható.

- 1 (6) A potrohon 2 hosszirányú fekete szalag halad végig, ezek világos harántfoltokkal (legalábbis belül) megszakítottak (90. ábra). A hímek teljesen sötét színűek lehetnek, ebben az esetben a hasoldalon két

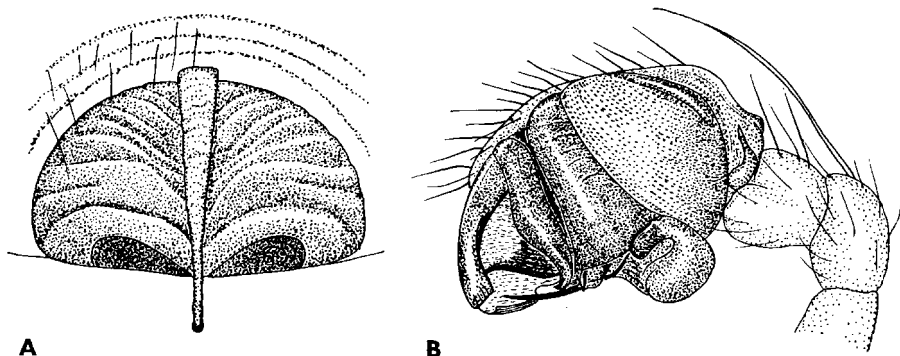
párhuzamos fehér folt látható. A hímek 2. lábszára vastagabb, mint az 1., és erősebb tüskéket visel. A tapogató térdizén 1, a lábszáran 2 hosszú, vastag serte van. A nőtény ivarlemezén jól fejlett középfüggelék figyelhető meg.

- 2 (3) A hím 2. lábszára tövi felének belső oldalán 3 egy sorban álló erős tüske van, a középső rövidebb, a másik 2 hosszú. A nőtény ivarlemezének középfüggeléke szélesebb, mint amilyen hosszú, hátul lekerekített (91. ábra: B). Mind a hím, mind a nőtény színe, rajzolata a következő: a fejtor vörös, a feji rész, vagy legalább a homlokrészek fekete, a potroh 2 széles hosszúsávja fekete vagy barnás, a közepe táján 3–4 harántosan álló fehér foltocska van benne (91. ábra: A). Ezek a foltok a sávokat egyik oldalukon sem szakítják meg. 2,2–3 mm.

Franciaországtól a Kaukázusig, Kisázsiában, Szíriában, Palesztinában, Egyiptomban honos. Hazánkban az Alföld mocsaras vidékein él, hálóját nádra és egyéb növényekre feszíti ki; nem gyakori (V–VII.)

Lucina SAVIGNY & AUDOUIN

- 3 (2) A hím 2. lábszára tövi felének belső oldalán 2 tüske van, a 2. sokkal hosszabb, erősebb, mint az 1. A nőtény ivarlemezének középfüggeléke hosszabb, mint amilyen széles. A potroh fekete vagy barna hosszanti szalagját harántos fehér szalagocskák egészen vagy részben megszakítják.
- 4 (5) A 3. és 4. lábnak nemcsak a végíze sötét, hanem a lábszár és a térdíz vége is sötétén színezett. Az 1. és 2. láb combja is sötét. A potroh fekete vagy barna széles hosszúsávjait közepén 3 szabálytalan, sokszor ágakra oszló fehér harántsáv szakítja meg teljesen; a harántsávok ugyanis mind a középső, mind az oldalsó világos részeket elérik (90., 91. ábra: C). A hím tapogatójának felső nyúlványa a végén erősen, karomszerűen hajlik (91. ábra: E). A nőtény ivarlemezének középső függeléke 1,5-szer hosszabb, mint amilyen széles. Az ivarlemez teste hosszabb, mint a két oldalnyúlvány (91. ábra: D). 2–2,5 mm.

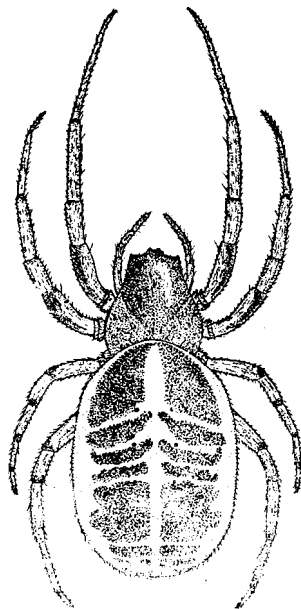

89. ábra. A: *Zilla didodia* WALCKENAER ♀ ivarlemeze, B: ♂ tapogatója (Eredeti)

Egész Európában és kelet felé Kínáig elterjedt. A mi vidékeink leggyakoribb, legtömegesebben megjelenő faja. Elsősorban a nyirkos környezetet, a tó- és folyópartokat kedveli, ahol előszeretettel készíti hálóját a nádra; ezenkívül szárazabb réteken, legelőkön is előfordul, de a zárt erdőket kerüli (V–IX.) (= *tubulosa* WALCKENAER) — Horgas keresztes pók

hamata CLERCK

- 5 (4) A 3. és 4. lábnak csak a végíze sötét. Az 1. és 2. láb combja mindig világos. A potroh 2 fekete hosszúsávját megszakító harántcsíkok a külső világos részekkel nem lépnek összeköttetésbe (91. ábra: F).

90. ábra. *Singa hamata* CLERCK ♀ (Eredeti)

A hím tapogatójának felső nyúlványa a végén csak gyengén hajlott (91. ábra: H–I). A nőstény ivarlemezének középső függeléke mintegy 3-szor hosszabb, mint amilyen széles. Az ivarlemez teste rövidebb, mint a két oldalnyúlvány (91. ábra: G). 1,5–2,3 mm.

Európában és Ázsia mérsékelt övében honos, Kubába behurcolták. Folyók és patakpartok jellegzetes pókja, különösen a gyors folyású vizek partját kedveli, ahol a parti növényzetre köti hálóját. Gyakori (V–VII.) — Fényes keresztes pók

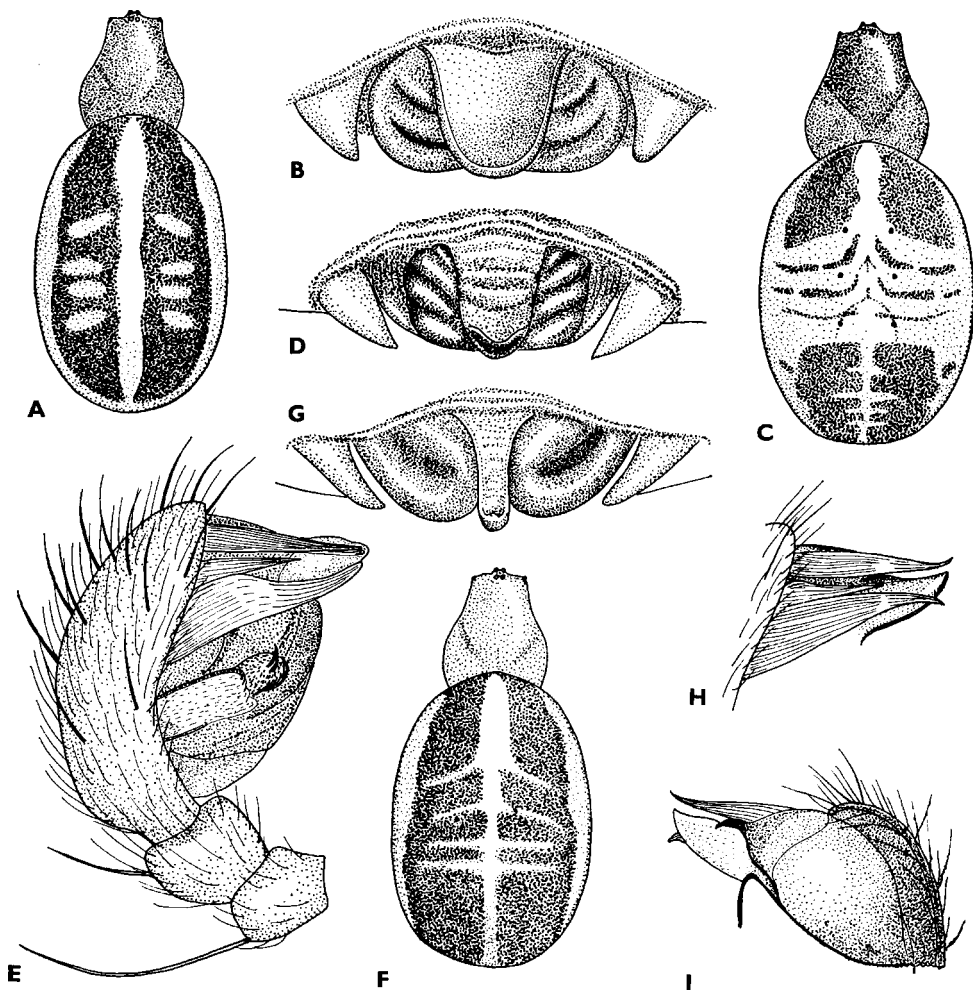
nitidula C. L. KOCH

- 6 (1) A potroh hátoldala vagy teljesen sötét, vagy 1, esetleg 3 világos hossz-sáv van rajta, vagy egészen világos színezetű. A hasoldalán soha sincs két kis, párhuzamos, fehér folt; teljesen sötét vagy teljesen világos, olykor két megszakítatlan hosszcsík van rajta, amely a fonószemölcsök mellett folytatódik. A hím 1. lábszára valamivel vasta-

gabb és erősebben tüskézett, mint a 2. A hím tapogatójának térd-
ízen két hosszú, vastag serte van; a lábszárán csak rövid szőrök van-
nak, a lábszár különben is feltűnően rövid. A nőstény ivarlemezén
középfüggelék nincs.

7 (16) Nőstények.

- 8 (9) A fejtör barnás vagy feketés, hosszúkás, gyakran ék alakú hófehér
folt díszíti. Potroha fehéres, szélein barnás árnyalatú címerrajzolat
van (92. ábra: A). Hasoldala sötét, 2 világos csík fogja közre, ezek a

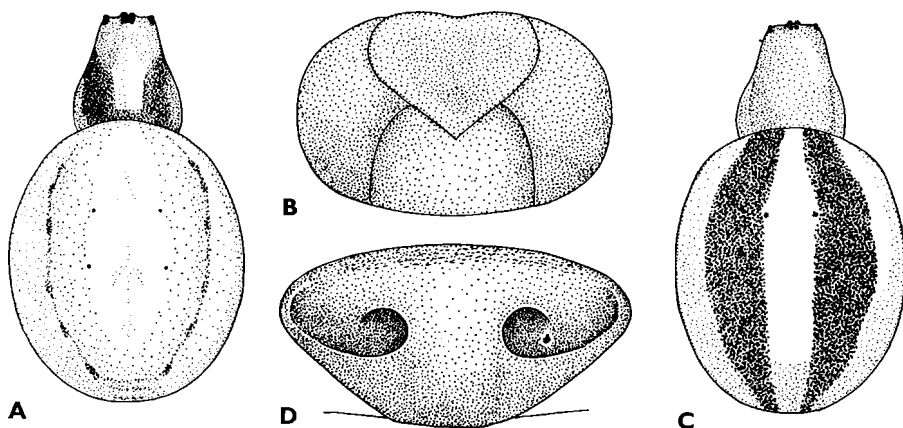
91. ábra. A: *Singa lucina* SAVIGNY & AUDOUIN ♀, B: ♀ ivarlemeze — C: *S. hamata* CLERCK eltérő rajzolatú ♀, D: ♀ ivarlemeze, E: ♂ tapogatója — F: *S. nitidula* C. L. KOCH ♀, G: ♀ ivarlemeze, H: ♂ tapogatójának vége a belső oldal felől, I: ♂ tapogatójának vége a külső oldal felől (Eredeti)

fonószemölcsök mögé vezetnek. Lábai egyszínűek, világos sárgásbarnák. Ivarlemezén közepén egy erősebben kitinizált, szív alakú lemez, majd mögötte, hozzá csatlakozva egy vékonyabb, hátrafelé keskenyedő rész látható (92. ábra: B). 1,5 mm.

Egész Európában, Ázsia nyugati felében és Észak-Afrikában honos. Magyarországon az Alföld száraz homoki gyepterületein gyakori, de domb- és hegyvidéki réteken is megtalálható. Gyakori (V–VIII.) (= *calva* BLACKWALL)

albovittata WESTRING ♀

- 9 (8) A fejtoron fehér folt nincs. A potroh hátoldala sohasem fehéres színű.
- 10 (13) Az ivarlemezen elől nincs beöblösödés, és nincs előrenyúló megvastagodása sem; elől lekerekített, a közepén levő kiemelkedés hátrafelé kissé nyelvszerűen megnyúlik.
- 11 (12) Az ivarlemezi középrész legalább kétszer szélesebb, mint amilyen hosszú (92. ábra: C). A potroh hátoldala fekete vagy barna; fehér színű széles középsáv és keskenyebb oldalsáv díszíti (92. ábra: D). Szélsőséges esetben a középsáv helyét is fekete szín foglalja el, az oldalsávok annyira megrövidülnek, hogy csak két oldalfolt marad belőlük. A fejtor fekete, a tori rész oldala barnás. Mellpajzsa fekete, így sötétebb, mint a potroh hasoldala, amely barnás színű. Lábai egyszínű vöröses-sárgák, 1,5 mm.
- Angliától Szibériáig, délen Kisázsiaig honos. Magyarországon elég gyakori a nedves réteken, legelőkön, ritkább a szárazabb területeken (VI–VIII.) (= *anthracinus* C. L. KOCH, *trifasciatus* C. L. KOCH, *grammica* SIMON) – Törpe keresztespók
- pygmaea** SUNDEVALL ♀
- 12 (11) Az ivarlemez középrésze az előzőhöz hasonló, de alig 1,5-szer szélesebb, mint amilyen hosszú. Potroha a hátoldalon fekete, középsávja

92. ábra. A: *Singa albovittata* WESTRING ♀, B: ♀ ivarlemeze -- C: *S. pygmaea* SUNDEVALL ♀, D: ♀ ivarlemeze (Eredeti)

pirosassárga vagy fehér, két oldalsávja az előző fajéhoz hasonló, de mindkét oldalon 2–3, egy sorban álló fekete folt van benne. Megközelítőleg egyszínű, fekete példányok is akadnak. 1,5 mm.

Európa délnyugati területein honos. Előfordulása várható Magyarországon is

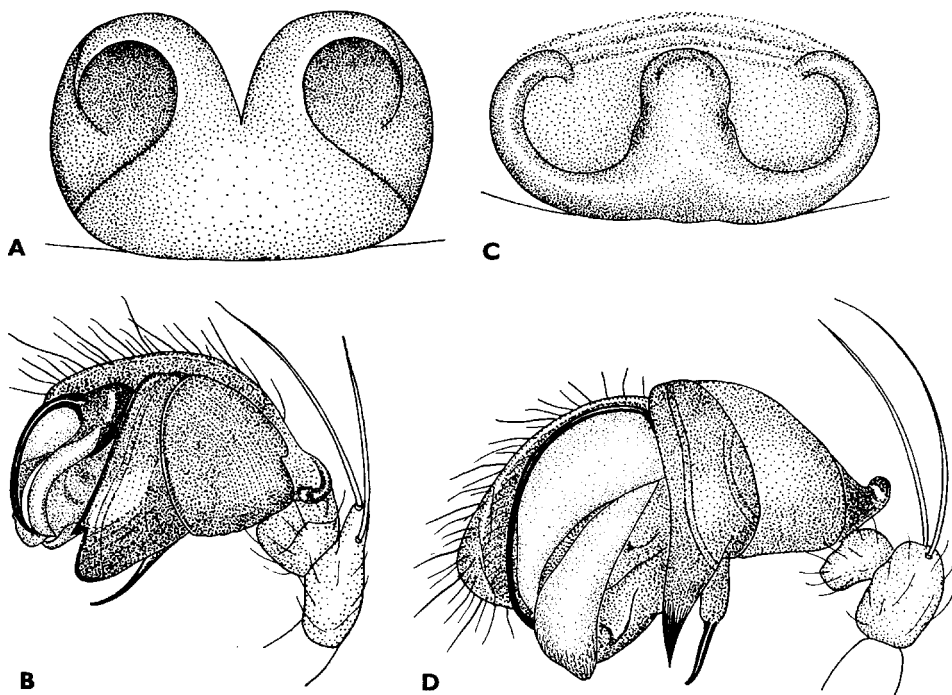
[*rufulus* SIMON ♀]

13 (10) Az ivarlemezen elől beöblösödés van, vagy előrenyúló megvastagodás található rajta.

14 (15) Az ivarlemez elől beöblösödik, kimetszése csaknem háromszög alakú (93. ábra: A). Potroha fekete, 3 sáv díszíti, a középső sáv sárga, közepétől kezdve cinóbervörös, a két szélső sáv színe a középsőhöz hasonló. A potroh hasoldala sötétbarna. Fejtora világosbarna vagy rozsdasárga, feji része sötétebb. Egyszínű lábai és mellpajzsa a fejtorhoz hasonló színű. 2 mm.

Európában és Ázsia nyugati felében honos. Hazánkban igen gyakori, különösen az állóvizek partjait, nádasait kedveli (V–VII.) (= *nigrifrons* C. L. KOCH)

Heri HAHN ♀

93. ábra. A: *Singa Heri* HAHN ♀ ivarlemeze, B: ♂ tapogatója — C: *S. sanguinea* C. L. KOCH ♀ ivarlemeze, D: ♂ tapogatója (Éredeti)

- 15 (14) Az ivarlemez előrefelé ívelő megvastagodásával tűnik fel (93. ábra: C). Fejtora, lábai vöröses színűek, mellpajzsa feketés. A potroh hátoldala vörössárga és 3 fehér sáv díszíti. Színezete különben eléggé változik. A világosabb példányok sávjai igen szélesek, és a középsávban hátul nagy, feketés folt van. A sötétebb, barnás példányok hasonlítanak a *pygmaea*-ra. Hasoldala egyszínű, feketésbarna. 1,3–1,5 mm.

Angliától Kamcsatkáig elterjedt, hazánkban szárazabb legelőkön, réteken szórványosan fordul elő (V–VIII.)

sanguinea C. L. KOCH ♀

- 16 (7) Hímek. Potrohrajzolatuk sok esetben nem egyezik meg a nőstényekével, sokkal sötétebb színűek, és gyakran rajzolat nélküliek. Biztos határozásuk, néhány kivételtől eltekintve, csak az ivarszerv alapján lehetséges.

- 17 (18) Az 1. láb másodvégizének hátoldalán 1 vagy több tüske van, ezenkívül a hasi oldalán is lehetséges tüske. A hím tapogatójának (93. ábra: B) alsó nyúlványa csak kissé hajlott, hegyes. Potroha csaknem teljesen fekete. 1,5 mm

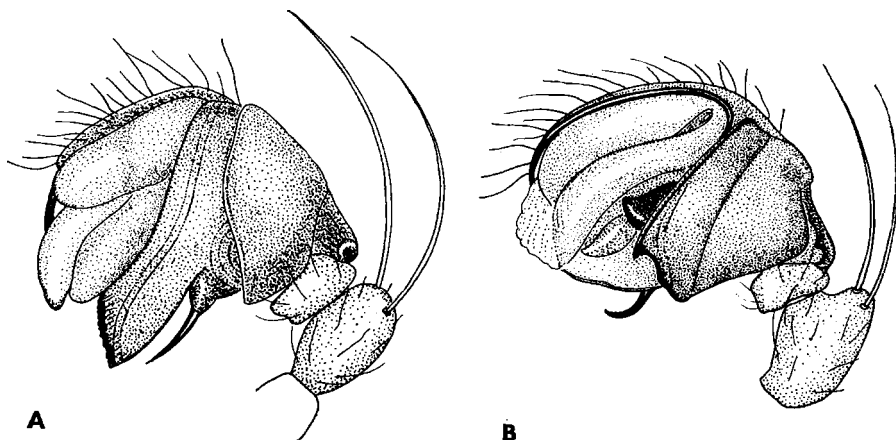
Heri HAHN ♂

- 18 (17) Az 1. láb másodvégizének hátoldalán tüske nincs, legfeljebb a hasi oldalán van 1.

- 19 (22) A hím tapogatóján az alsó nyúlvány felett egy másik, az előzőnél szélesebb, nagyobb nyúlvány található (93. ábra: D).

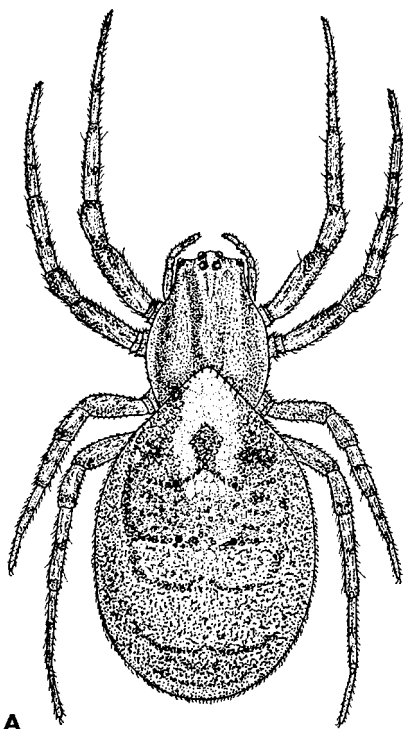
- 20 (21) A hím tapogató alsó nyúlványa hosszú, a felette levő rövidebb, széles (93. ábra: D). Fejtora és mellpajzsa fekete, a potroha úgyszintén. Vöröses lábainak a combjai feketések. 1,2 mm

sanguinea C. L. KOCH ♂

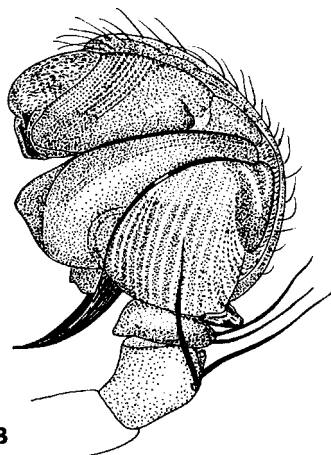

94. ábra. A: *Singa albovittata* WESTRING ♂ és B: *S. pygmaea* SUNDEVALL ♂ tapogatója (Eredeti)

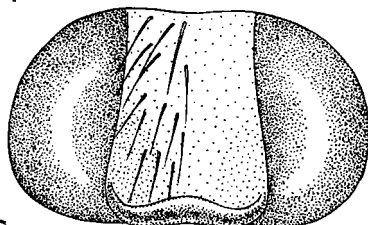
- 21 (20) Az alsó nyúlvány rövid, tüskeszerű, a felső hosszabb. Fejtora és a mellpajzsa barnás. Potroha fekete, de egyes példányok barnák, fekete foltokkal. Lábai vörösesek, az 1. lábak combjai feketések. 1,3 mm
[rufulus SIMON ♂]
- 22 (19) A hím tapogatóján (oldalnézetben vizsgálva) csak az alsó nyúlvány található meg, ez többé vagy kevésbé előrehajló.
- 23 (24) A fekete színű fejtoron fehér folt van. A potroh hátoldala fekete, de az elején egy kis fehér folt látható. Lábai barnák, az 1. és 2. láb combja feketés. A hím tapogatójának alsó nyúlványa elég hosszú, csak enyhén hajlott (94. ábra: A). 1,4 mm
albovittata WESTRING ♂
- 24 (23) A fejtor fekete színű, fehér folt azonban nincs rajta. Potroha fekete, a nőténynél leírt fehér középsávból legfeljebb 1 fehér folt maradt meg, az oldalsávok pedig néha nyomokban látszanak. Az esetek többségében a potroh hátoldala egyszínű fekete. Lábai vörössárgák, combjai sötétek. A hím tapogatójának alsó nyúlványa kicsi, erősen előre felé hajlik (94. ábra: B). 1,3 mm
pygmaea SUNDEVALL ♂

A

B

C

7. nem: *Cercidia* THORELL

A 4. lábpár hosszabb, mint az 1.; ez a bélyeg különösen a nőstényeken tűnik fel. Potroha nyújtottan hosszúkas, elöl kihegyesedő (95. ábra: A). a fejtor fölé boltozódik. Elülső szegélyén kis kiemelkedéseken ülő fekete tüskék láthatók.

7 fajuk közül mindegyik kontinensen található legalább 1. Hazánkban 1 fajuk él.

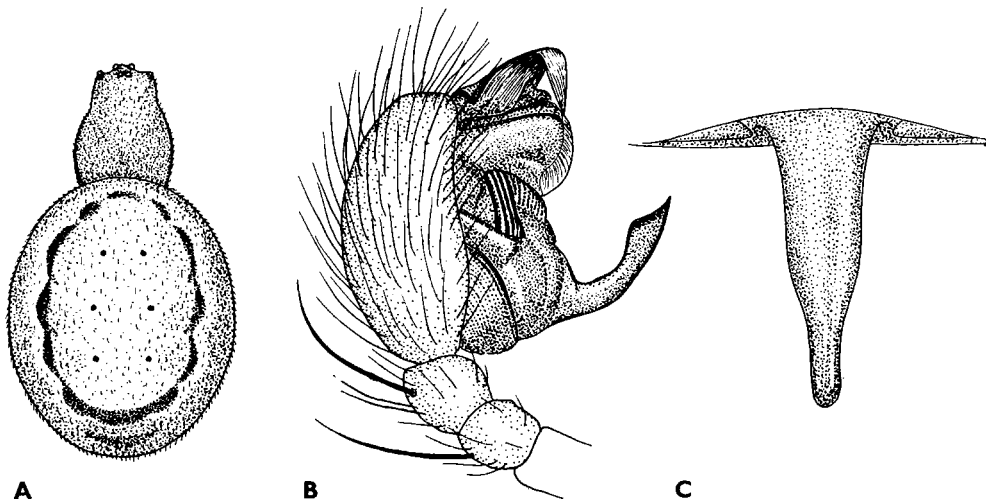
— Mind a hím, mind a nőstény potrohának alapszíne vörösbarna, a sötétebb példányoké gesztenyebarna; ritkán előfordulnak sziürkés példányok is; a hím mindig sötétebb színezetű. Potrohrajzolatukat a 95. ábra: A szemlélteti. A hím tapogatóján feltűnő a hatalmas középnyúlvány, amely kétágú. A hátulsó nyúlvány kifelé és az íz töve felé nyúlik, a vége legömbölyített, elülső nyúlványa vékonyabb, hegyes (95. ábra: B). A nőstény ivarlemezét a 95. ábra: C mutatja. 1,7–2 mm.

Angliától Kamcsatkáig és Észak-Amerikában található. Hazánk területén mindenfelé gyakori, erdőkben éppúgy fellelhető, mint a réteken. A nedvesebb környezetet előnyben részesíti. Hálóját a talaj felett 4–6 cm-re szövi. Megriasztva holt-nak tetteti magát (III–XII.) — Pajzsos keresztes pók

prominens WESTRING

8. nem: *Zygiella* PICKARD CAMBRIDGE F.

A hátulsó szemsor középszemei éppen olyan távol állnak egymástól, mint a középsők az oldalszemektől. Potrohuk szélesen hosszúkas, elöl és hátul egyformán kerekített, mindig jól látható címerrajzolat alakult ki a teljes háti felületen. A hím tapogatójának mellékpikkelye elálló.

96. ábra. A: *Zygiella Stroeми* THORELL ♀, B: ♂ tapogatója, C: ♀ ivarlemeze (Eredeti)

Mintegy 25 fajuk Euráziában, Észak-Amerikában és Dél-Amerikában él. Nálunk 3 faj előfordulása biztos, további 1 előfordulása pedig várható.

- 1 (2) A potroh címerrajzolata elől és hátul ugyanolyan széles, mint az oldalán (96. ábra: A). A potroh alapszíne sárgásfehér, a címerrajzolat fekete vagy feketésbarna. Hasoldalának közepén az elejétől a végéig igen széles fekete sáv fut, a potrohbarázda közelében kissé kivilágosodik. Széleit széles, világos sáv szegélyezi. Lábai egészen elmosódottan gyűrűzöttek. A hím párzószervét az alapján kiinduló hatalmas nyúlvány jellemzi, a vége ferdén lemetezett (96. ábra: B). A nőstény ivarlemezőnek középfüggeléke legalább 3,5-szer hosszabb, mint amilyen széles (96. ábra: C). 2 mm.

Angliától Szibériáig elterjedt, és Turkesztánban is honos. Hazai előfordulása igen szórványos, illetve ismeretanyagunk kevés. Hálóját fakéregre, sziklákra szövi (V–VII.) (= *montana* THORELL)

Stroemi THORELL

- 2 (1) A címerrajzolatot a potroh hátulsó végében legfeljebb keskeny, az oldalsávnál sokkal keskenyebb harántsáv köti össze, vagy ez is teljesen hiányzik. A hím tapogatójának alapján nincs nagy nyúlvány, a nőstény ivarlemezőn a középfüggelék mérete más.

- 3 (4) A címerrajzolat egész alapterülete sötét, oldalsávja feketés, középen fehéres foltpárok tarkítják; a potroh oldala is foltos (97. ábra: A). Lábai barnán foltosak, gyűrűzöttek. A hím tapogatójának végíze sokkal hosszabb, mint a lábszár és a térdíz együttvéve, csúcsi nyúlványa fejecskeszerűen megvastagodott függelékben végződik (97. ábra: C). A nőstény ivarlemezőnek középfüggeléke igen széles, a végén kis függeléket visel (97. ábra: B). 3,5–5 mm.

Lengyelországtól Olaszorszáig és Németországtól a Balkánig elterjedt. Legnagyobb faja e nemnek. Csak néhány lelőhelye ismert, sziklákra, romokra szövi hálóját (VIII–X.)

Thorelli AUSSERER

- 4 (3) A címerrajzolat egész területe nem sötét, fehér foltpárok nincsenek rajta (97. ábra: D). A hím tapogatójának végíze nem, vagy csak kevésbé hosszabb, mint a lábszár és térdíz együttvéve. A nőstény ivarlemezőnek nincs jól fejlett középfüggeléke.

- 5 (6) A hím tapogatója olyan hosszú, mint az egész állat; a lábszára sokkal hosszabb, mint a végíze. A nőstény ivarlemeze egy felül és hátul nyitott sötéten pigmentált gyűrűből áll, nyílását egy világos kitinlemez fedi be; ez elől és a közepén pigmentált, így szív alakú rajzolat jön létre. 2–3,5 mm.

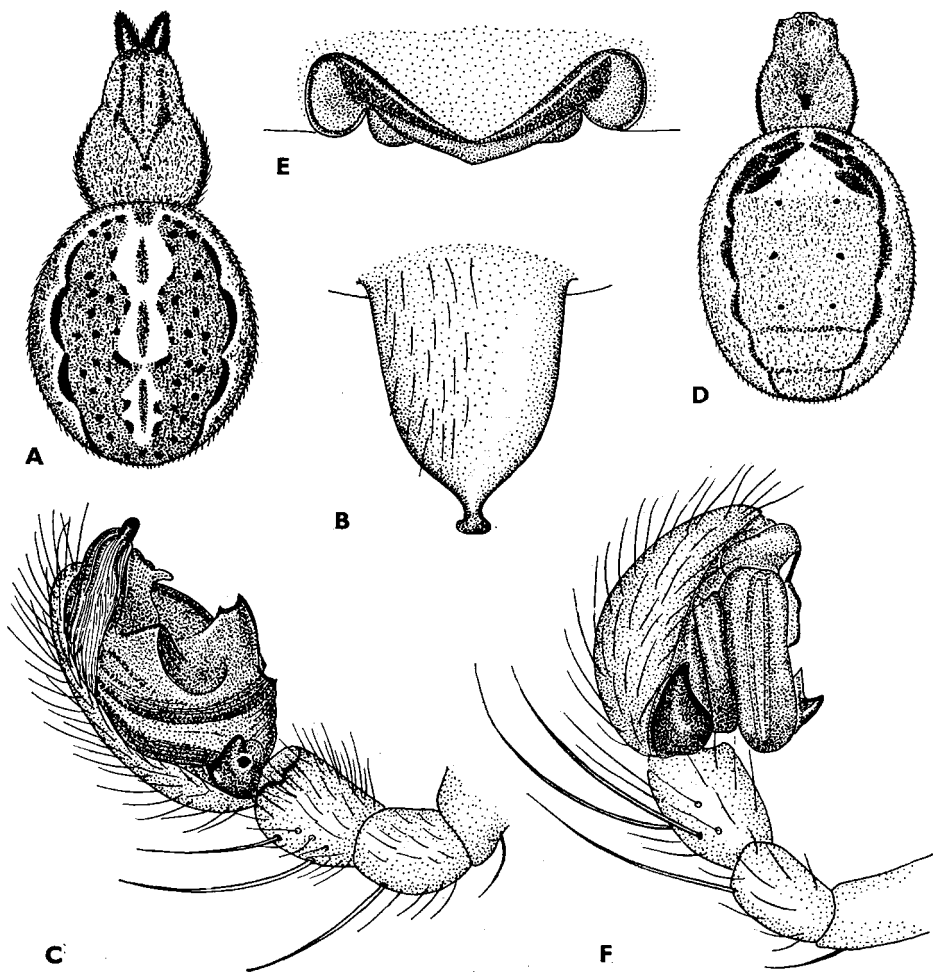
Európa nagy részében, valamint Kanadában is megtalálható. Hazai előfordulása várható. Hálóját alacsony növényzetre szövi (VIII–X.)

[atrica C. L. KOCH]

- 6 (5) A hím tapogatója rövidebb, mint az egész állat hossza, végíze is sokkal hosszabb, mint a lábszáríz (97. ábra: F). A nőstény ivarlemeze sötét színű, csaknem fekete, 2 oldalnyílása van, ezek vörösesbarnák (97. ábra: E). Fejtora sárgásbarna, szegélye és a feji része sötétebb. A potroh rajzolatát a 97. ábra: D mutatja. A nőstény címerrajzolatának középrésze rendszerint ezüstszerű, gyöngyházfényű. 2–4 mm.

Egész Európában, Ázsiában, Észak-Afrikában, Észak- és Dél-Amerikában megtalálható; nagy elterjedése valószínűleg széthurcolás eredménye. Hazánkban romokon, sziklákon szövi hálóját; ezidáig csak kevés lelőhelye ismert (VII–IX.) (= *litterata* OLIVIER, *calophylla* C. L. KOCH, *similis* BLACKWALL)

x-notata CLERCK

97. ábra. A: *Zygella Thorelli* AUSSERER ♀, B: ♀ ivarlemeze, C: ♂ tapogatója — D: *Z. x-notata* CLERCK ♀, E: ♀ ivarlemeze, F: ♂ tapogatója (Éredeti)

9. nem: *Mangora* PICKARD CAMBRIDGE O.

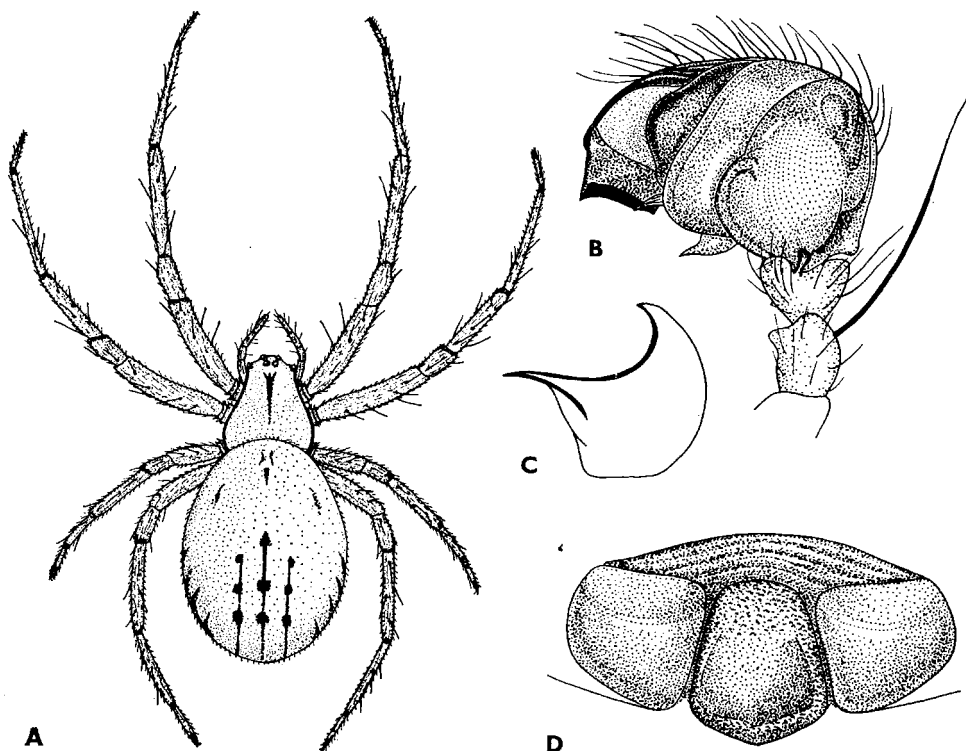
Legjobban jellemzi őket a nemek határozókulcsában is említett, a 3. láb-páron levő érzékszőrök.

Mintegy 25 faja zömmel Dél-Amerikában honos. Európában, így nálunk is egyetlen faja él.

- — Fejtora világossárgás vagy zöldes, közepén feketés vonás látható, úgyszintén az oldala is feketén szegélyezett. Mellpajzsa teljesen sötét, csak a közepe néha világosabb. Potroha a fejtorhoz hasonlóan sárgás vagy zöldes, jellegzetes rajzolatát a 98. ábra: A, a hím tapogatóját a 98. ábra: B—C, a nőstény ivarlemezét a 98. ábra: D szemlélteti. 1—1,8 mm.

Egész Európában, Ázsia mérsékelt övében, Kisázsiaiában, Észak-Afrikában és számos szigeten (pl. Kanári-szigetek) elterjedt. Hazánkban igen gyakori sík- és dombvidéken egyaránt. A hűvös erdőket kerüli, melegkedvelő faj, hálóját alacsony bokrokra, alacsony növényzetre készíti (V—VII.) (= *genistae* HAHN) — Rét i kereszt es p ó k

acalypha WALCKENAER

98. ábra. A: *Mangora acalypha* WALCKENAER ♀, B: ♂ tapogatója, C: ♂ tapogató középnyúlványa, D: ♀ ivarlemeze (Eredeti)

10. nem: *Cyclosa* MENGE

Mindkét szemsora erősen hátrahajló. Lábai viszonylag rövidek. A potroh oldalról tekintve magasabb, mint amilyen széles felülről tekintve. A háti része gyakran csúcsos „farkot” alkot.

Hálójának függőleges átlójába törmelékot épít be. Mintegy 80 fajuk zömmel trópusi — szubtrópusi állat. Hazánkban 1 faj fordul elő, 1 további faj előfordulása pedig várható. Ezen kívül a Budapestről leírt *C. Baloghi* KOLOSVÁRY faj típuspéldánya nincs meg, a leírása pedig hiányos, így a határozókulcsba besorolni nem lehetett.

- 1 (2) A potroh felülről tekintve hátul lekerekített vagy kissé hátranyúló. Fejtora sötétbarna vagy feketés. Lábai vörösbarnák, feketén gyűrűzöttek. A potroh hátoldalának rajzolata nagyon változó, egyszer világos, szürkés, vörösbarna, fekete rajzolattal, máskor csaknem fekete. A hím tapogatójának hatalmas középnyúlványán nincs horogképződmény (99. ábra: A). A nőstény ivarlemeze legalább 1,5-szer szélesebb, mint amilyen hosszú, középfüggeléke széles alappal indul, majd hirtelen elkeskenyedik (99. ábra: B). 2—2,5 mm.

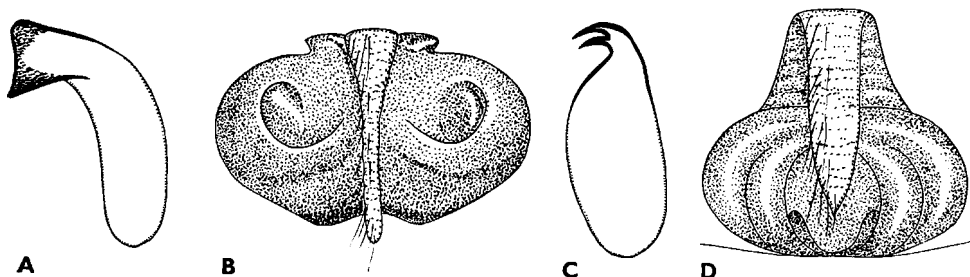
Angliától Japánig, valamint Észak-Amerikában elterjedt. Magyarországon az egyetlen gyakori faj; erdős, bokros vidéken mindenhol megtalálható (V—VI.) (= *canadensis* BLACKWALL) — Csúcsos keresztispók

conica PALLAS

- 2 (1) A potroh felülről tekintve a végén 3-karéjú; a középső alatt még egy lejjebb fekvő középnyúlvány is látható. Ezenkívül a potroh hátoldalán az elülső harmadában kis, háromszög alakú kiemelkedés van, ez a fejlett hímeken igen szembeötlő. A hím tapogatójának középnyúlványa az alulso oldalán horog alakú nyúlványt visel (99. ábra: C). A nőstény ivarlemeze alig szélesebb, mint amilyen magas, középfüggeléke széles, erősen visszahajló (99. ábra: D). 2—2,5 mm.

Franciaországtól Kínáig elterjedt. Hiteles hazai előfordulási adatunk nincs, jelenléte azonban valószínű (V—VII.)

[*oculata* WALCKENAER]

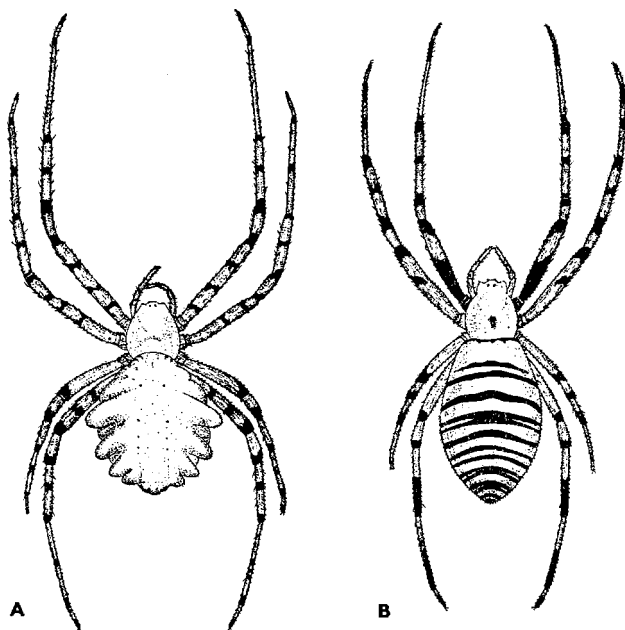
99. ábra. A: *Cyclosa conica* PALLAS ♂ tapogatója, B: ♀ ivarlemez — C: *C. oculata* WALCKENAER ♂ tapogatója, D: ♀ ivarlemeze (Eredeti)

11. nem: **Argiope** SAVIGNY & AUDOUIN

Ezt a nemet legjobban jellemzi a szemállása és az 1. láb rendkívül hosszúra fejlődött másodvégíze. A hímek sokkal kisebbek, mint a nőstények.

Mintegy 100 faja zömmel trópusi és szubtrópusi területeken él. Nálunk 2 faja található. Ezek rendkívül könnyen felismerhetők rajzolatukról, testalakjukról.

1 (4) Nőstények.

100. ábra. A: *Argiope lobata* PALLAS ♀ — B: *A. bruennichi* SCOPOLI ♀ (Eredeti)

- 2 (3) Fejtora fekete, ezüstösen csillogó, sűrű, fehér szőrözettel. Potroha élénk- vagy fehéressárga, fekete harántesíkokkal (100. ábra: B). A hasi barázda után feketésbarna középmező van, amelyen néhány sárga folt, oldalán sárga szegély figyelhető meg. Ivarlemezét a 101. ábra: A szemlélteti. 4–5 mm.

Eurázsiai–észak-afrikai elterjedésű faj. Hazánkban sokfelé fellelhető. Kedveli a vizenyős, nedves területeket, ahol sás és egyéb növényzet között, bokrok alján készíti el igen jellegzetes kerek hálóját. A háló közepe sűrű szövésű, átlósan 1 vagy 2, X alakban keresztesződő fehér beszövést készít a háló egész átmérőjén keresztül. Gyakori (VI–VIII.) (= *speciosa* PALLAS, *fasciata* FABRICIUS, *transalpina* C. L. KOCH) — D a r á z s p ó k

Bruennichi SCOPOLI ♀

- 3 (2) A fejtor világosbarnás, fehér szőrözettel. Potroha a hátoldalon sárgás, barnás színeződéssel; oldala karéjozott, a karéjok a hát közepe felé mint kiemelkedések folytatódnak, színük rendszerint fehéres

(100. ábra: A). Hasoldala a hasi barázda után fekete, sárga foltokkal, sávokkal díszítve. Ivarlemeztét a 101. ábra: D szemlélteti. 5–8 mm.

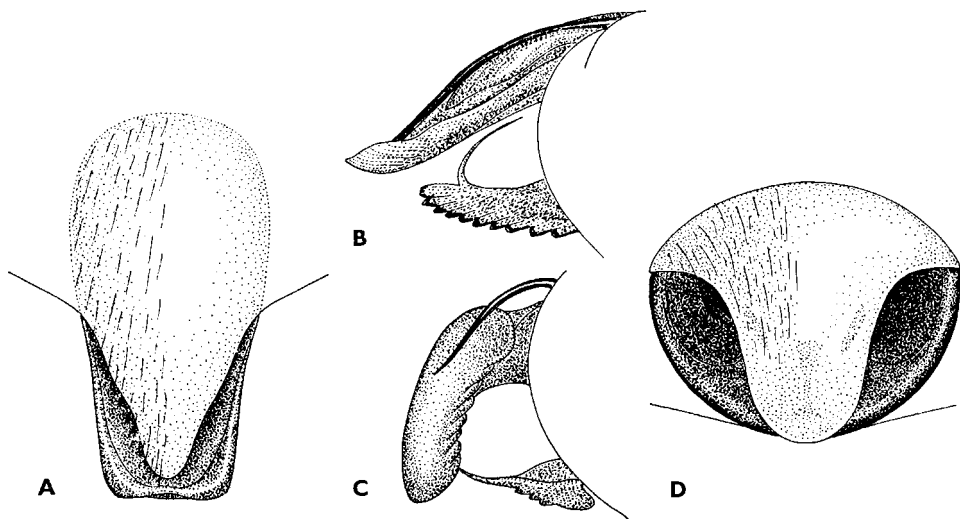
Dél- és Közép-Európa egy részében, majd innen dél felé egészen Dél-Afrikáig elterjedt. Nálunk csak meleg hegyoldalak nyílt területein és az Alföldön található meg (VI–VII.) (= *argentata* GMELIN, *sericea* WALCKENAER) — **Karéjos keresztspók**

lobata PALLAS ♀

- 4 (1) A hímek sokkal kisebbek, sem alakjukkal, sem rajzolatukkal nem egyeznek meg a nőstényekkel.
- 5 (6) A hím tapogatójának középnyúlványa a csúcs felőli oldalán fogacsolt, ellentétes oldalán hosszú, hajlott melléknyúlványt visel (101. ábra: B). A potroh felső oldala sápadtsárga, majd középtájon szürkés (a nőstényre annyira jellemző harántesíkoltság nincs!). A potroh mindkét oldala egyenletesen ívelt. 2,5 mm **Bruennichi** SCOPOLI ♂
- 6 (5) A hím tapogatójának középnyúlványa hajlott, szélesebb, mint amilyen hosszú, szélén erős fogakat visel (101. ábra: C). Az egész potroh halványbarnás színű, oldalai csaknem párhuzamosak (nem lebenyeztek!). 2,5–3 mm **lobata** PALLAS ♂

12. nem: *Theridiosoma* PICKARD CAMBRIDGE O.

Potrohuk megközelítőleg gömb alakú, magasan a fejtor fölé boltozódik. Lábaik rövidek. A hátulsó szemsor többé-kevésbé előreahajló. A szemnégyszög hosszabb, mint amilyen széles. Alsó ajkuk szélesebb, mint amilyen hosszú.

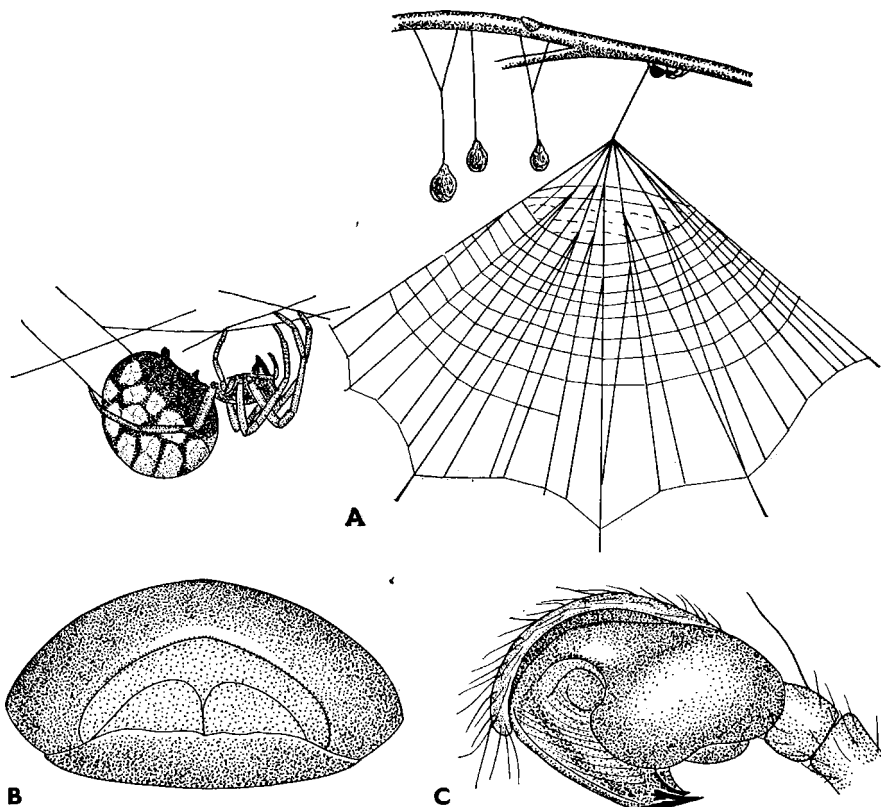
101. ábra. A: *Argiope Bruennichi* SCOPOLI ♀ ivarlemeze, B: ♂ tapogatójának vége a középnyúlvánnyal — C: *A. lobata* PALLAS ♂ tapogató vége a középnyúlvánnyal, D: ♀ ivarlemeze (Eredeti)

Mintegy 20 fajuk zömmel dél-amerikai. Európában és így nálunk is csak egyetlen fajja ismeretes.

- — A fejtor szabálytalanul feketén pigmentált; a világos példányok esetében a szemkörnyék fekete. Potroha fekete; szabálytalan, világos, gyöngyházfényű foltok tarkítják, amelyek alkoholban is ezüstösen vagy aranyosan csillognak (102. ábra: A). 1. és 2. pár lábuk erősen fejlett, ez a háló kifeszítésénél játszik fontos szerepet. A lábak szabálytalanul foltozottak, gyűrűzöttek. A hím tapogatójának végíze, illetve a párzószerve igen nagy. Maga a pikkely viszonylag kicsi. Az ellenkező oldalról tekintve a hatalmas gyűjtő vese alakú, feltűnő a horog alakú nagy végnyúlvány. A tapogató térdíze kicsi, hatalmas sertét visel. Lábszáríze harang alakú (102. ábra: C). A nőtény ivarlemezének nyílása a potroh hátulsó vége felől látható, különben egyetlen hatalmas, kiugró kitinlap (102. ábra: B). 0,6—0,8 mm.

Európában — az északi részek kivételével — és Észak-Amerikában elterjedt. Kerek hálóját kifordított ernyő módjára feszíti ki. Patakok, folyók partjain lelőgő növényzet között él (IV—VII.) (= *argenteolum* PICKARD CAMBRIDGE O., *radiosa* Mac Cook)

gemmosum L. KOCH

102. ábra. A: *Theridiosoma gemmosum* L. KOCH ♀, hálójával és petecsomóival, B: ♀ ivarlemeze, C: ♂ tapogatója (A: LEVI nyomán, a többi eredeti)

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA

eddig megjelent füzetei:

(A sorozat 1—100. füzetének adatait lásd a 101. füzethez mellékelte tájékoztatóban)

101. *Dr. Mahunka Sándor*: Atkák V. — Acari V.
XVIII. kötet (Arachnoidea) 7. füzete, 76 oldal, 41 ábra (1970. VIII. 31.)
102. *Dr. Gozmány László*: Bagolylepkek I. — Noctuidae I.
XVI. kötet (Lepidoptera) 11. füzete, 151 oldal, 113 ábra (1970. IX. 15.)
103. *Dr. Endrődi Sebő*: Ormányosbogarak V. — Curculionidae V.
X. kötet (Coleoptera V.) 8. füzete, 167 oldal, 60 ábra (1971. IX. 15.)
104. *Dr. Erdős József*: Fémfürkészek VIII. — Chalcidoidea VIII.
XII. kötet (Hymenoptera II.) 9. füzete, 252 oldal, 89 ábra (1971. IX. 15.)
105. *R. Dr. Stiller Jolán*: Szájkoszorús csillósok — Peritricha
I. kötet (Protozoa) 11. füzete, 245 oldal, 148 ábra (1971. X. 10.)
106. *Dr. Kaszab Zoltán*: Cincérek — Cerambycidae
IX. kötet (Coleoptera IV.) 5. füzete, 283 oldal, 176 ábra (1971. XI. 30.)
107. *Dr. Mihályi Ferenc*: Kétszárnyúak — Diptera (Általános bevezetés)
XIV. kötet (Diptera I.) 1. füzete, 76 oldal, 43 ábra (1972. XII. 15.)
108. *Dr. Szunyoghy János*: Emlősök — Mammalia (Általános bevezetés)
XXII. kötet (Mammalia) 1. füzete, 56 oldal, 24 ábra (1972. XII. 15.)

tatarica JÖRDENS 50
taeniata C. L. KOCH 32
tenuipes L. KOCH 17
terricola THORELL 45, 46
Teschleri KOLOSVÁRY 36
Thorelli AUSSERER 106
trabalis CLERCK (Alopecosa) 33, 43
trabalis C. L. KOCH (Trochosa) 45
transalpina C. L. KOCH 110
trifasciatus C. L. KOCH 101
triguttatus FABRICIUS 79
tubulosa WALCKENAER 99

ucrainensis JAROCKI 50
uliginosus THORELL 58, 63
Ullrichi HAHN 77
umbraticus CLERCK 93
undata RUBSAAMEN 92

velox STRAND (Alopecosa) 34
velox WALCKENAER (Arctosa) 52
Victoria THORELL 95
virgatus CLERCK 74
viridis-punctata DE GEER 82
vittata KEYSERLING 11, 28
vorax WALCKENAER 33
vulgaris HENTZ 92
vultuosa C. L. KOCH 51

Westringi THORELL (Araneus) 82
Westringi THORELL (Araneus) 82

x-notata CLERCK 107

RÖVIDÍTETT RENDSZERTANI MUTATÓ

„Magyarország Állatvilága” XVIII. kötetének 3. füzetéhez

(dr. Loksa Imre: Pókok II. — Araneae II., — Fauna Hung. 109.)

CSALÁDOK — NEMEK

Acantholycosa DAHL 4, 9
Aculepeira LEVI 68, 93
Alopecosa SIMON 2, 30
Aranea LINNÉ 68
Araneus CLERCK 68, 72
Araneus SIMON 67, 68
Arctosa C. L. KOCH 4, 51
Argiope SAVIGNY & AUDOUIN 67, 110
Argiopidae 65, 66
Argiopinae 67
Aulonia C. L. KOCH 2, 63

CERCIDIA THORELL 67, 105
Cyclosa MENGE 67, 109

Epeira WALCKENAER 67, 68
Eucta SIMON 65

Hogna SIMON 4
Hygrolycosa DAHL 4, 8

Larinia SIMON 68, 95
Leimonia C. L. KOCH 4
Lycosa DUFOUR 4
Lycosa C. L. KOCH 3
Lycosa L. KOCH 2
Lycosa LATREILLE 4, 47
Lycosa LATREILLE 2, 4
Lycosa SIMON 4
Lycosa WALCKENAER 2, 4, 5
Lycosidae 1

Mangora PICKARD CAMBRIDGE O. 67, 108
Meta C. L. KOCH 67, 68

Pachygnatha SUNDEVALL 65
Pardosa C. L. KOCH 4, 9
Pardosa SIMON 4
Pirata SUNDEVALL 5, 57
Potania C. L. KOCH 5

Singa C. L. KOCH 68, 97

Tarentula C. L. KOCH 3, 4
Tarentula KOLOSVÁRY 2
Tarentula SIMON 4
Tarentula SUNDEVALL 2, 4
Tetragnatha LATREILLE 65
Tetragnathidae 65
Theridiosoma PICKARD CAMBRIDGE O. 66, 111
Theridiosomatinae 66
Tricca SIMON 2, 5
Trochosa O. HERMAN 4
Trochosa C. L. KOCH 2, 5, 43
Trochosa C. L. KOCH 2
Trochosa OHLERT 4
Trochosa SIMON 4

Xerolycosa DAHL 3, 6

Zilla C. L. KOCH 68, 96
Zilla C. L. KOCH 67
Zygia C. L. KOCH 67
Zygiella PICKARD CAMBRIDGE F. 67, 105

FAJOK ÉS FAJ ALATTI KATEGÓRIÁK

acalypha WALCKENAER 108
accentuata LATREILLE 37, 40
açorensis SIMON 17
aculeata CLERCK 32, 43
adiantum WALCKENAER 84
agalena C. L. KOCH (Araneus) 79

agalena WALCKENAER (Araneus) 79
agilis WALCKENAER 19
agrestis WESTRING 21, 24
agretyca BLACKWALL (Trochosa) 45
agretyca WALCKENAER (Trochosa) 45
agricola THORELL 21, 23

albata KOLOSVÁRY 21
albigula C. L. KOCH 97
albimana WALCKENAER 64
albovittata WESTRING 101, 104
Aldrovandi SCOPOLI 80
allodroma WALCKENAER 53
alpicus L. KOCH 83
alsine WALCKENAER 89
amentata CLERCK 12, 27
amnicola L. KOCH 21
amylacea C. L. KOCH 54
andrenivora DRENSKY (Alopecosa) 32
andrenivora WALCKENAER (Alopecosa) 37
angulatus CLERCK 74
annulata THORELL 16
anthracinus C. L. KOCH 101
antorum SIMON 69
apoclista WALCKENAER 91
arbustorum C. L. KOCH 78
arenaria C. L. KOCH 21
argentea GMELIN 111
argenteolum PICKARD CAMBRIDGE O. 112
armillata WALCKENAER 32
arundinacea C. L. KOCH 91
atrica C. L. KOCH 106
aurantiaca C. L. KOCH 79
aurantio-maculata DE GEER 87
austriaca THORELL 73

Baloghi KOLOSVÁRY 109
barbipes SUNDEVALL 37
bicornis WALCKENAER 78
bifasciata C. L. KOCH 17, 26
bituberculatus WALCKENAER 76
Bruennichi SCOPOLI 110, 111

calophylla C. L. KOCH 107
calva BLACKWALL 101
campestris BLACKWALL 45
canadensis BLACKWALL 109
ceropegia KEYSERLING 94
chelata O. MÜLLER 13
cicatricosa DE GEER 93
cicerea FABRICIUS 53 56
Circe SAVIGNY & AUDOUIN 73
clavipes C. L. KOCH 32
confinis SIMON 78
conica PALLAS 109
conspicellatus SIMON 87
cornutus CLERCK 91
cratera WALCKENAER 80
cribrata SIMON 15, 29
cruciata WALCKENAER 74
cruciger DE GEER 86
cucurbitinus CLERCK 82
cuneata CLERCK 32, 43
cursor HAHN 36, 40
cursoria C. L. KOCH 11

decipiens FITCH (Araneus) 82
decipiens L. KOCH (Pardosa) 21
diadema LINNÉ 86

diadematus CLERCK 86
diodia WALCKENAER 97
displicatus HENTZ 82
dromaderia WALCKENAER 76
dromedaria C. L. KOCH 76
Drypta WALCKENAER 79
dumetorum FOURCROY 90

Fichwaldi THORELL 34
erratica OLIVIER 32
exigua BLACKWALL 20

fabrilis CLERCK 36, 42
farinosa O. HERMAN 37
Farrenii PICKARD CAMBRIDGE O. 8
fasciata FABRICIUS 110
fluviatilis BLACKWELL 21
foliata FOURCROY 91
Frischii SCOPOLI 82
fumigata CLERCK (Pardosa) 12
fumigata DAHL (Alopecosa) 36
fumigata LINNÉ (Pardosa) 14
Furtadoi SIMON 17
fusca DE GEER (Meta) 71
fusca WALCKENAER (Meta) 72

gasteinensis C. L. KOCH 32
gemmosum L. KOCH 112
genistae HAHN 108
gibbosus WALCKENAER 78
gigas C. L. KOCH 74
grammica SIMON 101
grossus C. L. KOCH 74

hamata CLERCK 99
Heri HAHN 102, 103
hortensis THORELL 16, 29
hygrophilus THORELL 58, 63

impressa FABRICIUS 93
inclinata SUNDAYELL (Meta) 71
inclinata WALCKENAER (Meta) 69
inconspicuus SIMON 83
infernalis MOTCHOULSKY 51
inquilina CLERCK (Alopecosa) 35, 38
inquilina C. L. KOCH, nec CLERCK (Alopecosa) 37
ixobolus THORELL 93

Kervillei SIMON 11
Knorri SCOPOLI 60, 62

lacera OLIVIER 91
lapidicola DAHL (Trochosa) 46
lapidicola HAHN (Trochosa) 45
latitans BLACKWALL 59, 62

Latreillei HAHN 50
leopardus SUNDEVALL 54, 56
lignaria CLERCK (Acantholycosa) 9
lignaria C. L. KOCH (Pardosa) 14
lineata LUCAS 95
litterata OLIVIER 107
littoralis DE GEER 12
lobata PALLAS 111
lucina SAVIGNY & AUDOUIN 98
lucorum L. KOCH 6
lugubris WALCKENAER 13, 28
lutea C. L. KOCH 89
lutetiana SIMON 6
Lynx C. L. KOCH 52

maculata HAHN 54, 56
Mariae DAHL 34, 39
marmoreus CLERCK 87
Menardi LATREILLE 72
Mengei BLACKWALL 70
Merianae SCOPIOL 71
miniata C. L. KOCH 7
montana THORELL 106
monticola CLERCK (Pardosa) 20, 24
monticola SUNDEVALL (Pardosa) 19
morosa L. KOCH 17, 27
myagria WALCKENAER 86

nauseosa C. L. KOCH 90
nebulosa THORELL 18, 29
nemoralis WESTRING 7
nigrifrons C. L. KOCH 102
nitidula C. L. KOCH 99
nivalis CLERCK 35
Nordmanni THORELL 75

obscura BLACKWALL (Pardosa) 14
obscura OLIVIER (Alopecosa) 33
obscura WIDER (Zilla) 97
ocellatus CLERCK 90
octopunctata LINNÉ 82
oculata WALCKENAER 109
omoedus THORELL 78
opisthographus KULCZYNSKI 82

pallida BLACKWALL 21
paludicola CLERCK 14, 30
palustris C. L. KOCH (Pirata) 59
palustris LINNÉ (Pardosa) 19, 22
pannonica KOLOSÁVÁRY 15
patagiatus CLERCK 90
perita LATREILLE 52, 55
picta HAHN 52
pictilis C. L. KOCH 84
pinetorum C. L. KOCH (Araneus) 74
pinetorum THORELL (Alopecosa) 36, 42
piraticus CLERCK 60, 63
piscatorius CLERCK 61, 62
prativaga C. L. KOCH 14, 26
prominens WESTRING 105

proxima C. L. KOCH 17, 30
pseudomonticola SIMON 23
pullata CLERCK 14, 25
pulverulenta CLERCK 32, 43
punctata STRAND 54
pygmaea SUNDEVALL 101, 104
pyramidatus CLERCK 87

quadratus CLERCK 88
quadrinaculata DE GEER 88

radiata LATREILLE 49
radiosa MAC COOK 112
Raji SCOPIOL 87
Reaumurii SCOPIOL 88
Redii SCOPIOL 80
regia C. L. KOCH 73
reticulata C. L. KOCH 69
riparia C. L. KOCH (Pardosa) 11, 25
riparia SORDELLI, non C. L. KOCH (Pardosa) 14
robusta SIMON 46, 47
rubrofasciata OHLERT 8
rufulus SIMON 102, 104
ruricola DE GEER 45, 47

sabulosa HAHN 37
saccata LINNÉ (Pardosa) 12
saccata WALCKENAER (Pardosa) 16
saccigera WALCKENAER 20
sanguinea C. L. KOCH 103
Schmidtii HAHN 39, 34
Schreibersii HAHN 73
scolopetaria MARTINI & GOEZE 92
segmentata CLERCK (Meta) 69, 70
segmentata SUNDEVALL (Araneus) 84
senoculata FABRICIUS 82
sericatus CLERCK 92
sericea SIMON (Araneus) 92
sericea WALCKENAER (Agriope) 111
sexpunctata KEYSERLING (Araneus) 82
sexpunctata LINNÉ (Araneus) 93
signata BLACKWALL 80
silvicola SUNDEVALL 13
similis BLACKWALL 107
singoriensis LAXMANN 50
solers WALCKENAER (Pardosa) 19
solers WESTRING (Araneus) 80
solitaria O. HERMAN 36, 41
speciosa PALLAS 110
spinipalpis PICKARD CAMBRIDGE F. 44, 47
stigmata THORELL 52, 55
striatipes DOLESCHALL (Alopecosa) 34
striatipes C. L. KOCH (Alopecosa) 34, 38
strix HENTZ 91
Stroemi THORELL 106
Sturmi HAHN 79
Sulzeri PAAVESI 34, 40

tarantula LINNÉ 50
tarsalis THORELL 19